

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Tea Vuga

**Da ljubimo, smo na svetu – življenja
poliamornih oseb v mononormativni družbi**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2024

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Tea Vuga

**Da ljubimo, smo na svetu – življenja
poliamornih oseb v mononormativni družbi**

Magistrsko delo

Mentorica: izr. prof. dr. Jelka Zorn

Somentor: as. Anže Jurček

Ljubljana, 2024

*Proces ustvarjanja tega magistrskega dela je bil obarvan
z vrsto spoznanj, čustev in srčnih pogovorov.
Hvala vsem, pogosto naključnim, lepim ljudem, ki so me na moji poti
podprli, me navdihnili in spodbudili mojo radovednost,
hvala družini za toleranco moje stalne delovne preganjavice,
hvala za ljubezen in besede upanja vsem mojim bližnjim in dragim,
hvala odličnima mentorici in somentorju za zaupanje in zvesto podporo pri raziskovanju,
hvala lektorici, ki je zaplesala med pisanimi vrsticami ter ujela vse spregledano
in srčna hvala vsem sogovornicam_kom v raziskavi,
ki so mi s srcem na dlani za trenutek omogočile_i doživeti njihov svet.
V svojih zmagah nikoli nismo sami_e. Hvala, ker ste delček moje.*

*Tvoja naloga ni iskanje ljubezni,
pač pa odstranjevanje vseh ovir,
ki si si jih v sebi postavil pred njo.*

Rumi

PODATKI O MAGISTRSKEM DELU

Ime in priimek: Tea Vuga

Naslov magistrske naloge: Da ljubimo, smo na svetu – življenja poliamornih oseb v mononormativni družbi

Kraj: Ljubljana

Leto: 2024

Število strani: 125

Število prilog: 4

Število slik: 5

Mentorica: izr. prof. dr. Jelka Zorn

Somentor: as. Anže Jurček

Ključne besede: poliamorija, nemonogamija, ljubezen, razkrivanje, LGBTQ+, skupnost, mononormativnost

Povzetek: V svojem magistrskem delu sem se osredotočila na raziskovanje poliamorije in izkušnje poliamornih oseb, živečih v Sloveniji. Teoretični del opredeli ključne izraze, vezane na poliamorijo, vključno z novimi slovenskimi prevodi. Podaja pregled zgodovine intimnih razmerij in pregleda sodobne oblike nemonogamnih odnosov, nato pa se osredotoči na poliamorijo. Obravnava njene definicije, vrste in pomen v LGBTQ+ skupnosti, pregleda prisotnost poliamorije po svetu in v Sloveniji, ter preuči pojav poliamornih družin in poligamije. Prav tako preučuje raziskave o psihosocialni podpori za poliamorne osebe in njihovo vključevanje v socialno delo. V empiričnem delu sem predstavila rezultate kvalitativne raziskave, ki je vključila trinajst oseb, ki se identificirajo kot poliamorne. Raziskava je pokazala, da te osebe poliamorijo povezujejo predvsem z ljubeznijo do več oseb, občutkom svobodnosti, osebno rastjo in komunikacijo. Motivacije za poliamorijo izhajajo iz doživljanja ljubezni, raziskovanja LGBTQ+ identitet ter skladnosti z osebnimi vrednotami in potrebami. Te osebe so poliamorijo v nekaterih primerih prakticirale že pred seznanitvijo s teorijo, pred tem pa so pogosto občutile krivdo in težave v monogamnih zvezah. Poliamorni odnosi udeležencev v raziskavi so raznoliki, partnerji_ice se med seboj običajno poznajo in sklepajo prijateljstva. Pomemben poudarek intervjuvanih poliamornih oseb je bila transparentna komunikacija o pričakovanjih, mejah in čustvih, katero ocenjujejo kot bolj izpopolnjujočo od tiste v monogamnih odnosih. Pri razkritju poliamorije so osebe previdne zaradi strahu pred družbenim obsojanjem, čeprav zaznavajo tudi povečano zanimanje za alternativne oblike odnosov. Svoje odnose redko skrivajo pred otroki, saj jih želijo vzgajati v skladu z lastnimi vrednotami in načeli.

Skupnost ima ključno vlogo pri normalizaciji izkušenj in nujenju socialne mreže. Čeprav v tujini obstajajo številne poliamorne skupnosti, jih v Sloveniji primanjkuje, kar izraža potrebo po njihovem razvoju. Psihosocialna podpora je bila v nekaterih primerih pozitivna, drugod pa so poliamorne osebe doživele nerazumevanje in patologizacijo. Strokovnjaki_nje s področja psihoterapije, psihologije in socialnega dela bi morali_e bolje poznati tematiko poliamorije, saj lahko to izboljša kakovost nujenih storitev. Poliamorija je še vedno slabo prepoznana v znanosti in stroki socialnega dela v Sloveniji, vendar rezultati raziskave kažejo na potrebo po njenem vključevanju v izobraževanje in pravne sisteme. Strokovnjaki_nje se morajo zavedati izzivov, s katerimi se soočajo poliamorne osebe v mononormativni družbi, zato so nadaljnje raziskave in interdisciplinarno sodelovanje nujne.

INFORMATION ON THE MASTER'S THESIS

Name and Surname: Tea Vuga

Master's thesis title: It's Our Nature to Love: The Lives of Polyamorous People in a Mononormative Society

City: Ljubljana

Year: 2024

No. of pages: 125

No. of attachments: 4

No. of images: 5

Mentoreess: PhD, Associate Professor Jelka Zorn

Co-mentor: Teaching Assistant Anže Jurček

Key words: polyamory, non-monogamy, love, coming out, LGBTQ+, community, mononormativity

Abstract: In my master's thesis, I focused on researching polyamory and the experiences of polyamorous individuals living in Slovenia. The theoretical part defines key terms related to polyamory, including new Slovenian translations. It provides an overview of the history of intimate relationships and reviews modern forms of non-monogamous relationships, focusing on polyamory. It addresses definitions, types, and its significance in the LGBTQ+ community, examines the presence of polyamory globally and in Slovenia, and explores the phenomenon of polyamorous families and polygamy. It also reviews research on psychosocial support for polyamorous individuals and their inclusion in social work. The empirical part presents the results of a qualitative study involving thirteen individuals who identify as polyamorous. The research showed that these individuals associate polyamory primarily with love for multiple people, a sense of freedom, personal growth, and communication. Motivations for polyamory stem from the experience of love, exploration of LGBTQ+ identities, and alignment with personal values and needs. In some cases, they practised polyamory before being familiar with the terminology, but before that, they often experienced guilt and challenges in monogamous relationships. The polyamorous relationships of the participants are diverse, and their partners usually know each other and form friendships. A key emphasis of the interviewed polyamorous individuals was transparent communication about expectations, boundaries, and emotions, which they find more fulfilling than in monogamous relationships. When it comes to revealing their polyamory, individuals are cautious due to fear of societal judgment, although they also notice increasing interest in alternative relationship forms. They rarely hide their relationships

from their children, as they wish to raise them in line with their values and principles. Community plays a crucial role in normalising experiences and providing a social network. Although many polyamorous communities exist abroad, there is a lack of them in Slovenia, highlighting the need for their development. Psychosocial support was positively received in some cases, while in others, polyamorous individuals encountered misunderstanding and pathologisation. Professionals in the fields of psychotherapy, psychology, and social work should have a better understanding of polyamory, as this could improve the quality of services provided. Polyamory is still underrecognized in science and social work in Slovenia, but the results of this research indicate the need for its inclusion in education and legal systems. Professionals must be aware of the challenges polyamorous individuals face in a mono-normative society, making further research and interdisciplinary collaboration essential.

KAZALO VSEBINE

PREDGOVOR	1
1. TEORETIČNI UVOD	2
1.1 POLI BESEDNJAK	2
1.2 KRATEK PREGLED ZGODOVINE INTIMNOPARTNERSKIH ODNOSOV	5
1.2.1 Predzgodovinski izvor spolnosti skozi lečo evolucije, antropologije in psihologije.....	5
1.2.2 Domnevni nastanek normativnih družinskih oblik	7
1.3 OD MONOGAMIJE DO POLIAMORIJE.....	12
1.3.1 Radikalni pogledi na mononormativnost.....	14
1.4 SPORAZUMNA NEMONOGAMIJA	16
1.4.1 Vrste in oblike sporazumne nemonogamije	16
1.4.2 Raziskave o sporazumni nemonogamiji	21
1.4.3 Predsodki o sporazumni nemonogamiji	22
1.5 POLIAMORIJA	23
1.5.1 Definicija poliamorije.....	23
1.5.2 Vzroki in motivacija za poliamorijo.....	26
1.5.3 Opredeljene vrste in oblike poliamornih odnosov	27
1.5.4 LGBTQ+.....	29
1.6 POLIAMORNE DRUŽINE.....	30
1.7 POLIAMORIJA PO SVETU	34
1.8 POLIGAMIJA, POLIANDRIJA, POLIGINIJA	35
1.9 POLIAMORNA SKUPNOST	37
1.9.1 Aplikacije za zmenke	39
1.9.2 Socialna omrežja	40
1.9.3 Podporne skupine v Sloveniji	41
1.10 POLIAMORIJA NA PSIHOTERAPIJI	41
1.10.1 Izsledki raziskav o psihoterapiji s poliamornimi osebami.....	41
1.10.2 Teorija navezanosti sreča nemonogamijo.....	42
1.11 SOCIALNO DELO IN POLIAMORIJA	45
1.12 NAPROTI ALI PROTI POLIAMORIJ?	48
2. OPREDELITEV PROBLEMA.....	51
2.1 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA	52
3. METODOLOGIJA.....	53
3.1 VRSTA RAZISKAVE	53

3.2	TEME	53
3.3	MERSKI INSTRUMENTI IN VIRI PODATKOV	53
3.4	POPULACIJA IN VZOREC	53
3.5	ZBIRANJE PODATKOV	55
3.6	OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV	56
4.	REZULTATI.....	59
4.1	RAZUMEVANJE POLIAMORIJE	59
4.1.1	Osebna definicija poliamorije	59
4.1.2	Pogled na poliamorijo.....	59
4.2	ŽIVLJENJA IN ŽIVLJENSKI POTEKI POLIAMORNIH OSEB V MONONORMATIVNI DRUŽBI.....	60
4.2.1	Življenje pred poliamorijo	60
4.2.2	Začetek poliamorije.....	61
4.2.3	Izkušnje v poliamoriji.....	63
4.2.4	Trenutni odnosi in razmerja.....	64
4.2.5	Komunikacija.....	65
4.2.6	Motivacija za poliamorijo.....	66
4.3	RAZKRIVANJE POLIAMORNIH OSEB V MONONORMATIVNI DRUŽBI	67
4.3.1	Razkrivanje	67
4.3.2	Psihosocialna podpora	68
4.3.3	Odnos družbe do poliamorije.....	69
4.4	POTREBE POLIAMORNIH OSEB V MONONORMATIVNI DRUŽBI	70
4.4.1	Skupnost	70
4.4.2	Spolno zdravje.....	72
4.4.3	Družina in poroka kot družbeni instituciji.....	73
4.4.4	Spremembe na zakonski ravni	74
4.4.5	Odziv na mononormativnost.....	76
4.5	PRIMER: »Jaz ne bi imela težav še enega odnosa <i>furat</i> , ampak jaz v kontekstu tega razumevanja, kaj to v širši sliki prinese, v bistvu izbiram bolj zdravo izbiro zase.«	77
5.	RAZPRAVA	81
6.	SKLEPI.....	91
7.	PREDLOGI.....	93
8.	VIRI.....	95
9.	PRILOGE.....	103
9.1	SMERNICE ZA INTERVJU	103
9.2	INTERVJU F	104

9.3	OSNO KODIRANJE.....	114
9.3.1	Osno kodiranje izoliranega primera: »Jaz ne bi imela težav še enega odnos <i>furat</i> , ampak v kontekstu tega razumevanja, kaj to v širši sliki prinese, v bistvu zbiram bolj zdravo izbiro zase.«.....	121
9.4	OBRAZEC ZA SOGLASJE UDELEŽENKE_CA K SODELOVANJU V RAZISKAVI.....	125

KAZALO SLIK

Slika 1:	Shema različnih oblik SNM.....	17
Slika 2:	Shema za uprizoritev oblik sporazumne nemonogamije	18
Slika 4:	Primer kodiranja iz priročnika v aplikaciji Delve	57
Slika 5:	Odsek kodiranega intervjuja J	57

PREDGOVOR

Globalna definicija socialnega dela, ki letos praznuje deseto obletnico, navaja, da je socialno delo »v praksi utemeljen poklic in akademska disciplina, ki spodbuja družbene spremembe in razvoj, socialno kohezijo, opolnomočenje in osvoboditev ljudi«. Socialno delo sledi načelom človekovih pravic, socialne pravičnosti, kolektivne odgovornosti in spoštovanja različnosti (Globalna izjava o etičnih načelih v socialnem delu, b. d.). Socialno delo je stroka in znanost s širokim raziskovalnim področjem. V stalno spreminjajoči družbi se stalno porajajo nove teme, raziskave in teorije, ki dopolnjujejo stroko in profesijo ter oblikujejo njen odraz v praksi. Ob raziskovanju na ravni magistrske naloge sem se tudi sama želela poglobiti v temo, ki se zdi nova in neraziskana ter bi lahko na svoj način prispevala socialnemu delu. Tekom zadnjih let sem po različnih poteh začela boljše raziskovati področje osebnih (partnerskih) odnosov ter nanj vezani področji socialnega dela z družino in partnerske terapije. Ob raziskovanju so se mi radovedno pojavljala vprašanja, vezana tudi na LGBTQ+ teme in na nemonogamne oblike intimnopartnerskih razmerij. Zdelo se mi je, da ta odpirajo več neodgovorjenega, kot pa ponujajo odgovorov. Nekje v središču vsega se je nato odstrla poliamorija kot ena izmed oblik nemonogamije, ki je pogosto vezana na LGBTQ+ področje in s svojimi načeli dekonstruira norme ter predvidene smernice snovanja intimnopartnerskih razmerij.

Ko sem konec leta 2023 v repozitorij Univerze v Ljubljani, ki velja za največjo in najstarejšo univerzo (in hkrati največjo raziskovalno institucijo) v Sloveniji, pod iskanje prvič vpisala pojem »poliamorija«, so se med zaključnimi deli ponudili točno štirje rezultati. Ena od nalog je bila izdelana na Pedagoški fakulteti v letu 2023 in govori o novih ljubezenskih diskurzih, druga iz 2020 govori o poliamornih moških istospolnih partnerstvih v Sloveniji, v tretji je avtorica leta 2016 preučevala odprto partnersko zvezo in nadzorovanje seksualnosti, v četrti pa poliamorijo kot poznomoderen fenomen v letu 2010. Zadnje tri omenjene so nastale pod Fakulteto za družbene vede. Ko sem svoje iskanje razširila na iskalni ključ »poligamija«, se mi je ponudil še en rezultat iz 2018, na Pravni fakulteti ustvarjena zaključna naloga na temo zakonske zveze več kot dveh oseb. Univerzi v Kopru in Mariboru ponudita vsaka po en zadetek na termin »poligamija«, in sicer nalogo o pravni ureditvi poligamije v primerjalnem pravu in njenem priznanju v Sloveniji iz leta 2020 ter nalogo o razvoju monogamije z vidika infanticida in pomanjkljivih virov ter njenih posledicah na evolucijo človeka iz leta 2014. Skratka, zdi se, da sta v prostoru slovenskega javnega akademskega prostora poleti 2024 dostopni skupno dve zaključni nalogi, namenjeni poliamoriji. S svojo nalogo sem sklenila osvetliti temo, ki se na

slovenskem raziskovalnem področju torej le skromno omenja, kar pa ne velja za nekatere druge države. Literatura o poliamoriji se po svetu množi že od 80. let dvajsetega stoletja, a sicer v neprimerljivo večjem obsegu v ZDA. Tam so se v sledečih letih razvile različne prakse, od grajenja skupnosti, inštitutov in psihoterapevtskih praks, usmerjenih v izzive, vezane na poliamorijo (Gleason, 2024).

K raziskavi pristopam tako s svojim profesionalnim kot tudi osebnim jazom. Teme teh dveh pomembnih delov se prepletajo med mojimi profesionalnimi interesi in osebno motivacijo. Verjamem, da leče naših osebnih izkušenj, vzgoje in kulture usmerjajo naše ideje, želje in prepričanja o svetu. Tako se mi zdi nadvse pomembno, da nas študij na fakulteti izpostavlja tematikam, pestrosti življenjskih izzivov in pristnim izkušnjam soljudi, ki širijo pogled, krepijo našo empatijo in razumevanje kompleksnosti dela na področju. Na poliamorijo sem v nalogi sklenila pogledati z vidika literature s področja družboslovja, svoja vprašanja in fokus pa usmerjam predvsem v socialno delo v povezavi s pojmom.

1. TEORETIČNI UVOD

1.1 POLI BESEDNJAK

Na začetku teoretičnega uvoda prilagam besednjak z razlagami izrazov, ki se pogosto pojavljajo v povezavi s poliamorijo in drugimi oblikami sporazumne nemonogamije. Verjamem, da jezik kreira našo realnost in obratno, zato je pomembno, da ob govoru o poliamoriji kot relativno nepoznani temi v slovenskem akademskem svetu posebno pozornost namenimo tudi jeziku, ki ga prepoznam kot pomemben del moje naloge. Glavni viri za besednjak spodaj so *Polyamory Glossary*, *Poly Dictionary* in *Learning the lingo* s portala *More Than Two*. Prevodi za večino sledečih pojmov v slovenskem prostoru ne obstajajo, kar je verjetno tudi posledica odsotnosti slovenskih prevodov knjig o nemonogamiji in poliamoriji pri nas. Nekatere prevode sem iskala v akademskih zaključnih delih oseb z različnih univerz po Sloveniji, kjer sem po premisleku zaradi neusklajenosti prevodov uporabila tistega, ki je bil najpogosteje uporabljen. V primerih, ko sem našla le eno verzijo prevoda, sem tej naklonila svoj premislek. Obrnila sem se tudi na popularno spletno središče Reddit, kjer o poliamoriji v slovenskem jeziku nisem našla zapisov. Nekatere pojme sem zato prevedla sama, običajno sem dobesedno prevedla angleški izvirnik ali pa uporabila besedo, ki je v pogovornem jeziku že prisotna v govoru poliamornih ljudi.

Nekatere prevode sem si sposodila tudi iz hrvaškega jezika, ki ima na to temo prevedene ali zapisane nekaj več literature. Besede, katerih prevode sem intuitivno ustvarila sama, sem označila z zvezdico (*), s čimer odpiram prostor in v bodoče povabljam alternativne, morebiti ustreznejše prevode.

- Ambiamorija* (ang. *ambiamory*) – opredelitev, kjer je oseba enako odprta za monogamijo in nemonogamijo. Izraz izhaja iz latinske besede *ambi* (oboje).
- Četverica* (ang. *quad*) – skupina štirih oseb, ki medsebojno gojijo romantično in seksualno povezavo v različnih konfiguracijah, ne nujno vsaka z vsako.
- Deljen_a partner_ica* (ang. *hinge*) – skupni_a partner_ica dveh oseb, ki nista romantično in intimno povezani.
- Gnezdna zakonska zveza* (ang. *cluster marriage*) – poliamorno razmerje, v katerem dva ali več zakonskih parov sobiva in si izmenjuje partnerje_ice.
- Kavboj (ang. *cowboy*) – monogamni moški, ki se zaplete v razmerje s poliamorno žensko z namenom, da jo loči od drugih partnerk_jev in jo pripelje v monogamno razmerje.
- Komet* (ang. *comet*) – redni_a partner_ica, najpogosteje v razmerju na daljavo, s katerim_o se oseba sreča občasno.
- Komperzija (ang. *compersion*) – veselje ob zavedanju, da ljubljene osebe posameznika_ce izražajo in prejemajo ljubezen od drugih oseb. Kot nasprotje ljubosumja (hrv. *ljubomora*) se za komperzijo uporablja tudi beseda »ljuboživa«.
- Kvazi monogamnost* (ang. *monogamish*) – razmerje med dvema osebama, kjer so intimne izkušnje z drugimi omejene. Pri tem velja emocionalna ekskluzivnost, ki dopušča določeno mero seksualne svobode.
- Lov na samoroge* (ang. *unicorn hunting*) – proces, v katerem heteroseksualen par išče biseksualno žensko z namenom, da jo vključi v svoje razmerje.
- Metamor_ka (ang. *metamour*) – partner_ica tvoje_ga partnerja_ice, izhaja iz latinskih besed *meta* (onstran) in *amor* (ljubezen).
- Mononormativnost (ang. *mononormativity*) – družbena pristranskost, ki privilegira monogamne odnose. Zajema predpostavko, da je monogamija »norma«, pri čemer je vse

ostalo, kar vključuje sporazumne nemonogamne in poliamorne odnose, »drugo«. Nanaša se torej na družbeni standard monogamije in ne nujno na prakso.

- Negotljaj* (ang. *wibble*) – kratek trenutek strahu, negotovosti ali drugega močnega negativnega čustva, običajno povezan z ljubosumjem v razmerju. Slovenski prevod je mešanica besed »negotovost« in »dražljaj«.
- Paramor_ka* (ang. *paramour*) – ljubimec_ka ali partner_ica poliamorne osebe.
- Poliamorna družina ali poli družina* (ang. *poly family*) – skupina poliamornih ljudi, ki se smatrajo za družino.
- Polikula (ang. *polycule*) – mreža medsebojno povezanih odnosov. Beseda je povezana z besedama »poli« in »molekula«, saj tvori različne konfiguracije. Običajno se ime uporablja za skupine, večje od štirih oseb.
- Polisaturiran_a* (ang. *polysaturated*) – stanje, ko ima oseba maksimalno število partnerjev_ic, kot jih želi ali lahko premore, in si ne želi dodatnih.
- Polizvestoba ali polizvestobnost (ang. *polyfidelity*) – skupina partnerjev_ic, ki so se odločili_e, da ne bodo tvorili_e novih odnosov z drugimi osebami. Tako formirajo skupino ljudi, ki si delijo romantičen in/ali seksualen odnos le znotraj te skupine.
- Poli-intimne osebe* ali As poliam* (ang. *poly-intimates* ali *ace polyam*) – dve ali več oseb, ki so seksualno, a ne tradicionalno čustveno ekskluzivne druga z drugo. Ta oblika je vezana tudi na seksualno ekskluzivne pare, kjer imajo partnerji_ice poleg partnerske zveze še druge čustveno intimne ali platonske partnerske odnose. Različico te strukture koristijo tudi mnogi aсексуalni in aromantični ljudje. Te osebe so visoko vpletene tudi v ostala področja življenj druga druge in tako presegajo meje konvencionalnega pojmovanja prijateljstva.
- Samorog (ang. *unicorn*) – oseba, ki se je pripravljena pridružiti heteroseksualnemu paru kot tretji_a član_ica.
- Samo-poliamorija (ang. *solo polyamory*) – praksa več intimnih partnerstev ob ohranjanju samostojnega ali neodvisnega življenjskega sloga.
- Sobivajoči_a partner_ica* (ang. *nesting partner*) – partner_ica, s katerim_o si oseba deli dom. Včasih ta nadomesti besedo »primaren_a«, v namen izogiba hierarhičnemu jeziku.

- Sporazumna nemonogamija oz. SNM (ang. *consensual nonmonogamy* oz. CNM ali *ethical nonmonogamy* oz. ENM) – sporazumno dogovorjena struktura razmerja, ki vpletenim omogoča, da se romantično, spolno ali čustveno povežejo z več kot eno osebo. Vpletene osebe se pogajajo in strinjajo s pogoji svojega nemonogamnega razmerja.
- Triada (ang. *triad*) – poliamorno razmerje, ki ga sestavljajo tri osebe.
- Varno navezan_a v poliamoriji* (ang. *polysecure*) – oseba, ki je notranje varno navezana in goji varno navezanost tudi ob tvorjenju več partnerskih odnosov.
- Ve (ang. *vee*) – poliamorno razmerje, ki vključuje tri osebe, od katerih je ena romantično ali spolno zavezana z dvema, ki nista romantično ali spolno zavezani druga z drugo.

1.2 KRATEK PREGLED ZGODOVINE INTIMNOPARTNERSKIH ODNOSOV

1.2.1 Predzgodovinski izvor spolnosti skozi lečo evolucije, antropologije in psihologije

Zdi se, da je človek izredno seksualno bitje in po različnih izsledkih evolucijsko oviran s strani »predpisane« spolne monogamije. Nobena druga žival ne porabi za spolnost več časa, kot jo za to porabi Homo Sapiens (Ryan in Jethá, 2013). Pripadniki_ce človeške vrste imajo več kot tisoč spolnih odnosov na enega rojenega otroka, kar je neprimerljivo več od drugih primatov. Prav tako spolni odnos traja povprečno dlje časa. Ženske so ene redkih predstavnic vrste med drugimi sesalci, ki doživljajo orgazem, kar naj bi izražalo promiskuitetnost vrste. Ženske so ene redkih, ki imajo spolne odnose ves čas menstrualnega cikla. Moški proizvedejo mnogo več semenske tekočine, kot je proizvedejo drugi monogamni ali nemonogamni sesalci. Imajo tudi mnogo daljši spolni ud od drugih primatov in se lahko zaradi neredne ejakulacije običajno spopadajo z različnimi zdravstvenimi težavami. Mnogo več prazgodovinskih evolucijskih in antropoloških dejstev navaja delo Seks ob Zori (Ryan in Jethá, 2013).

Obstajajo številni poskusi podajanja odgovora na vprašanje, kaj se je pojavilo najprej, kura ali jajce, oz. kaj je prvobitni način oblikovanja (intimnih) človeških skupnosti – monogamija, poligamija ali celo kaj tretjega? Ryan in Jethá (2013) odkrivata, da je le nekaj vrst primatov monogamnih, od katerih nobeni ne živijo v velikih družbenih skupinah, temveč le na visokih drevesih. Le trije odstotki sesalcev so spolno nemonogamni. Povzemata delo Lewisa Henryja Morgana, ki se je na koncu 19. stoletja ukvarjal z vprašanjem, kako se družbene skupnosti organizirajo. Trdil je, da so ljudje v prazgodovinskih skupnostih živeli v skupinskih zakonskih

zvezah, kar je bilo kasneje poimenovano tudi »prvobitna horda« in označeno s pojmom »omnigamija«. Darwin, ki je kot evolucijski znanstvenik navdihnil tudi evolucijsko psihologijo, je popravil svojo tezo o monogamiji z mislijo, da se je navada sklepanja zakonskih zvez verjetno vselej oblikovala šele kasneje in da je bila skupinska zakonska zveza verjetno prvotna in prevladujoča oblika po vsem svetu. Izsledki kažejo na to, da so ljudje včasih delovali kot t. i. »kolektivni rejniki«, kar je nasprotno obliki današnje izolirane enocelične družine. Ryan in Jethá (2013) pravita, da evolucijsko gledano nismo ne monogamni (ker bi bila torej moški in ženska enako velika) in ne usmerjeni v mnogoženstvo (ker bi bil sicer moški dvakrat večji od ženske). Prešuštvo je zaznano in dokumentirano v vseh domnevno monogamnih človeških družbah. To pa je vselej ponekod še danes kaznovano s smrtjo (npr. s kamenjanjem v Iranu).

Nereproduktivna spolnost lahko predstavlja tudi »način za ustvarjanje in ohranjanje omrežja vzajemno dobrodejnih odnosov« in obliko grajenja vezi med ljudmi, pa naj bodo te hetero ali homoseksualni (Ryan in Jethá, 2013, str. 109). Socio-erotična ekspanzivnost (ang. Socio-Erotic Exchanges ali S.E. Ex.) je zgodovinsko gledano v manjših nomadskih družbah krepila vezi med posamezniki_cami, ohranjala družbeno ravnovesje ter povezovala odrasle v skupine za skupno skrb otrok (Ryan in Jethá, 2013, str. 100). Pojavnost zunajzakonskega seksa pa je v starejših ljudstvih še vedno prisotna. Antropologija navaja več različnih beleženj, kot so obredna praznovanja, t. i. mamuse, pri ljudstvu brazilskih pragozdov, kjer ljudje uživajo v neobvezujočem seksu zunaj njihovih razmerij. Navajajo Inuite, ki redno prakticirajo običaj menjave žena, tudi s tujci, ter tako utrjujejo vezi in se varujejo pred nepredvidenimi težavami. Prepoznavajo Mut'ah (ali poroko iz veselja) v šiitski tradiciji islama, ki moškim dovoli neomejeno število začasnih žena ob njihovih primarnih soprogah. Omenjajo Kuline v Amazoniji, ki izvajajo obred z imenom dutse'e bani tovi (ali pojdi po meso), pri katerem ženske pošljejo različne moške iz vasi na lov in si na koncu dneva izberejo moškega, s katerim istega večera odidejo na zmenek. Predniki Rimljanov so v preteklosti organizirali poporočne orgije, kjer so celo pred pričami spolno občevali z nevestami (Ryan in Jethá, 2013). Nemonogamne prakse se pojavljajo tudi v religioznem in verskem kontekstu. Neolitske kulture so na primer spodbujale rituale in verske prakse, ki so se navezovala na seksualnost in ljubezen. Ostanke teh praks so se nato zopet pojavili v poganstvu, danes pa se nanje naslanjajo duhovna in religiozna gibanja, kot so neopoganstvo in wicca. Ta priznavajo več seksualne svobode, pogosto pa je prisotno večljubje (Kezele, 2022, str. 139 in 371).

Ob zaključku nekoliko biološko in evolucijsko obarvanega podpoglavja navajam pomemben zaznamek raziskovalca_ke Filipančič (2020), ki opozarja na polemičnost sklepov glede

nemonogamnosti zgolj na podlagi biologizmov, saj ti ne govorijo o primernosti in sprejemljivosti poliamorije za človeško vrsto. Pri sprejemanju takih biologizmov je potreben skepticizem, saj človek kulturno posreduje tudi tisto, kar razumemo kot izvirno biološko. Odgovora na vprašanje o izvorni obliki intimnopartnerskih razmerij torej ne predajam in zapis prilagam le z namenom osvetlitve pestrosti teh oblik, ki so zgodovinsko in geografsko pojave med ljudmi.

1.2.2 Domnevni nastanek normativnih družinskih oblik

Za večje razumevanje zgodovine intimnih odnosov moramo osvetliti pot spreminjanja formulacij družine, saj so tradicionalno družine veljale kot »končna točka« in glavni namen oblikovanja intimnega partnerskega odnosa (Poly vocabulary, b. d.). V angleškem jeziku se je za opis sledenja »socialnemu scenariju« v odnosih oblikoval pojem *relationship escalator*. Ljudje, ki se po njem ravna, svoja razmerja oblikujejo v zaporedju od zmenkovanja, ekskluzivnosti v zvezi in zaroke do skupnega bivanja, poroke, skupnega lastništva in otrok. Gahrn (2017) te stopnje imenuje vzpostavljanje stika, začetek, uveljavljanje in opredeljevanje, ustanovitev, zavezanost, spajanje, sklep in zapuščina.

V tem podpoglavju ob nekaj drugih dodatkih povzemam zapise avtorice Zaviršek, ki je o tej temi razglabljala v knjigi z naslovom Družinski pojmovnik za mlade. Za razumevanje drugačnih oblik družin je potreben vpogled v sam izvor oblikovanja družine na način, ki je danes normativen. Zaviršek (2020) trdi, da nastanek nam znane institucije družine seže v čas lovsko-nabiralskih skupnosti. S poljedelstvom so se skupnosti ustalile in intenzivneje začele obdelovati zemljo, kar je privedlo do presežka pridelanih dobrin in posledično razslojevanja. Sloj, ki mu je oseba pripadala, je odražal, koliko zemlje (in presežka dobrin) oseba ima in kako visoko bo z družino na družbeni lestvici. Antropolog Jack Goody (v Zaviršek, 2020) izvor evropske družine vidi v sredozemskih civilizacijah stare Grčije in Rima ter keltskih in germanskih plemenskih družbah. Evropska družina je bila načeloma majhna, monogamna in je še danes opredeljena kot temeljna proizvodna in reprodukcijska enota v življenju ljudi. Tak format je bil namreč v preteklosti za dedovanje izrednega pomena.

Znotraj institucije družine so po svetu obstajala različna pravila. Veliko sprememb naj bi se pojavilo ob nastopu prevlade krščanstva, ki je po razpadu Rimskega cesarstva prevzelo urejanje zakonske zveze. Takrat je prepovedalo posvojitev, ločitev ter posledično ponovno poroko, obsojalo je homoseksualnost ter regulacijo rojstev otrok, uveljavilo je pravilo krvnega sorodstva. Papež je sicer pri poroki znotraj sorodstva lahko dovolil izjeme (običajno za

evropsko plemstvo), načeloma pa nekje med četrto in sedmo. t. i. stopnjo sorodstva ni bilo dovoljeno sklepati zakonske zveze (Jones Johnson, 2021). Kasneje je Cerkev vzpostavila sistem obrednega ali simbolnega sorodstva boter in botrov, ki so kdaj bili_e celo pomembnejši_e od staršev otrok, saj so bili_e med drugim prepoznani_e kot moralni_e skrbniki_ce vse do poroke (Zaviršek, 2020, str. 43). Ljudem ni bilo več dovoljeno sestavljati družine po svojih željah. Cerkev je zapovedala monogamijo in tako sta nezvestoba in večženstvo (imenovano tudi mnogoženstvo ali poliginija) postali nemoralni. Z novimi pravili so se tako ustvarile nove norme (Zaviršek, 2020). Večstarševstvo naj bi Evropa na nek način poznala že iz časa krščanskega obrednega sorodstva. Takrat se je uveljavila institucija botrstva, ki jo v neki različici poznamo še danes. Prvotni namen le-tega je bil, da starši izberejo odrasle, ki bodo prispevali k varnosti in h kontinuiteti vzgoje ob možni nenadni smrti staršev, varovali pa tudi otrokov verski izraz (Zaviršek, 2020).

Sprememba se je nato premaknila od širših družinskih skupnosti do monogamnih jedrnih družin (Zaviršek, 2020). Slednje so prevladale v družbi v času srednjega veka med kmečkim, mestnim in tudi plemiškim prebivalstvom. Med kmečkim prebivalstvom se je poroka spodbujala za namen rojevanja otrok, ki so kasneje prevzeli kmetijo in skrbeli za t. i. prežitek. Ta praksa se je nadaljevala v 20. stoletje, ostanki pa so vidni še danes (Zaviršek, 2020).

Zaviršek (2020) v svojem zapisu nadaljuje, da naj bi se vpliv cerkvene ideologije začel zmanjševati v času protestantizma. V protestantskih deželah (z izjemo Anglije) je bila ponovno dovoljena ločitev, zakonske zveze pa so se sklepale na osnovi svobodne volje in izbire in tako je ljubezen pridobila na vrednosti. Večje spremembe so se nato zgodile v času urbanizacije, ki je spodbudila individualizem. Klasične, družinske vezi so postale bolj ohlapne, zaradi individualnega dela in migracij na delo pa so se tvorila nova poznanstva z ljudmi izven sorodstvene mreže. V času industrializacije so ženske vstopile na javni trg dela, hkrati pa so delo še vedno opravljale tudi doma. Revolucija leta 1789 je v Franciji spremenila obravnavo porok, ki so postale laična institucija. Cerkveni obred za sklenitev zakona ni bil več potreben, dovoljena je bila tudi ločitev (Zaviršek, 2020).

V naslednjih dveh odstavkih povzemam besede slavnega pisca in filozofa Foucaulta iz knjige Zgodovina seksualnosti (2000). Seksualnost se je kot pomen, ki presega meje biologije in zoologije, pojavila konec 18. stoletja. Takratna literatura, ki je seksualnost omenjala, je raziskovala idejne razlike v seksualnosti med žensko in moškim. Eno izmed pojasnil je bilo, da

je za številne bolezni žensk kriva njihova seksualnost. Ta je tako vzbujala veliko zaskrbljenosti, predvsem glede žensk, ki so »nenaravno« hrepenele po spolnosti (Foucault, 2000).

Giddens (2019) razlaga seksualnost kot družbeni konstrukt. Pravi, da ta ne predstavlja le niza družbenih vzgibov, temveč deluje na področjih moči. Foucault uvede »hipotezo o potlačitvi«, ki predstavlja mehanizem modernih institucij, ki ljudi silijo, da plačajo ceno za ugodje, ki ga te ponujajo. Pravi, da civilizacija prinese tudi disciplino, ki s svojo močjo ustvarja »krotka telesa«, ki jih nato disciplinira in uravnava. Tu kot primer navede heteroseksualnost v monogamnem odnosu kot edini tip seksualnosti, ki je zmožen tvoriti družino in proizvesti delovno silo.

Foucault (2000) trdi, da je seksualnost postala del »velike pridige«, ki je nasledila mesto teološkega pridiganja. O seksualnosti se nenehno razpravlja in raziskuje, hkrati pa se jo omejuje in usmerja. Pa vendar je to značilno le za moderne zahodne družbe in tako odtujeno od številnih tradicionalnih kultur in civilizacij, ki so podpirale umetnost erotične čutnosti. Kot enega izmed razlogov Foucault navaja moč katolicizma, ki je uravnaval spolno življenje vernih ljudi. Kasneje v 19. stoletju se je razvil še en dejavnik, ki je razvil kontekst moči-vednosti, povezan z odkritjem ženske seksualnosti in spolne dejavnosti otrok. Hitro sta bili obe zatrti in tako uravnani.

V Evropi se je pojavilo več zunajzakonskih zvez ali skupnosti, saj so se ljudje skušali izogniti stroškom poroke ter vezanju za celo življenje. Bilo je tudi več neporočenih žensk z otroki, ki so jih imele v manjšem številu. Avtorica (Zaviršek, 2020) kot nuklearni ideal romantične ljubezni imenuje jedrne ali monogamne družine, sestavljene iz dveh odraslih, mame in očeta, z biološkimi otroki. To strukturo imenujemo tudi konjugalna družina in jo lahko razumemo kot posledico razpadanja podeželskih skupnosti in kmečkega gospodarjenja v 19. stoletju. Začele so prevladovati t. i. enogeneracijske družine, ki so imele ekonomske in zakonodajne privilegije. Taka oblika družine je še danes obravnavana kot (nuklearni) ideal, čeprav se pojavljajo druge oblike.

Do uveljavitve civilne poroke in možnosti ločitve je v socialistični Jugoslaviji prišlo v letu 1945. Ponekod danes je edina dovoljena oblika družine konjugalna družina, prav tako pa je spolnost dovoljena le znotraj družine, zato ji nekateri pravijo tudi »seksualna družina«. Zaviršek (2020) tako trdi, da je v Sloveniji t. i. nuklearni ideal še vedno privilegiran, mnoge oblike družin danes namreč niti ne pridejo v zakonodajno obravnavo. Večje spremembe so se v delovanju družin zgodile po oktobrski revoluciji v vzhodni Evropi, pri nas pa s socializmom. Novi časi so si prizadevali za enakopravnost moškega in ženske v družini in na različne načine propagirali

ново emancipirano žensko, osvobojeno »kuhinjskega suženjstva«. V Jugoslaviji so družino poročenega para imenovali »popolna družina«, obratno pa je odsotnost enega starša ustvarjala čustveni deficit, na katerega se je država odzvala z ukrepi, namenjenimi podpori in varnosti družine. Starši otrok, rojenih zunaj zakona, so imeli enake dolžnosti kot starši zakonskih otrok, hkrati pa so imeli otroci, rojeni izven zakonske zveze, enake pravice in dolžnosti kot otroci, rojeni v zakonski zvezi (Zaviršek, 2020, str. 84). Takratna izenačitev zakonske in zunajzakonske zveze je sprožila veliko kritik, ki so merile na spodbujanje promiskuitete ali neustreznega spolnega vedenja. Vselej pa naj bi socialistična svobodna ljubezen pomenila »ljubezen med žensko in moškim, kjer vladajo socialistični odnosi med spoloma«, kot so tovarštvo, enakopravnost in skupno sodelovanje (Zaviršek, 2020, str. 84). Homoseksualnost je bila zatirana in je vodila v enoletno zaporno kazen, dokler ni bila v Jugoslaviji dekriminalizirana leta 1977. Od sredine šestdesetih let 20. stoletja naj bi družina skozi detradicionalizacijo vstopila v preobrazbo nove intimnosti, ki je vplivala na javno in zasebno življenje. Zgodila se je demokratizacija intimnih odnosov, ki so postali fluidnejši, kratkotrajnejši in ranljivejši. Pojavile so se raznovrstne družinske oblike. Kot posledica liberalizacije vsakdanjega življenja so prišli tudi razlogi za sklepanje zakonske zveze. Ti so lahko ekonomski, ozemeljski in nasledstveni (Zaviršek, 2020).

Schippers (2016) piše o patriarhalnem nadzoru, kjer je prisilna monogamija žensk zagotavljala moško lastništvo nad ženskimi telesi in reprodukcijo. Trdi, da je patriarhat veljavno uvrščati med zgodovinske vzroke monogamije. Z njim se strinja tudi Zaviršek (2020), ki pravi, da je zakonska zveza »ena najstarejših patriarhalnih institucij«. V njej je moški imel pravico do ženinega telesa, reprodukcije in njenega dela (Zaviršek, 2020, str. 50). Monogamijo naj bi prav tako podpirala kapitalistična agenda, saj je monogamija žensk zagotavljala gotovost očetovstva in omogočala prenos zasebne lastnine po rodbini (Thompson, 2022, v Gupta, Tarantino in Sanner, 2023).

Spolno življenje ljudi se je od nekdanj spreminjalo. Že leta 1989, ko je Lillian Rubin v Ameriki proučevala spolno zgodovino tisoč heteroseksualnih oseb med 18. in 48. letom starosti, se je izkazalo, da je v desetletjih pred tem »v razmerjih med moškimi in ženskami prišlo do sprememb skoraj vrtočglavih razsežnosti« (Rubin, 1990, v Giddens, 2019, str. 15). Ugotovitve so nakazovale na jasne meje spolnega raziskovanja, ki so predvsem ženske usmerjale k »devištvu«. Družbeni sloves ženske je bil vezan na njene zmožnosti, da se brzda in tako upre osvajanju moških, sloves moškega pa je bil odvisen od njegove uspešnosti spolne osvojitve žensk. Takrat so ljudje obrekovali spolno dejavnejše ženske in moške, ki so jih »izkoristili«. V

devetdesetih letih se je v Ameriki ta pogled začel spreminjati. Dekleta niso več toliko poročala o »šparanju« do poroke, večji poudarek so dajale ljubezni, ki je usmerjala njihovo željo po večji intimi s partnerjem. Veliko večje spremembe so bile zaznane pri dekletih kot s strani fantov. Ti so še vedno občudovali moške, ki so bili z mnogimi dekleti, hkrati pa obsojali tiste ženske, ki so bile v spolnosti prav tako aktivnejše. Rubin je v svoji raziskavi odkrila tudi, da so nove generacije sprejele več različnih oblik spolnih dejavnosti (npr. oralni seks, ki so ga drugje primerjali s sodomijo in je takrat ponekod svoje mesto našel v kazenskem zakoniku), ki so se nato novim generacijam zdele običajne. Raziskovalka je zaznala tudi povečanje števila »zunajzakonskih spolnih srečanj«, kjer so ženske v količini ujele moške (Giddens, 2019).

Ideji o klasični in večni romantični ljubezni se je navkljub postavila ideja o t. i. sotočni ljubezni, ki jo je v začetku devetdesetih let razvil prej citirani sociolog Anthony Giddens. Sotočna ljubezen pomeni, da se odnos lahko spremeni, poslabša, prekine in začne z novo osebo. Temelji na enakopravnosti, tudi na čustvenem področju, ter spodbuja samoraziskovanje partnerjev in poglobljanje odnosa z osebnim delom. Obe osebi sta odgovorni za intimnost in čustveno delo ter posledično obstoj zveze. Takšna ljubezen zajema tudi recipročnost in vzajemni spolni užitek, kar ošibi idejo o romantični ženski, ki jo moški opeva zaradi njenega spola. Sotočna ljubezen ne zahteva monogamije, lahko je tudi poliamorna. Z novimi socialnimi normami, ki so vezane na osvoboditev žensk, sta individualizacija in samodeterminacija postali temelja družinskih odnosov (Giddens, 2019).

Danes je vse manj porok, ljudje se tudi redkeje odločajo vse življenje preživeti z isto osebo v intimni partnerski zvezi. Več je torej ločitev, ponovnih porok, zunajzakonskih skupnosti, novih (združenih) družin. Zadnji statistični podatki na strani SURS-a prikazujejo pogostost razvez zakonske zveze. Na dan se je v letu 2022 razvezalo povprečno šest zakonskih zvez, v letu pa se je razvezal en par na tisoč prebivalcev. Razvezane osebe so bile povprečno stare med 45 in 48 let, zveze pa so do takrat v povprečju trajale 14,6 let, že v prvem letu zakona pa se je vselej razvezalo 34 parov (SURS, 2023). V letu 2022 je zakonsko zvezo sklenilo 6768 parov, razvezalo pa se jih je 2149, kar za Slovenijo pomeni, da se vsaj po zadnjih statističnih podatkih razveže malo več kot vsak tretji poročeni par. V Ameriki se razveže polovica vseh zakonskih zvez, vsaka naslednja pa obeta še slabši uspeh. Danes je število družin z dvema biološkima staršema ponekod po svetu izenačeno s številom tistih, ki živijo v zunajzakonskih skupnostih. V Sloveniji se izven zakonske skupnosti rodi več kot polovica otrok. Četrtnina družin v Sloveniji je enostarševskih, od katerih ima vsaka peta za starša in glavnega skrbnika moškega (Zaviršek, 2020). Od leta 2017 lahko partnersko zvezo v Sloveniji uradno sklenejo tudi istospolni pari.

Junija 2022 je slovensko ustavno sodišče odločilo, da ureditev, ki istospolnim partnerjem ne omogoča sklenitve zakonske zveze in posvojitve otrok, ni v skladu z ustavo. Od takrat zakonsko zvezo Družinski zakonik v tretjem členu opredeljuje tako: »Zakonska zveza je življenjska skupnost dveh oseb, katere sklenitev, pravne posledice in prenehanje ureja ta zakonik« (Družinski zakonik, 2024). Prva na svetu je bila Danska leta 1989, ko je priznala istospolne zveze in registrirana partnerstva, Nizozemska pa je nato 2001 kot prva država uzakonila istospolne poroke in parom dovolila posvojitev tujega otroka (Zaviršek, 2020). Kot najpogostejše družinske oblike danes Zaviršek (2020) navaja družine s poročenimi starši, družine, kjer odrasli osebi živita v zunajzakonski skupnosti, enostarševske družine, mavrične družine, združene družine, poliamorne družine in prijateljske ali platonske družine.

1.3 OD MONOGAMIJE DO POLIAMORIJE

Monogamija v strogem pomenu besede pomeni, da v življenju ljubimo eno, tisto izbrano osebo (tehnično tudi po smrti partnerja_ice ne ljubimo nikogar drugega). Monogamijo pa danes bolj razumemo kot imeti enega_o partnerja_ico v nekem obdobju, kar imenujemo tudi serijska monogamija. V današnjem pomenu jo določa spolna ekskluzivnost v vsakem odnosu in ne več število zvez v življenju posamezne osebe (Perel, 2020). Služi kot kulturni in normativni ideal, ki kot naravna, pravilna in normalna ljubezenska razmerja predstavlja tista, ki so heteroseksualna, zakonska, reproduktivna, nedobičkonosna in monogamna (O'Byrne in Haines, 2019). Mononormativnost naj bi predstavljala sistem vrednot, ki monogamijo predstavljajo kot najboljši, najnaravnejši in moralno superioren način izražanja intimnosti v romantičnih odnosih (Gupta, Tarantino in Sanner, 2023).

Kezele (2022) opozarja, da kljub temu, da je monogamija ali enoljubje, kot ga imenuje, predpisana norma, to ne velja za vsakodnevna življenja mnogih ljudi. Nekatere monogamne osebe v raziskavah omenjajo fantazije, vezane na željo po sporazumni nemonogamiji. Kot omejitve pri uresničevanju le-te vključujejo neodobravanje in nejevoljnost partnerk_jev, negotovost glede izvedbe, strah in družbeno neodobravanje. Čeprav se religioznost ni izkazala kot neposredno povezana z željo po SNM, lahko negativno vpliva na izkušnjo le-te (Gupta, Tarantino in Sanner, 2023).

Pogled nekaterih ljudi na zvestobo in krhkost zakonske zveze se danes spreminja. Porajajo se nove oblike razmerij z drugačnimi, novimi dogovori glede ekskluzivnosti partnerjev_ic,

ustvarjajo se predporočne pogodbe (Perel, 2020). Nezvestoba je v današnji družbi precej pogost pojav. Perel pa trdi, da bi jo lahko razumeli ne le kot simptom težav v odnosu, temveč kot izraz želje po nečem drugem ali po nečem več (npr. zaradi neizpolnjenega hrepenenja ali povečane spolne sle). Avtorica v svojem delu odkriva, da je pogost odziv na nezvestobo, ko zanjo izve nasprotni_a partner_ica, občutek nespoštovanosti, vezan na prevaro in neiskrenost. Osebo naj bi najbolj ranilo to, da ji je partner_ica lagal_a, ne pa prevaral_a. Kot orodje, da se to ne bi zgodilo in bi se lahko ohranil ideal ekskluzivnosti in zlitja, uporabljamo nadzor (omejevanje stikov z drugimi, različnih aktivnosti ter misli na bivše partnerje_ice, komentiranja izbire oblačil in brskanja po mobilnih napravah partnerk_jev) (Perel, 2020).

Perel (2020, str. 194) predlaga, da »na monogamnost ne gledamo kot na danost, temveč kot na izbiro. Tako ta postane sporazumna odločitev«. Definicija poliamorije omogoča vključevanje poliamorije v življenje, čeprav poliamorne osebe ostajajo manjšinska skupina, ujeta v omejitve v javnosti, ki jo prinaša mononormativna kultura (Montali, Frigerio, Spina in Zulato, 2022).

Fern (2020) pravi, da posamezne osebe proces tranzicije iz monogamije v poliamorijo lahko čutijo kot veliko spremembo v njihovem doživljanju sveta. Ne le, da se spremeni njihovo ljubezensko in seksualno življenje, temveč nova pričakovanja, prakse, jezik in t. i. kodeks ravnanja vplivajo na vse odnose, ki jih tvorijo. Četudi se osebe ob vstopu v nemonogamijo počutijo udobno, lahko vseeno doživljajo »polifobijo« (ang. *polyphobia*) na globljih ravneh svoje psihe. Zgodí se, da mnogo parov ob vstopu v nemonogamijo razpade prav zaradi globljih in skritih težav, ki so se z novimi izzivi v nemonogamnem okolju odkrile na površju. Prav tako pa lahko razpadejo pari, ki takih težav niso imeli, a jih je nova paradigma razmerja spremenila do te mere, da niso več želeli ostati v odnosu.

Fern (2020) navaja šest glavnih izzivov, ki se parom pojavijo tekom tranzicije v nemonogamne odnose. Ti so:

1. Odpor do spremembe paradigme, ki se izraža v želji po spremembi strukture odnosa in uporabi ob spremembi odnosa.
2. Nezadostno znanje in spretnosti, ki presegajo tisto, ki so ga osebe potrebovale v monogamnih odnosih.
3. Ohranjen romantični ideal monogamije, ki spodbuja soodvisnost ter partnerje_ice določa kot glavni vir sreče in ljubezni v življenju. To naj bi se zgodilo parom, ki se nikoli niso razvezali ali izkusili zdrave diferenciacije.

4. Ena oseba nemonogamijo dojema kot izbiro življenjskega stila, druga pa kot usmerjenost.
5. Kriza dekonstrukcije ali prebujenje sebe, ki osvetli skrite neosveščene dele in tako posameznici_ku spremeni pogled na svet in odnose.
6. Kriza navezanosti, ki se katalizira s prehodom v nemonogamijo.

Več o navezanosti v odnosih pa v kasnejših poglavjih.

1.3.1 Radikalni pogledi na mononormativnost

Več avtorjev_ic na izbiro stila razmerja in spolnih praks gleda kot na način upora, najsi so to norme v spolnosti ali pa sam politični sistem. Osebnostno je politično. V naslednjem kratkem podpoglavju bom predstavila radikalne razlage monogamnih norm in zatem različne perspektive političnosti praks, vezanih na sporazumno nemonogamijo.

Monogamijo pisateljica in psihoterapevtka Perel (2020) zgodovinsko razume kot »od zunaj vsiljeni sistem nadzora nad reprodukcijo žensk« (str. 175). Zvestoba, ki je služila kot aparat patriarhata, je bila takrat povezana z dedovanjem privatne lastnine. Kasneje je pomen zakonske zveze prešel od pogodbenega sporazuma do izraza predane ljubezni. Pojavil se je nov ideal, želje pa so bile še vedno usklajene z idejo tradicionalne družine. Perel (2020) trdi, da je naša pozornost postala usmerjena v predmet naše ljubezni in ne v sposobnost ljubiti. Če se zakon ne obnese, verjamemo, da še nismo našli prave osebe. Ta pa nam bo takrat končno lahko dala vse (Perel, 2020). Avtorica navaja trditev feministične psihoanalitičarke Nancy Chodorow, ki pravi, da je končni cilj vseh erotičnih prizadevanj ljudi naša primarna usmerjenost, da bi bili brez truda ljubljene povsem in vedno. Želeli naj bi si enosti, ki jo ob zlitju z materjo lahko doživljamo kot otroci. Ljudje, ki tega v otroštvu niso doživeli, naj bi še bolj vztrajno in odločno iskali popolnega_o partnerja_ico (Perel, 2020, str. 176). Poliamorija se med drugimi oblikami nemonogamije pojavlja kot alternativa normativni monogamiji. Monogamijo Perel (2017) predstavi z več vidikov. Po eni strani jo vidi kot socialni konstrukt, ki se krepi in normalizira skozi kulturna ter družbena pričakovanja. Nekateri_e avtorji_ce prepoznajo, da monogamija ni biološko prirojena ali univerzalna človekova lastnost, pri čemer poliamorija izpostavlja normativno naravo monogamije in izpodbija predpostavko, da je ta edina sprejemljiva oblika romantičnega ali seksualnega odnosa. Drugič, monogamijo Perel opredeli kot obliko nadzora, ki ureja in omejuje seksualne in romantične potrebe individualnih oseb. Tretjič, monogamijo avtorica razume kot enega od virov neenakosti v razmerjih.

Monogamija dovoljuje izolirana razmerja nemoči v razmerjih na podlagi spola, zaslužka ali socialnega statusa, poliamorija pa skozi sporazumne in egalitarne odnose odpira možnost za bolj pravično porazdelitev moči in odgovornosti med vse vključene partnerje_ice (Hillock in Mulé, 2017). Nemonogamija se podreja monogamiji kot močni družbeni instituciji, ki jo podpirajo religija, seksologija, pop kultura, pravo, biologija in kapitalizem. Vsi ti vidiki monogamijo predstavljajo kot najboljšo, najbolj naravno in moralno superiorno formulacijo v družbi (Rothschild, 2018, v Gupta, Tarantino, Sanner, 2023).

Emens (2004) trdi, da se monogamna norma krepi in reproducira s kulturnimi in diskurzivnimi konstrukcijami, kot so predstavljanje poroke kot normalen del življenjskega poteka, spontanost ljubosumja, idealizirane konstrukcije družine ter umetniški in kulturni tokovi, ki romantizirajo vizijo ljubezni z eno_im idealno_im partnerico_jem. V besedilih v angleškem jeziku izraz spremljajo še oznake, kot so *couple-centrism*, *monocentrism* in *monogamism*. Monogamizem Ansara (2020) predstavi kot sistemsko zatiranje, ki se izvaja z idejami in praksami, ki povečujejo monogamne ljudi in odnose, medtem ko sistematično razvrednotijo poliamorne in večpartnerske odnose. Mononormativnost razume kot posledico le-tega, manifestira pa se kot mišljenje, da ljudje so ali bi morali biti monogamni in da so večpartnerski odnosi alternativni, drugačni, nezreli ali redki. *Couple-centrism* podpira predsodek, ki predpostavlja, da si vsi ljudje želijo ali bi morali imeti partnerski odnos le z eno osebo in da so druge konfiguracije odnosov manjvredne, nezrele, nenaravne, nenormalne ali nevzdržne. Obvezna monogamija, kot pravi Ansara (2020), je lahko tudi način družbenega nadzora, ki se vzdržuje z uporabo različnih družbenih, kulturnih, pravnih in političnih spodbud (npr. institucionalna podpora, materialne koristi, družbeni ugled, zakoni, medijska podoba itn.).

Socialna_i delavca_ki Hillock in Mulé (2007) v svoji knjigi *Queering Social Work Education* raziskujeta izvor konceptov poliamorije in polizvestobnosti kot obliki upora proti prevladujočim kulturnim praksam in konvencionalnim predstavam o monogamiji in spolni identiteti. Poliamorija naj bi tako npr. izpodbijala domnevo, da so moški gospodarji ženskih teles, saj spodbuja idejo o sporazumnih in egalitarnih razmerjih, v katerih imajo posamezniki avtonomijo in možnost odločanja o lastnih telesih in izbirah. Poliamorna razmerja to dosegajo s poudarjanjem odprte komunikacije, z vzajemnim spoštovanjem in zavračanjem tradicionalnih spolnih vlog, ki pa v patriarhatu ohranjajo lastništvo ali nadzor enega partnerja nad drugim na podlagi spola (Hillock in Mulé, 2017).

Čeprav imajo tudi današnja moderna monogamna razmerja podobne vrednote, je ključna razlika v strukturi odnosa. V poliamornih razmerjih imajo lahko posamezniki več partnerjev z vednostjo in soglasjem vseh vpletenih in se po tem razlikujejo od tradicionalne ekskluzivnosti monogamnih razmerij. Tako izpodbijajo tudi domnevo o lastništvu ali nadzoru enega partnerja nad drugim, ki je pogosto povezana s tradicionalnimi monogamnimi odnosi (Hillock in Mulé, 2017).

Etika, vezana na poliamorijo, predstavlja izziv heteronormativnemu patriarhatu, saj poudarja ozaveščanje o vsakdanjih odnosih moči in politizaciji med strukturami in posameznimi osebami (Pallotta-Chriariolli, 2020). S krepitvijo ideje o sporazumnih in egalitarnih odnosih se poliamorija upre ideji, da obstaja le en pravilen način izražanja ljubezni in poželenja (v kvirovski skupnosti). Deluje v smeri prepoznavanja in normalizacije nemonogamnih ali večpartnerskih razmerij, ki osebi lažje omogočajo raziskovanje privlačnosti in poželenj na načine, ki morda niso v skladu s tradicionalnimi normami. Tako poliamorija predstavlja tudi izziv za ponotranjeni homofobijo in bifobijo, saj zagotavlja okvir, ki priznava in potrjuje različne oblike odnosov in privlačnosti (Hillock in Mulé, 2017).

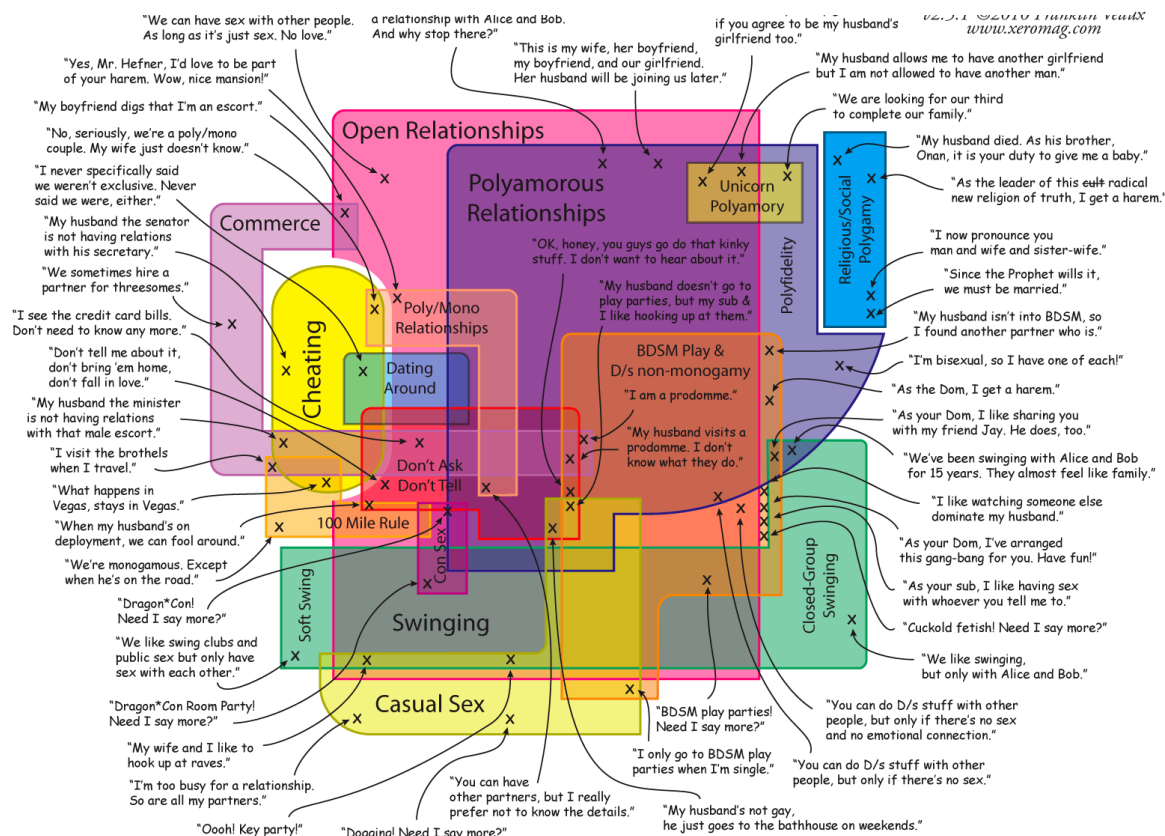
Ob vseh kritikah monogamije, ki se pojavljajo v literaturi o poliamoriji, pa moramo razumeti, da tako monogamija kot poliamorija lahko prilagojeno dobro delujeta za različne osebe. Mnoge raziskave o monogamiji kažejo, da monogamni odnosi niso homogeni in da pari različno določajo meje svojega odnosa, vključno z mejami, ki se nanašajo na erotiko in spolnost. Zdi se, da so lahko tako monogamni kot tudi nemonogamni odnosi prilagodljivi in zasnovani na različne načine. Kot pravita Frank in DeLamater (2009), pari pogosto sami znova in znova določajo svoje meje in razumevanje tega, kaj predstavlja nezvestobo.

1.4 SPORAZUMNA NEMONOGAMIJA

1.4.1 Vrste in oblike sporazumne nemonogamije

SNM lahko razumemo kot nadpomenko vseh dogovorjenih vrst partnerskih razmerij, ki niso omejena na spolno in čustveno monogamijo.

Slika 1: Shema različnih oblik SNM

vir: Veaux (2010)

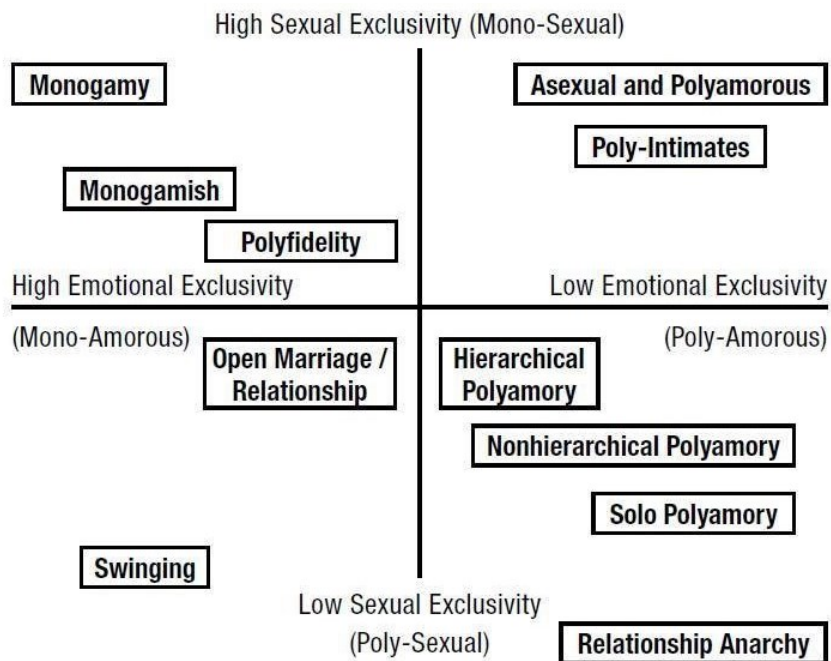
Druga prevladujoča literatura o SNM grafiki zgodaj dodaja nekaj drugih vrst SNM odnosov. *Monogamish* je oblika nemonogamije, ki ni striktno nemonogamna, a hkrati ne sledi pravilom monogamije. Taki pari so običajno monogamni, a si dovolijo tudi občasnih drugačnih izkušenj.

Svingerstvo (ang. *swinging*) predstavlja osebe, ki uživajo v rekreativni spolnosti z drugimi, a z njimi načeloma ne tvorijo romantičnih odnosov. Kdaj svingajo posamezne osebe, kdaj pa skupaj pari v razmerju.

Odprto razmerje (ang. *open relationship*) opisuje, kako deluje večina nemonogamnih ljudi v zvezi. To vključuje vse od svingerstva do poliamorije. Običajno pa je odprto razmerje prepoznano kot hierarhičen odnos, ki dovoli različne alteracije in izkušnje z drugimi osebami (Garratt, 2021).

Med praksami nemonogamije se prepoznava tudi BDSM (angleška kratica za *bondage, discipline/dominance, sadism* in *masochism* ali po slovensko vezanje, disciplina/dominantnost, sadizem in mazohizem). Ta je lahko le dodan element v različnih razmerjih ali pa celotno razmerje oziroma odnos temelji prav na skupnih željah po BDSM praksi (Garratt, 2021).

Slika 2: Shema za uprizoritev oblik sporazumne nemonogamije

vir: *Polysecure* (Fern, 2020)

Fern (2020) nemonogamijo predstavi v shemi štirih kvadrantov, kjer podvrste razporedi med dve dimenziji, med tiste z večjo (poliseksualnost) in manjšo (monoseksualnost) seksualno ekskluzivnostjo in tiste z večjo (poliamorija) in manjšo (monoamorija) čustveno ekskluzivnostjo.

Leva zgornja shema tako zajema monogamijo, kvazi monogamijo (ang. *monogamish*) in polizvestobnost, desna zgornja shema pa aseksualne poliamorne osebe in poli-intimne osebe.

Oblike z nižjo seksualno ekskluzivnostjo na levi strani predstavljajo odprti odnos/zakon in svingerstvo, na desni pa hierarhična in nehierarhična poliamorija, samo-poliamorija in anarhija razmerij.

1.4.1.1 Anarhija razmerij

Anarhija razmerij (ang. *relationship anarchy*) se razume kot vrsta poliamorije, poznana pa je predvsem kot radikalna oblika posebej egalitarne poliamorije. Tako kot v klasični poliamoriji, osebe tudi v anarhiji razmerij tvorijo več intimnih ali romantičnih povezav z več kot eno osebo. Anarhija razmerij (od zdaj naprej AR) pa se hkrati razlikuje od poliamorije s svojo drugačno strukturo in zanikanjem ideje o hierarhiji razmerij, ki bazira na romantični spolnosti. AR nasprotuje družbenim normam o romantičnih in platonskih odnosih in tako romantičnim

odnosom ne postavlja standardne definicije ali pričakovanj. Zanika idejo, da bi romantična razmerja od platonskih prioritizirali ali razlikovali na podlagi spolnosti (Introduction to Relationship Anarchy, b. d).

AR se je kot skovanka pojavila na začetku 21. stoletja. Leta 2006 je bila nato pod avtorstvom Andie Nordgren objavljena v delu *The short instructional manifesto for relationship anarchy*. Delo je bilo osnovano na devetih temeljnih idejah:

1. Ljubezni je v izobilju in vsak odnos je edinstven.
2. Ljubezen in spoštovanje namesto prisvajanja.
3. Najdi svoj sklop temeljnih vrednot v odnosu.
4. Heteroseksizem je razširjen in obstaja, vendar se ne pusti voditi strahu.
5. Ustvarjaj prostor za čudovito nepričakovano.
6. Pretvarjaj se, dokler ti ne uspe (*fake it 'til you make it*).
7. Boljše je zaupati.
8. Sprememba s komunikacijo.
9. Prilagodi svoje z(a)veze (Pérez Cortés, 2022).

Njen izvor je delo *The Manifesto of Relationship Anarchy*, ki AR razloži v osmih točkah. Leta 2006 se je na to temo pojavil prvi vpis na Wikipediji, v angleščino pa je bil preveden šele leta 2014. AR od leta 2007 označuje tudi poseben simbol, prikazan spodaj (Pérez Cortés, 2022).

Slika 3: Simbol anarhije razmerij

vir: Relationship anarchy (b. d.)

AR se do sedaj večinoma pojavlja v kvir skupnostih, nemonogamnih skupnostih, med asexualnimi in aromantičnimi osebami, v koloniziranih kulturah in nekaj drugih skupnostih, omenjena pa je tudi v akademskih razpravah (Pérez Cortés, 2022).

V poliamoriji in AR ločimo različne oznake, s katerimi poimenujemo stile razmerij in oblike odnosov, prav tako pa tudi identitete, vloge in drugo. Oznake, ki jih uporabljamo, predstavljajo, razlagajo ali dodajajo detajle novi realnosti. Te lahko vnaprej določajo obveze in vedenje ter tako omejijo, kaj lahko in česa ni dovoljeno početi, za kar pravimo, da ima preskriptiven učinek (Pérez Cortés, 2022). Deskriptivne oznake želijo preseči omejitve preskriptivnih. Namenjene so komunikaciji in mislim, prostim oznakam čustev in osebnih izkušenj. Medtem ko je ljudem vsakdanje uporabljati preskriptivne oznake, se predvsem v AR in nekaterih poliamornih oblikah več uporabljajo deskriptivne.

Pa vendar, če bi AR morali razumeti še z drugimi opisnimi termini, bi lahko uporabili različne omenjene izraze, kot so etična nemonogamija, etično neetiketiranje (ang. *non-labelity*), etično neomejevanje (ang. *non-limitivity*), etična neidentifikacijskost (ang. *non-identifyity*), etična neizjemnost (ang. *non-exemptivity*) in etična nenormativnost (ang. *non-normativity*). AR kot stil oblikovanja razmerij nasprotuje uporabi oznak, omejevanju v razmerjih, nereflektiranemu sledenju normam in ekskluzivnosti v odnosih (Pérez Cortés, 2022).

Ideji romantične ljubezni, kot jo razumeva dominantna kultura, AR pripisuje skupino prepričanj, ki pojem mitologizirajo.

Prepričanja, ki prispevajo k mitologizaciji romantične ljubezni, navajata Luengo in Rodriguez (2010, v Pérez Cortés, 2022) in se glasijo tako:

1. Oseba, ki jo ljubimo, nam je bila namenjena in je tako (bila) naša edina možna izbira (mit o boljši polovici).
2. Heteroseksualni par je naraven in univerzalen, odstop od te norme pa je neizbežno problematičen (mit o tvorjenju para).
3. Nemogoče je resnično ljubiti dve osebi hkrati (mit o ekskluzivnosti).
4. Želje je treba zadovoljiti izključno z našo_im (eno_im) partnerko_jem (mit o zvestobi).
5. Ljubosumje je znak ljubezni ali celo nujna zahteva prave ljubezni (mit o ljubosumju).
6. Če oseba preneha biti strastno zaljubljena, je to zato, ker svojega partnerja ne ljubi več (mit o enakovrednosti med zaljubljenostjo, strastjo in ljubeznijo).
7. Če gre za pravo ljubezen, je to dovolj, da se reši vsaka težava, saj »ljubezen zmaga vse« (mit o vsemočnosti).

8. Ljubezenska čustva so intimna in nanje ne vplivajo družbeni, biološki in kulturni dejavniki (mit o svobodni volji).
9. Strastna romantična ljubezen mora pripeljati do stabilne zveze para in postati edini temelj za skupno življenje (mit o zakonski zvezi).
10. Strastna romantična ljubezen lahko in mora trajati tudi po več letih skupnega življenja (mit o večni strasti).

Mnenja glede tega, ali bi se AR morale uvrščati med stile poliamorije, pa so različna. Eno od mnenj je prav to, da je fokus AR drugačen od drugih vrst poliamorije. Anarhija razmerij namreč izziva »celoten set avtoritarnih, normativnih, individualističnih in prisilnih lastnosti dominantne kulture«, ki se izražajo v odnosih, ki jih tvorimo (Pérez Cortés, 2022, str. 88).

1.4.2 Raziskave o sporazumni nemonogamiji

Mnogo študij je preučevalo vplive sporazumno nemonogamnih (SNM) odnosov. V njih so primerjali_e posamezne osebe v monogamnih s tistimi v nemonogamnih odnosih in se pri tem osredotočili_e na teme odnosa in spolnosti (Gupta, Tarantino in Sanner, 2023).

Gupta, Tarantino in Sanner (2023) povzamejo glavne ugotovitve. Prve se nanašajo na odnose:

- Osebe v SNM ali izključno poliamornih odnosih so enako ali celo bolj zadovoljne v svojih odnosih v primerjavi z osebami v monogamnih odnosih.
- Nemonogamne osebe so se izkazale za bolj predane v svojih odnosih ter so poročale o višjih ravneh zadovoljstva s komunikacijo in odprtostjo v odnosu.
- Poliamorne osebe in tiste v odprtih zakonih so doživljale manj ljubosumja in več komperzije v primerjavi z monogamnimi osebami.
- Starejši odrasli (stari 55 let in več), ki prakticirajo SNM, poročajo o znatno večjem zadovoljstvu kot starejši odrasli v monogamnih odnosih.
- Primerjava različnih tipov SNM je pokazala različne ravni zadovoljstva z odnosi in predanostjo v hierarhičnih in nehierarhičnih partnerstvih.
- Nekatere študije so kljub temu poročale o nižjih ravneh sreče in romantičnega zadovoljstva v SNM odnosih, kar so povezale z notranjim negativizmom in manjšinskim stresom.

Druge se tičejo spolnosti:

- Ljudje v SNM odnosih se enako ali varneje vključujejo v spolne prakse v primerjavi z ljudmi v monogamnih odnosih.
- Nemonogamne osebe so poročale o nižjih stopnjah spolno prenosljivih okužb od nacionalnega povprečja in o podobnih ali višjih ravneh spolnega zadovoljstva kot tiste v monogamnih odnosih.
- Posamezne nemonogamne osebe naj bi doživljale večjo intimnost s svojimi primarnimi partnerji in bolj sprejemajoč odnos do seksa in spolnosti v primerjavi z osebami v monogamnih odnosih.
- Osebe v SNM odnosih so se izkazale kot bolj dosledne pri uporabi kondomov in so poročale o višjem spolnem zadovoljstvu v primerjavi s tistimi, ki tvorijo nesporazumno nemonogamne odnose (kar imenujemo tudi nezvestoba).

Conley in Piemonte (2021) sta v petih raziskavah primerjala_i poliamorijo, odprte zveze in svinganje. Ugotovila_i sta, da so osebe v poliamornih razmerjih zadovoljnejše in zaupljivejše ter bolj predane v primerjavi z osebami v odprtih zvezah in svingerskih partnerstvih.

Raziskave pogosto obravnavajo različne oblike SNM, kar pa vpliva na to, da ne poznamo posebnih karakteristik poliamorije in posledično ne moremo izločiti jasnih smernic za strokovno delo z ljudmi v poliamornih odnosih (Tatum, Flicker, Peralta, Kubicki, 2023).

1.4.3 Predsodki o sporazumni nemonogamiji

Čeprav mononormativni pogled poliamoriji pogosto pripisuje nižjo raven zvestobe, raziskave kažejo visoko zadovoljstvo in raven zaupanja ter zvestobe v poliamornih odnosih, ki v veliki meri odgovarjajo potrebam vpletenih oseb (Katz in Graham, 2021). Drugi predsodek o sporazumni nemonogamiji je, da ta z odmikom od tradicionalne monogamije privlači vse več ne varno vezanih oseb, a vendar temu ni tako. Ferrer (2018) ugotavlja, da je večina oseb, ki so iz monogamnega razmerja vstopile v poliamorno razmerje, varno navezanih, kar prav tako velja za osebe, ki so že vpletene v sporazumno nemonogamne odnose. Poliamorija pa se od drugih oblik SNM razlikuje zaradi svojega poudarka na več romantičnih, čustvenih in/ali spolnih razmerjih. Več o tem v naslednjem poglavju.

Prepoznavamo različne stereotipe in predsodke o poliamoriji, ki trdijo, da je poliamorija le varanje (Weitzman, 2007), da so poliamorne osebe zaradi večje seksualne svobode

promiskuitetne in tako bolj izpostavljene tveganju za okužbo s spolnimi boleznimi (Weitzman, 2007), da poliamorija škodi otrokom (Emens, 2004) itn.

Analiza več raziskav je pokazala, da so osebe, ki prakticirajo SNM, pogosto označene kot bolj razuzdane, nemoralne, perverzne, nezanesljive ter kot pogostejše okužene s spolno prenosljivimi okužbami v primerjavi s tistimi v monogamnih odnosih. Laiki dojemajo odnose SNM kot neuspešne, nevzdržne, manj zadovoljive, manj učinkovite od monogamnih odnosov ter z nižjo ravno romantične predanosti (Gupta, Tarantino in Sanner, 2023).

Kot vir kritičnih stališč do poliamorije in drugih oblik sporazumne nemonogamije ugotovitve več raziskav navajajo ozek pogled, ki se osredotoča le na zunajdiadično spolno vpletenost (vpletenost z drugimi osebami izven primarnega odnosa). Laiki pogosto dehumanizirajo poliamorijo in osebe, ki prakticirajo SNM, kot manj čustveno povezane v primerjavi s tistimi v monogamnih odnosih. Predsodki proti SNM lahko izhajajo iz prepričanja o prednosti prilagajanja socialnim normam in ideje, ki ljubezen dojema kot vir z omejeno vrednostjo, kjer pridobitev ljubezni ene osebe pomeni izgubo ljubezni druge. V angleščini to Burleigh in drugi (2017, str. 24) imenujejo *zero-sum thinking*. Pozitivna stališča naj bi se oblikovala ob izpostavljenosti oseb SNM in poliamoriji, ki sta tem osebam zagotovili dodatne informacije in jih spodbudili k razmisleku o različnih perspektivah (Gupta, Tarantino in Sanner, 2023).

1.5 POLIAMORIJA

1.5.1 Definicija poliamorije

Preden spregovorim o definicijah poliamorije, se še enkrat obračam k jeziku kot pomembnemu orodju kreiranja kulture in različnih realnosti. Izkušnje, identitete, želje in odnosi nas ljudi so namreč oblikovani s kulturo, v kateri živimo. Raziskovalke_{ci} socialnega konstrukcionizma trdijo, da jezik okoli nas oblikuje samorazumevanje identitete posamezne osebe ter hkrati oblikuje razumevanje lastne spolne identitete, odvisne od besednjaka, ki ga ima ta na voljo (Ritchie in Barker, 2006, v Cardoso, Pascoal in Hertel Maiochi, 2021). Različna poimenovanja spolnih identitet in romantičnih praks lahko omejijo ali pa odprejo razumevanje ter vplivajo na količino in prisotnost stigme glede določenega pojava.

Jezik razumemo kot orodje komunikacije, ki deluje na podlagi oblikovanja kategorij z namenom ustvarjanja pomenov v človeški izkušnji. Za identifikacijo uporabljamo oznake, ki

omogočajo skupno razumevanje, hkrati pa služijo kot družbeni identifikator, ki nam omogoča razumevanje in prilagajanje splošnim standardom in družbenim normam (Fantus, 2013). Jezik lahko s tem omeji sposobnost gradnje novega znanja in sodelovanja v kritičnem dialogu in tako posameznim osebam oteži analitično prevpraševanje svojih izkušenj ali sistemov znanja (William, 1902; Terrell in Lyddon v Fantus, 2013). V tem kontekstu ustvarjene kategorije usmerjajo socialne akcije, ki se lahko izrazijo tudi kot vzorci izključevanja in marginalizacije, ki krivijo in stigmatizirajo posameznike_ice ali skupine na podlagi družbenega dojemanja razlik ter spodbujajo dihotomije, ki identitete ločujejo na dobre in slabe, naravne in deviantne. Posledično ima tako ena stran več teže, vpliva in družbenega obravnavanja kot druga. Jezik tako lahko razumemo tudi kot orodje moči in kontrole (Park, 2005, v Fantus, 2013). Po Foucaultu lahko uvajanje novih besed in konceptov, ki ubesedijo edinstvene izkušnje, spodbudi (spolne) manjšine, da okrepijo svojo moč z uporabo jezika (Foucault, 1978, v Fantus, 2013), kar lahko zaznamo v LGBTQ+ skupnostih tudi danes.

Poliamorija kot nov družbeni diskurz kliče po konstrukciji novega reda, ki omogoča premagovanje paradoksov, vezanih na mononormativnost v družbi (Domínguez, Pujol, Motzkau in Popper, 2017). Nov red ponuja alternativen jezik za opisovanje odnosov (Veaux in Rickert, 2014) in novih konceptov. Je jezik, ki prevprašuje spolne stereotipe (moški so nagnjeni k temu, da imajo več partnerjev, ženske pa k monogamiji), izpodbija povezavo med ljubosumjem in ljubeznijo ter denormalizira monogamijo in legitimizira obstoj več različnih oblik intimnopartnerskih razmerij (Klesse, 2018). Namesto uporabe izrazov, ki nosijo negativen prizvok (npr. ljubica ali v ang. *the other woman*), se uporablja beseda metamor (ang. *metamour*), ki predstavlja odnosno relacijo med imenovano osebo in partnerjem_ico njene_ga ali njegove_ga partnerja_ice, s katerim_o oseba ni v razmerju. V poliamoriji je prevprašano ljubosumje, ki je pogostejše povezano z neologizmom, samostalniško besedo *wibble* ali pridevnikom *wibbly*, ki označujeta občutek negotovosti glede drugih partnerkinih_jevih razmerij (Montali, Frigerio, Spina in Zulato, 2022).

Poznamo več definicij in razumevanj poliamorije. Prvi je poliamorijo v slovar vključil historični *Oxford English Dictionary*, ki poliamorijo razlaga kot »imeti istočasne tesne čustvene odnose z dvema ali več osebami, alternativa monogamiji, posebno kar se tiče vprašanj v povezavi s seksualno zvestobo; pogosto vključevanje v mnogovrstne seksualne odnose z zavedanjem in odobravanjem vseh vpletenih« (Oxford English Dictionary, 2023). *Cambridge Dictionary* (b. d.) se je opisu pridružil z definicijo, da je poliamorija »praksa spolnih ali romantičnih odnosov z dvema ali več osebami hkrati«. Slovar slovenskega knjižnega jezika

poliamorije ne prepozna. Termin poliamorija je sestavljen iz dveh besed, grške *poly* (v prevodu mnogo) in latinske *amor* (v prevodu ljubezen). O poliamornosti naj bi prvič pisala Morning Glory Ravenheart v članku *Bouquet of Lovers*, v katerem je prva predstavila osnove in načela odprtega zakona in poliamorije (Sheff, 2012).

Skozi čas se je pojavilo več definicij poliamorije. Pojem poliamorija lahko danes opisuje osebno identiteto, spolno usmerjenost, strukturo razmerja ali odnosno usmerjenost (Jordan, Grogan, Muruthi in Bermúdez, 2017).

Na konstrukcijo poliamorne identitete naj bi vplivala tenzija med prevladujočo normo in željo po prepoznavi posebnosti posamezne osebe. Barker (2005) trdi, da se konstrukcija poliamorne identitete izraža skozi dva povezana diskurza. Prvi izhaja iz primerjanja monogamije in poliamorije, saj nekatere osebe poudarjajo razliko med le-tema, druge osebe pa poliamorijo razumejo le kot model monogamije, ki se aplicira na več oseb hkrati. Drugi diskurz osvetljuje kontrast med osebami, ki poliamorijo razumejo kot notranjo, naravno in zase spontano, in tistimi, ki jo razumejo bolj kot zavestno izbiro (Barker, 2005).

Poliamorija je za nekatere način vedenja in za druge identiteta. Ta je tako morda nekaj inherentno osebnega ali pa nekaj, kar se je razvilo zaradi izpostavljenosti takšnim praksam. Poliamorija je lahko stalna lastnost ali pa je kot identiteta fluidna in se tako spreminja glede na situacijo, v kateri se oseba znajde. S poliamorno identiteto ali vedenjem pogosto povezujemo tudi moralno ali ideološko delo. To predstavlja aktivno odvajanje od monogamije in izpodbijanje socializacije monogamnih načinov razmišljanja in bivanja. Podrobneje predstavlja prevračanje moralnih hierarhij (tj. izpodbijanje moralnosti, povezane z monogamijo, z opozarjanjem na izzive skrivnostnosti in pomanjkanja komunikacije v monogamiji), razlikovanje etične nemonogamije od nezvestobe in pripravljenost na ublažitev težavnih situacij (Andersson, 2022, v Gupta, Tarantino, Sanner, 2023, str. 15).

Klesse (2014) opredeljuje različne stopnje oblikovanja poliamorne identitete. V zaporedju od prve do zadnje so to: nezavedanje poliamorije, poskus prilagajanja monogamiji, neuspeh monogamnega modela v razmerju, uvajanje v poliamorijo, samospregemanje poliamorije, vzpostavitev poliamornega razmerja, sodelovanje v poliamorni skupnosti in samoopredelitev kot poliamorna oseba.

Raziskave kažejo, da se spolna orientacija in z njo identiteta poliamornih oseb spreminjata. Benson (2017) trdi, da poliamorija kot praksa omogoča večjo svobodo in fluidnost identitete in spolne usmerjenosti. Dve raziskavi (Moors, Matsick in Schechinger, 2017; Wosick-Correa,

2010) poliamornih ljudi, ki sta skupno zajeli nekaj več kot 500 oseb, sta prepoznali večji delež zastopanosti onkraj heteroseksualnosti, obe populaciji v raziskavah sta namreč v večini bili zastopani s strani oseb, ki se definirajo kot biseksualne (46 % in 54 %). Mnoge poliamorne osebe pa se ogibajo definiciji svoje spolne usmerjenosti kot ene in edine identitete, saj trdijo, da je le-ta kontekstualna in tako odvisna od osebe, s katero so v intimnem odnosu (Manley, Diamond in van Anders, 2015).

1.5.2 Vzroki in motivacija za poliamorijo

Analiza ameriške raziskave Tatum, Flicker, Peralta in Kubicki (2023), ki je izprašala 63 oseb z izkušnjo vsaj enega sporazumnega poliamornega odnosa, je odgovore glede izvirne motivacije za poliamorijo razdelila v štiri sklope: usklajene vrednote, dejavnik odnosov, zunanji dražljaji in seksualnost. Prepoznani pogosti osebnostni dejavniki ljudi, ki se odločajo za SNM razmerja, so aktivna domišljija, preferenca za raznolikost in spremembe, želja po novih izkušnjah ter z njo visoka stopnja odprtosti. Poleg tega naj bi na motivacijo za nemonogamijo pri mladih ženskah vplivalo percipiranje mladostništva kot obdobje eksperimentiranja in možnosti, povezanih z raziskovanjem spolne identitete. Osebe v monogamnih odnosih, ki prepoznavajo več alternativ romantičnim zvezam, so tako bolj naklonjene ideji, da bi SNM odnos v bodoče izkusile tudi same (Gupta, Tarantino, Sanner, 2023). Pri zanimanju za poliamorijo so bile torej izražene usklajene vrednote, v želji po poglobitvi čustvene povezanosti z drugimi in v prepričanju, da ni smiselno omejevati razmerja le na eno osebo. Osebe so izrazile željo po pristnih odnosih in avtonomiji. Dejavnik odnosov se je pokazal v zgodbah o nekdanjih razmerjih oseb, udeleženih v raziskavi. Nekatere osebe so poročale o splošnem nezadovoljstvu v nekdanjih monogamnih odnosih, o občutku, da jim nekaj manjka, ali želji, da bi z raziskovanjem poliamorije osrečile svojega partnerja_ico. Druge so omenjale negativne izkušnje v preteklih monogamnih razmerjih, npr. nezvestoba ali omejevanje pri prijateljskih odnosih, zaradi katerih so iskale alternative monogamnemu odnosu v preteklosti. Zunanji dražljaji, ki spadajo v tretji sklop, zajemajo izpostavljenost konceptu poliamorije preko osebnih stikov, medijev ali določenih dogodkov (npr. ogled filma). Ti so pri udeležencih povečali zavedanje in zanimanje za alternativne oblike intimnih razmerij (nemonogamija, poliamorija). Zunanji dejavniki lahko torej vplivajo na motivacijo posameznih oseb glede sporazumno nemonogamnih razmerij. Še zadnja prepoznana tema je seksualnost. Osebe, sodelujoče v raziskavi, so k poliamoriji pristopile z željo po raziskovanju lastne seksualnosti in drugačnih seksualnih izkušenj, vezanih na fantazije in lastne potrebe. S tem se odraža tesna povezava med

poliamorijo in raziskovanjem spolnosti ter se odkrivajo načini vključevanja komponente spolnosti v izbiro oblike partnerstva (Tatum, Flicker, Peralta in Kubicki, 2023).

Wosick-Correa (2010) v svojem članku uvede nov termin, v angleščini imenovan *agentive fidelity*, ki temelji na močnem samozavedanju in izbiri, ki jo osebe naredijo z zmožnostjo izražanja svojih potreb in meja. Angleško besedo *agency* v slovenščini razumemo kot avtonomijo, samoupravljanje, sposobnost samostojnega odločanja, *fidelity* pa kot zvestobo. Tako lahko besedno zvezo razložimo kot avtonomno zvestobo, ki temelji na sposobnosti samostojnega odločanja partnerjev_ice. Ta še vedno velja za pomemben temelj poliamornih odnosov.

Avtorji_ce (Montali, Frigerio, Spina in Zulato, 2022) so v raziskavi prepoznali_e glavne diskurzivne strategije, uporabljene za konstrukcijo diskurza o poliamoriji kot legitimni in zadovoljujoči obliki razmerij. Te so:

1. Esencializacija poliamorije, ki jo predstavljata normalizacija in konstrukcija poliamoričnosti kot stabilne človekove lastnosti. Ta vključuje razumevanje poliamorije kot nekaj primitivnega, kar je obstajalo še pred monogamijo, in reinterpretacijo preteklih izkušenj, ki nakazujejo dolgotrajno nagnjenost osebe k poliamoriji.
2. Definiranje meja poliamorije, ki vključuje zagotavljanje normativne opredelitve poliamorije za pojasnitev občutkov in čustev, povezanih z njo, in poistovetenje osebe s poliamorno skupnostjo, ki nudi prostor za razpravo o izkušnjah z enako mislečimi osebami.
3. Vrednotenje poliamorije, ki kot strategija vključuje moralizacijo poliamorije s poudarjanjem truda in zavezanosti ter pripisovanjem transformacijske moči poliamoriji. Tako postavlja poliamorijo na način, ki spodbuja osebni in družbeni napredek ter karakterizira poliamorijo kot moralno prakso za utiranje poti družbenim spremembam.

1.5.3 Opređeljene vrste in oblike poliamornih odnosov

Poliamorna razmerja so lahko hierarhična (določajo prednostno razmerje) ali nehierarhična oz. paralelna (vsa razmerja so enako pomembna), kar omogoča, da se vsa razmerja razvijajo organsko, ne glede na pričakovano strukturo (Tatum, Flicker, Peralta, Kubicki, 2023).

Samo-poliamorija predstavlja prakso več intimnih partnerstev ob ohranjanju samostojnega ali neodvisnega življenjskega sloga. Ponuja možnost za raziskovanje tradicionalnega razumevanja

samskosti in statusa razmerja. Tako se zdi, da poliamorne odnosne prakse ne spremlja vedno poliamorna identiteta in obratno (Gupta, Tarantino, Sanner, 2023, str. 21). Samo-poliamorne osebe pogosto ne želijo sobivati in imeti primarne_ga partnerice_ja.

Hierarhična poliamorija je prav nasprotna samo-poliamoriji in običajno predstavlja par, ki se je odločil, da se bo skupaj prepustil izkušnji poliamorije, a hkrati jasno upošteval, da sta partnerja_ici drug_a drugi_emu prioriteta. Razmerje teh dveh oseb je razumljeno kot primarno (ang. *primary*). Pogost primer v poliamoriji je oseba, ki ima dva_e partnerja_ici v hierarhičnem redu (Balzarini idr., 2017), kjer je en_a partner_ica primaren_a in drug_a sekundaren_a. Omenjena primarnost pa je lahko rezultat več dejavnikov, kot so sobivanje, poroka, delitev stroškov ali otrok (Balzarini in Muise, 2020). Poznamo tudi model več primarnih partnerjev_ic, ki so v primarnem odnosu in so enakovredni_e partnerji_ce (Labriola, 1999).

Poznamo tudi nediadne oblike razmerij, primer teh je triada (ang. *throuple, triad*), ko se tri osebe povežejo v eno, najpogosteje romantično in seksualno, razmerje. V njem se pojavljajo štiri razmerja, vsak del triade z vsakim in nato še razmerje med vsemi tremi skupaj. Naslednja oblika je zaprti V (ang. *closed V*), ki imenuje dinamiko med dvema osebama, ki imata romantično in seksualno povezavo s tretjo osebo, a ne druga z drugo. Ta tretja oseba je v angleškem jeziku imenovana *hinge* in tvori stičišče dveh krakov V-ja (ne pa zaprtega trikotnika). Vse tri, kot omenjeno že prej, tvorijo obliko Ve. Četverica ali *quad* je odprta oblika, kjer štiri osebe tvorijo romantično in seksualno povezavo v različnih konfiguracijah, ne pa nujno vse z vsemi. Ena izmed oblik je tudi polizvestobnost (ang. *polyfidelity*), kjer se več partnerk_jev dogovori za čustveno in seksualno zvestobo. Ti_e kdaj živijo skupaj in celo vzgajajo otroke. Takšno skupino imenujemo tudi polikula (ang. *polycule*). Poznamo tudi skupinski zakon, ki vključuje najmanj tri partnerje_ice, ki živijo v dolgotrajnem in predanem odnosu (Meh, 2014). Odnosi, ki vključujejo več partnerjev_ic, so lahko zaprti ali odprti. Zaprta razmerja pomenijo, da imajo vključene osebe odnose le s člani_cami skupine in so si spolno in čustveno zvesti_e, kar lahko razumemo kot polizvestobnost. Nasprotno, razmerja, ki so odprta, pa omogočajo spolne dejavnosti tudi z osebami zunaj skupine (Jordan, Grogan, Muruthi in Bermúdez, 2017).

Oblike poliamorije se razlikujejo tudi glede na stopnjo odprtosti in komunikacije med partnerji_cami. Poznamo obliko »ne vprašaj, ne povej« (ang. *don't ask, don't tell* ali *DADT*), kjer med partnerji_cami obstaja dogovor, da med seboj ne govorijo o izkušnjah s tretjimi osebami. Nasprotna tej obliki je t. i. poliamorija kuhinjske mize (ang. *kitchen table poly*), ki

vse partnerje_ice in metamorje_ke vključuje toliko, da bi lahko te osebe druga z drugo sproščeno sedele za kuhinjsko mizo (Garratt, 2021). Obstaja tudi t. i. poliamorija vrtno zabave (ang. *garden party poly*), kjer metamorji_ke niso pogosto v interakciji, a so drug_a z drugim_o dovolj sproščeni_e, da se srečajo na dogodku, kot je rojstnodnevna zabava njihove_ga skupne_ga partnerja_ice. Na drugi strani DADT oblike je še paralelna poliamorija (ang. *parallel polyamory*), kjer so romantična razmerja osebe med seboj ločena, partnerji_ice te osebe pa ostanejo nepovezani_e in drug_a z drugo_im ne komunicirajo (Polyamory Dictionary, b. d.).

Poliamorna skupnost prepoznava tudi t. i. samoroge (ang. *unicorns*), ki se v poliamornih odnosih pojavijo kot tretja oseba, ki nato tvori triado. V povezavi s tem se nato uporablja besedna zveza »lov na samoroge« ali »*unicorn hunting*« v angleščini, ki opisuje vedenje heteroseksualnih parov, ki običajno iščejo biseksualno žensko, da bi jo dodali svojemu razmerju. T. i. lovci_ilke samorogov so v poliamorni skupnosti precej stigmatizirani_e in iz skupine izločeni_e, saj po prepričanju nekaterih v skupnosti niso pripravljeni_e na poliamorijo. Tako označevanje in izločevanje v skupnosti poznamo pod angleškim izrazom *community gatekeeping*, ki se izraža kot presojanje, kaj je sprejemljivo in sodi v poliamorijo. Zdi se, da pojav lova na samoroge med drugim ogroža varnost poliamorne identitete (Gupta, Tarantino, Sanner, 2023, str. 21).

1.5.4 LGBTQ+

Raziskave kažejo, da je poliamornost povezana tudi z drugimi identitetami, kot sta biseksualna identiteta ali identiteta, vezana na priljubljene kink prakse (Gusmano, 2018; Ling idr., 2022; Reese, 2023; Robinson, 2013; Vilkin in Sprott, 2021, v Weitzman, 2007). Rezultati v raziskavah so pokazali tudi, da poliamorna skupnost služi kot dodatna, komplementarna podpora osebam iz LGBTQ+ skupnosti. Eden takšnih primerov so biseksualne ženske v razmerju z maskulino osebo, ki so zaradi tega pogosto žrtev biseksualnega izbrisa (ang. *bisexual erasure*), kar pomeni, da osebe zavračajo njihovo biseksualno spolno usmerjenost in identiteto. Pogosto so take osebe v poliamornem razmerju z moškim in žensko, na ta način pa pridobijo moč in prepoznavnost, ki služi kot protiutež sočasnemu izbrisu biseksualnosti (Pallotta-Chiarolli, Sheff, Mountford, 2020). Avtorji_ce ugotavljajo, da večina polikul vključuje osebe, ki so del LGBTQ+ skupnosti, posebne vzporednice pa so bile zaznane predvsem med biseksualnostjo in poliamorijo (Pallotta-Chiarolli, Sheff, Mountford, 2020).

1.6 POLIAMORNE DRUŽINE

Poliamorne družine ali krajše poli družine (ang. *poly families*) zastopajo starši različnih spolnih orientacij, ki prihajajo iz različnih kultur in družbenih slojev in se odkrito pogajajo o intimnih seksualnih odnosih z več kot eno_im partnerjem_ico. To pomeni več odraslih v bolj ali manj tesnih intimnih odnosih, ki si delijo skrb za otroke.

Člani_ce družine lahko ali ne sobivajo, si delijo denar ali pa pričakujejo spolno ekskluzivnost v skupini, večji od dveh oseb (Pallotta-Chiarolli, Sheff, Mountford, 2020). Te družine lahko vključujejo nuklearno monogamno razmerje z vezanimi drugimi partnerskimi odnosi. Dva_e izmed partnerjev_ic v družini sta lahko poročena_i, ena oseba lahko v intimnem odnosu biva z dvema, medtem ko ti dve osebi med seboj nista v takšnem odnosu, prav tako so lahko v intimnem razmerju druga z drugo vse tri osebe (ali več) (Zaviršek, 2020). Člani_ce nekaterih poli družin se lahko zavežejo k seksualni zvestobi in so tako kot skupina ekskluzivni_e. V takšnem primeru se uporablja termin polizvestobnost, to so torej polizvestobne družine. Nekateri_e člani_ce polikule, (družinske) mreže ljudi, povezane s poliamornimi odnosi, ohranjajo poliafektivne odnose, ki so po naravi emocionalno intimni in neseksualni (Sheff, 2016).

Pallotta-Chiarolli, Sheff in Mountford (2020) v svojem delu raziskujejo različne stile vzgoje znotraj poliamornih družin. Pogost je prosti stil vzgoje (ang. *free-range parenting*). Ta stil podpira otroke pri prosti izbiri in uživanju starosti primerne svobode ob pridobivanju spretnosti za orientacijo v svetu (Seknazy, 2009, v Pallotta-Chiarolli, Sheff in Mountford, 2020). Oblika tega je tudi sodelovalno starševstvo (ang. *collaborative parenting*), ki ga predstavi tudi znan afriški pregovor: »Za vzgojo otroka je potrebna cela vas« (ang. *It takes a village to raise a child.*). V tem načinu vzgoje več odraslih prispeva mnenja in podporo na podlagi njihovih različnih prepričanj, ozadij in perspektiv. Sodelovalno starševstvo v poliamornih družinah spodbuja občutek skupne odgovornosti in skupnega odločanja pri vzgoji in skrbi za otroke. Ta pristop omogoča širši vpliv in bogato mrežo podpornih oseb za otroke, kar odraža vključujočo in skupnostno naravo poliamornih družinskih struktur.

Avtorji_ce (Pallotta-Chiarolli, Sheff in Mountford, 2020) prepoznavajo dve glavni funkciji delitve in razporeditve starševskih dolžnosti pri skupini odraslih:

- a) Omogočanje prostega časa in zasebnosti kot ključni sestavini za delovanje znotraj kompleksnih urnikov več partnerjev in drugih izbranih družinskih članov ter hkrati za sledenje individualnim karieram in interesom.
- b) Spodbujanje otrok, da prevzamejo odgovornost zase in hkrati prosijo odraslo osebo za pomoč, ko jo potrebujejo.

Člani_ce poliamornih družin različno razumevajo meje pri interakcijah z otroki. Ponekod ima(jo) večjo odgovornost biološki starš(i), ponekod pa je vpliv enakomerno razporejen. Starši poliamornih družin trdijo, da samostojna igra, interakcije med vrstniki_cami in sorojenci_kami ter lastne vodene dejavnosti ustvarjajo samostojne mlade osebe, ki so se sposobne odločati in komunicirati v socialnih interakcijah (Pallotta-Chiarolli, Sheff in Mountford, 2020, str. 175).

Naslednji značilnosti poliamornih družin so prepustne družinske meje in razširjeno sorodstvo. Družinska struktura ne temelji nujno na sorodstvenih vezeh, temveč na vključenosti oseb, ki se v takem odnosu izkažejo za zanesljive, ljubeče in zaupanja vredne. Ob povečanju števila v družino vključenih ljudi imajo otroci na voljo več odraslih, h katerim se lahko obrnejo za nasvet, podporo ali pa jih imajo za vzor. Te dodane osebe Sheff (2013, v Pallotta-Chiarolli, Sheff in Mountford, 2020) ter Burton in Hardaway (2012, v Pallotta-Chiarolli, Sheff in Mountford, 2020) imenujejo »drugi očetje« (ang. *other fathers*) in »druge matere« (ang. *other mothers*). Prepustnost družinskih meja se pozna tudi pri posvojitvi, ki za poliamorne družine po svetu legalno ni urejena. Tako otroka ponekod uradno in legalno posvojita le dve osebi iz poliamorne družine. Lahko pa pride do t. i. socialnih ali neuradnih posvojitvev, kjer za krajši čas družina v skrb vzame otroka, ki potrebuje pomoč (Pallotta-Chiarolli, Sheff, Mountford, 2020).

Kot pomembno značilnost avtorji_ce navajajo t. i. fleksibilno odpornost. Odporne družine naj bi po Pattersonu (2002, v Pallotta-Chiarolli, Sheff in Mountford, 2020) bile tiste, ki so se zmožne soočiti z velikimi težavami in so po tem skupaj močnejše, namesto da bi se oddaljile in/ali razpadle med ali po soočenju z bolečino. Odpornost temelji na komunikaciji, prilagodljivosti in čustveni intimnosti. Poliamorne družine z otroki jasno in odprto komunicirajo, kar spodbuja podporo, fleksibilnost in širšo mrežo, ki zaščiti in podpira otroke in odrasle pri spopadanju z izzivi. Sheff (2016) trdi, da k odpornosti družine pomembno prispeva tudi poliafektivnost (ang. *polyaffectivity*). Ta se izrazi v čustveni in sorodstveni povezanosti, tudi ko odnos med dvema ali več osebami ni več seksualen.

Starševstvo v poliamornih družinah se kdaj primerja z družinami iz časa kmečkega gospodarjenja, ko je več generacij skupaj živelo v skupnem gospodinjstvu. Zaviršek (2020) pravi, da prav ta delitev ne le intime, temveč tudi ekonomskih dobrin, ob življenju skupaj lahko predstavlja posebno korist. Predstavlja lahko namreč potencialno ekonomsko varnost tako za otroke kot tudi odrasle. Če eden izmed partnerjev_ice ostane brez službe, ga lahko v teoriji podpreta še najmanj dve osebi, več podpore lahko ostane tudi ob morebitni smrti. Otroku lahko v primeru več staršev ti nudijo skupno več skrbstvenega dela, pozornosti, igre itn. Večina staršev poliamornih družin ne zagovarja pluralne poroke, poudarjajo pa prilagodljivo delitev socialnih in formalnopravnih pravic med seboj, partnerji_cami, predvsem pa pravic otrok (Zaviršek, 2020, str. 127). Ker poliamorna razmerja niso priznana, poligamija pa je ilegalna, tu za poliamorne družine obstajajo mnogi izzivi, ki se tičejo starševskih pravic in tako vplivajo na mnoga področja življenja.

Pallotta-Chiarolli, Sheff in Mountford (2020) odkrivajo, da nekatere poli družine o poliamoriji spregovorijo z otroki, druge ne. Obstaja več razlogov, zakaj poli starši z otroki govorijo o poliamoriji. Ravno ta odprtost pa je lahko ključna za povezanost vseh družinskih članov, saj spodbuja otrokovo razumevanje pestrosti družinskih oblik in spolov ter krepi splošno samozavest in odpornost otrok. Pomembno je presoditi, kdaj, glede na stopnjo zrelosti ipd., otroku povedati. Nekateri starši navajajo, da otrokom svoje poliamornosti ne razkrijejo zaradi prevelikih pravnih tveganj, , predvsem glede vprašanja lastništva in zaščite otrok (Pallotta-Chiarolli, Sheff in Mountford, 2020). Več raziskav je potrdilo tudi, da otroci različno sprejemajo razkritja staršev o poliamoriji. Izpostavljenost šolskemu okolju in monogamnim strukturam družin morda vpliva na to, da otroci v predšolskem obdobju lažje sprejmejo poliamorijo kot osnovnošolci_ke, ki pa med sovrstniki_cami doživljajo sram in neugodje, ko govorijo o svoji družini. Otroci v adolescentnem obdobju so še posebej občutljivi na mnenja sovrstnikov_ice in so tako tudi tisti, ki svoje poliamorno družinsko ozadje največkrat prikrijejo. Weitzman (2006 in 2007, v Pallotta-Chiarolli, Sheff in Mountford, 2020) kot morebiten razlog za to navaja večje zavedanje moralnih, političnih in družbenih diskurzov, ki konstruirajo predstavo o zdravi družini.

Največji strah poli staršev je, da bi njihovi otroci doživljali stres ali bili nadlegovani zaradi neodobravanja s strani drugih ljudi. Mnogi starši zato skušajo otroke pripraviti na posledice, povezane z odprtostjo glede poliamornosti. Skušajo jih okrepiti z miselnimi, čustvenimi in verbalnimi strategijami za spopadanje z neodobravanjem drugih oseb in jih namesto v pasivne žrtve oblikovati v aktivne agente (Weitzman, 2006, v Pallotta-Chiarolli, Sheff in Mountford,

2020). Nekatere poli družine ohranjajo status dvostarševske družine in zakrivajo druge družinske člane_ice z normativnimi oznakami, kot so »teta«, »botrski starš« ali »boter_a« in »prijatelj_ica«. S tem skušajo preprečiti zunanji nadzor in diskriminacijo, vezano na njihov poliamoren dom. Pogosto se zgodi, da družine prilagajajo svojo odkritost glede poliamornosti glede na stopnjo odprtosti in varnosti okolja, v katerem se nahajajo.

Avtorji_ce (Pallotta-Chiarolli, Sheff in Mountford, 2020) postavljajo vprašanje, v kolikšni meri je nizka stopnja prepoznavnosti poli družin posledica njihovega skrivanja pred zunanjimi strukturami, kot so zdravstvo, izobraževanje in družinske službe, zaradi strahu pred posledicami razkritja. Strah pred strukturnim zatiranjem je zelo pogost; starši se pogosto bojijo, da bi različne službe patologizirale njihovo družinsko obliko in posegale v skrbniške in partnerske vloge.

Vselej avtorji_ce opozarjajo na odsotnost poli družin v akademskem diskurzu in ignoranco pri teh temah na družbenem, pravnem in zdravstvenem področju. V raziskavah na področju poli družin je še posebej spregledana komponenta interseksionalnosti, kar predstavlja tudi dodatno omejitev pri pridobivanju realnih rezultatov. Večina udeleženi v raziskavah na področju je namreč svetlopoltih, srednjega sloja, diplomiranih, cisspolnih in visoko spletno pismenih, kar veča možnosti za sodelovanje v socialnih in podpornih skupinah, vezanih na poliamorijo ali poliamorno družinsko življenje (Pallotta-Chiarolli, Sheff, Mountford, 2020). Zaradi pomanjkanja raziskav in diskurza v stroki so v akademskem prostoru odsotna spoznanja, perspektive in izkušnje otrok in odraslih, ki so odraščali v poli družinah, neprepoznani pa so tudi načini, kako odraščanje v poliamornem gospodinjstvu vpliva na počutje otrok in njihove poznejše odnose in izobraževanje (Pallotta-Chiarolli, Sheff in Mountford, 2020).

Morda različne družinske oblike niso avtomatično »boljše« ali »slabše« za otroke. Zaviršek (2020) trdi, da so za dobro družino ključni trije družinski procesi, predstavljeni s formulo trikrat N: negovanje, navezanost in nenasilje. Negovanje vključuje ustvarjanje varnega okolja za vse družinske člane, navezanost spodbuja podporno sobivanje, ki spodbuja samostojnost, nenasilje pa poudarja učenje otrok, da se postavijo zase in tako kot starši gojijo ničelno toleranco do nasilja. Pomembno je, da otroci odraščajo brez prekinitev, razkolov in travm ter se osamosvojijo za prihodnje ustvarjanje svojih družin. Ključno je, da starši živijo v okolju, kjer lahko podpirajo otroke brez velikih skrbi in odpovedovanj ter jim zagotavljajo varno okolje, še posebej, ko so otroci majhni (Zaviršek, 2020, str. 131).

1.7 POLIAMORIJA PO SVETU

Kezele je leta 2008 raziskoval pojavnost večljubja¹ in mnenja odraslih na Hrvaškem. V raziskavo je zajel 223 oseb, starih med 25 in 55 let. Sodelovalo je 162 žensk in 61 moških, ki so ohranili svojo anonimnost. Osebe so bile visoko izobražene, sledile pa so delu založniške hiše, specializirane za literaturo s področja samopomoči. Večina vprašanih (74 %) je dejala, da so že imeli ljubezenske občutke do dveh ali več oseb hkrati, pri čemer jih je 40 % stopilo v odnos, 15 % pa ni storilo ničesar. Za večljubne občutke je vedelo le 28 % partnerjev_ice. Kar 43 % jih je govorilo o spolnih odnosih z dvema ali več osebami v istem obdobju, le 20 % pa je o tem obvestilo tudi svoje partnerje_ice. To pomeni, da je le 57 % vprašanih zvestih svojim partnerjem_icam, 33 % jih je varalo. Kar 77 % anketiranih bi svojemu otroku dovolilo, da živi kot večljuben_a, 90 % pa bi toleriralo navzočnost večljubne družine v svoji soseski. 65 % bi podprlo uzakonitev večljubnih skupnosti, kjer je bila še posebej odobravajoča najstarejša tretjina anketiranih (Kezele, 2020).

V ZDA poliamorija ni redek pojav. V študiji iz 2021 so ugotovili, da ima vsaka deveta oseba tekom življenja izkušnjo poliamorije in da vsaka šesta oseba želi prakticirati poliamorijo. Vsaka petnajsta oseba pozna nekoga, ki je poliamoren_a (Moors, Gesselman in Garcia, 2021). Do leta 2017 naj bi vsaka peta oseba v Ameriki imela izkušnjo s sporazumno nemonogamijo (SNM) v življenju (Hauptert idr., 2017, v Gupta, Tarantino in Sanner, 2023).

V letu 2007 je kanadsko sodišče v Ontariu trem odraslim osebam dodelilo pravni status staršev z vsemi formalnimi dolžnostmi in pravicami. To sta bila biološka starša in še ena mama kot socialni starš. Nekaj ameriških zveznih držav in kanadskih provinc od leta 2013 zakonodajno dopušča, da ima otrok več kot dva starša. Leta 2018 je v kanadski provinci Nova Fundlandija in Labrador vrhovno sodišče prvič formalnopravno priznalo poliamorno družino, sestavljeno iz treh odraslih. To je bila družina dveh moških in ženske, ki je z njima bila v intimnem razmerju. Ob rojstvu otroka je mati zahtevala, da se obema moškima prizna starševstvo in status legalnega starša ter tako vsa tri njihova imena vpiše v otrokov rojstni list. Da bi oba moška bila pravno enakovredna starša, v družini niso opredelili, kdo je socialni in kdo biološki oče. Vrhovno sodišče je odločilo, da je za otroka najbolje, če se formalni status staršev res podeli vsem trem odraslim. Prepoznalo je, da je zakonodaja na področju zaščite otrok zastarela in tako ne odraža novih porajajočih se družinskih oblik. Otroci imajo od takrat lahko dodatnega starša, ki ima vse

¹ Avtor Kezele (2022) tako poimenuje poliamorijo v svoji knjigi *Ljubezen: več ni preveč*.

starševske pravice in dolžnosti, prav tako tudi lastninske pravice in pravico do dedovanja (Zaviršek, 2020).

O poliamoriji se med drugim razglablja tudi na ravni Evropske Unije. Na primer na Nizozemskem in v Belgiji se od 2014 pogajajo o morebitni legalizaciji večstarševstva (Cammu, 2019), od leta 2016 pa se to dogaja tudi v Nemčiji (Sanders, 2019). Večstarševstvo bi lahko bilo upravičeno v primeru, ko je v aktivno starševstvo hkrati vključenih več oseb in primarna starša verjameta, da bi dodaten formalnopravno priznan starš prispeval k varnosti in dobrobiti otroka. Zaviršek (2020) predpostavlja, da so najpogostejši primer istospolni pari, ki želijo v starševsko skrb vključiti osebo nasprotnega spola. Leta 2016 je odbor nizozemske vlade predlagal uvedbo statusa legalnega večstarševstva (ang. *legal multi-parenting*). To bi dopuščalo večstarševstvo do vključno štirih oseb (najsaj bodo v razmerju, genetsko povezane z otrokom ali pa se prepoznajo kot gestacijski starš) s starševskimi pravicami, ki bi imele tudi posebne večstarševske pravice (ang. *multi-parenting rights*). Ideja je bila, da bi se s sodno odločitvijo oblikoval dogovor o večstarševstvu, ki bi urejal razmerja do otroka še pred njegovim rojstvom (Zaviršek, 2020). Avtorica verjame, da bo več parov želelo formalnopravno potrditi še tretjega starša, in to širše primerja s krščanskim obrednim sorodstvom. Z motivacijo, da bi preprečili dodelitev otroka po smrti staršev v skrb osebi, ki ji starša skrbništva ne bi zaupala, se tako podpira izbira socialnega, sekularnega in formalnopravnega tretjega dodeljenega starša. Nove družinske sestave opisuje skovanka »plusdvostarševska družina« (ang. *plus-two-parents family*). Jasno je, da se mnoge države na nova gibanja in izražene potrebe odzivajo z različnimi razpravami, kjer se sprašujejo o določitvi začetnega trajanja pravic starševstva, največjem številu staršev na otroka, omejitvi, kdo sploh lahko pridobi pravico do večstarševstva. O vprašanjih so na primer razglabljali tudi leta 2018 v Bologni na kongresu The European Bars Foundation ali FBE (FBE, 2024).

Na tem področju je na splošno še vedno velika podatkovna luknja in je tako za razumevanje pojava potrebnih več raziskav, na podlagi teh pa bodo morda večji uvid in razumevanje pridobile tudi pomembnejše institucije.

1.8 POLIGAMIJA, POLIANDRIJA, POLIGINIJA

Poligamija predstavlja življenjsko skupnost treh ali več oseb hkrati. V preteklosti je obstajala predvsem v aristokratskih krogih islamskega sveta, prav tako pa je služila kot sredstvo za

odpravo neravnovesja med številčnejšim ženskim in manj številčnim moškim prebivalstvom po vojni. Poligamija je po svetu še vedno prisotna, a se njen delež s porastom urbanizacije ter izobraževanja in zaposlovanja žensk zmanjšuje (Zaviršek, 2006). Po raziskavah Pew Research iz leta 2020 v poligamnih gospodinjstvih živita približno 2 % svetovnega prebivalstva. Poligamija je pravno priznana in dovoljena v 47 državah. Zakonitost in priznavanje poligamije po svetu se razlikujeta od države do države. Nekatere poligamijo prepovedujejo, nekatere sprejemajo ali pa jo celo spodbujajo. V nekaterih državah, kjer je zakonito veljavna samo monogamna zakonska zveza, je poligamija tolerirana, dokler prešuštvo ni nezakonito, vendar v tem primeru dodatni_e zakonci_ke niso pravno priznani_e (Where Polygamy Is Legal 2024, 2024).

Poliandrija, zakonska zveza ene ženske z več moškimi, je v svetu precej redek primer. Danes je njen podobna oblika partnerstva prepoznana ponekod v Južni Ameriki, Nepal in Indiji, bolj nekonvencionalne oblike pa tudi v Severni Ameriki, a vendar sklenitev take zakonske zveze ni legalna v nobeni državi na svetu. Nasprotna poliandriji je poliginija, zakonska zveza enega moškega z več ženskami, ki jo priznava islam in je tako legalna v nekaj večinsko muslimanskih državah Afrike in Azije in drugih muslimanskih državah. Koran namreč določa, da ima moški lahko do štiri žene (Zaviršek, 2006).

Podrobnejši pregled pravnega statusa poligamije v različnih državah pa je sledeč. Poligamija je nezakonita in kriminalizirana v vseh državah Severne in Južne Amerike, vključno z vsemi 50 zveznimi državami ZDA. Ne priznava je nobena evropska država. Vlade nekaterih azijskih držav, kot so Indija, Malezija, Filipini in Singapur, priznavajo poligamne zakonske zveze le za pripadnike muslimanske izpovedi. V Indoneziji v nekaterih provincah, kot sta Bali in Papua, poligamijo pred zakonom varuje hinduizem. Avstralija prepoveduje poligamne poroke, izjema so poligamni odnosi v nekaterih avtohtonih skupnostih. V nekaterih afriških državah je poligamija dovoljena v nekaterih pravnih dokumentih. Tako so poligamne zveze dovoljene in zaželeni, a ne uradno priznane v državah, kot so Liberija, Malavi in Sierra Leone. Kot že prej omenjeno, je poligamija priznana tudi v mnogih muslimanskih državah pod pogojem, da prva partnerica pred priznanjem poroke privoli v potencialno poliginijo. Nekatere takšne zveze priznavajo tudi Švedska, Švica in Avstralija, dokler so te sklenjene v drugi državi in nato lokalno potrjene v posamezni obravnavi (Where Polygamy Is Legal 2024, 2024).

S tega vidika je zanimiva tudi magistrska naloga, ki je leta 2018 raziskovala poligamijo ali zakonsko zvezo več oseb s pravnega vidika v slovenskem prostoru. Avtor_ica Vertačnik (2018)

je raziskoval_a, če je uzakonitev zakonske zveze več kot dveh oseb lahko pričakovana ali možna. Spraševal_a je tudi po značilnostih take uzakonitve. Ugotavlja, da bi zakonodajalec moral zakonsko zvezo ohraniti v javni sferi in jo tako urejati na ravni države, med drugim z namenom, da v tem kontekstu varuje šibkejšo stran in skrbi za enakopravnost posameznih dveh oseb v zakonski zvezi. Pomen zakonske zveze se spreminja in je bil že večkrat preoblikovan. Evropsko sodišče za človekove pravice je na primer v pomen zakonske zveze poseglo s stališčem, da nezmožnost para spočeti otroka ni zadosten razlog za odvzem pravice do sklenitve zakonske zveze. Vertačnik (2018) ugotavlja, da bi lahko zakonodajalec pri zakonskem urejanju t. i. večosebne zakonske zveze v Sloveniji spremembe utemeljil na že obstoječih institutih družinskega prava, ki bi jih zgolj prilagodil ali drugače uporabil. Sklenitev zakonske zveze več oseb je tako možna in bi z etičnega vidika preprečila postavljanje oseb v neenakopraven položaj, saj ugotovljena sklenitev zakonske zveze ustvarja novo identiteto in z njo posebno prepoznano entiteto. Kar se tiče praktičnih vidikov, avtor_ica kot najbolj primerno strukturno obliko za večosebno zakonsko zvezo vidi t. i. skupinski model. Osebam bi tako lahko omogočili vstop v že obstoječo zakonsko zvezo, ne da bi se ta razvezala, sklenila bi se nova pogodba o premoženjskem razmerju med vsemi vpletenimi, omogočil bi se izstop ene ali več oseb iz večosebne zakonske zveze, ne da bi se ta prenehala v celoti, posledice zveze pa bi nastopile za vse vključene zakonce. Domneva očetovstva v taki zvezi ne bi bila mogoča, bi pa za ugotavljanje očetovstva poskrbeli drugi že obstoječi instituti (Vertačnik, 2018).

1.9 POLIAMORNA SKUPNOST

Kot velja za vsako družbeno manjšino, je pomembno, da ima poliamorna oseba skupnost, ki jo lahko sprejme, razume in podpre. Ta je lahko virtualna, fizična ali pa drugih oblik in pojavnosti. Nekaj se jih po svetu oblikuje v obliki fizičnih skupnosti, v manjših oblikah pa so znane že kot polikule. Obstajajo tudi druge živeče skupnosti, ki jih družijo poliamornost. Ena od teh je skupnost Tamera na Portugalskem. To je leta 1995 ustanovil psihoanalitik po imenu Dieter Duhm (in drugi_e podporniki_ce), ki je verjel, da so glavni razlogi za težave ljudi nerazrešeno spolno poželenje, ljubosumje in pomanjkanje zaupanja. Ta skupnost še vedno živi in le raste. Nekateri_e Tamerijci_ke imajo primarnega_o partnerja_ico, ob tem pa imajo spolne odnose z več ljudmi, kar kličejo »ljubezen brez strahu«. Svoje odnose bazirajo na svobodni ljubezni in transparentnosti (Bartlett, 2017). Na lokaciji skupnosti in spletu poleg drugih vsebin ponujajo tudi t. i. program Global Love School, kjer učijo o ljubezni in spolnosti (Tamera, 2020).

Omenim lahko tudi legalne uradne organizacije v Španiji, kot so *Associació per a les Relacions Afectives Etiques No Normatives de València*, *Amors Plurals* in *Amors Rurals collective*. V večjih mestih v Franciji, Belgiji in Švici se odvijajo redna srečanja, imenovana *Café Poly*, v Avstriji in Nemčiji se ta imenujejo *Polytreff*. Včasih so imenovana tudi *Poly-Connect*, *PolyTisch* in *Poly Wohnzimmer*.

Ena izmed skupin, vrednih omembe, je tudi t. i. *Network For a New Culture* (NFNC) v Severni Ameriki. Ta temelji na trajnostni kulturi brez nasilja, ki raziskuje intimo, osebno rast, transparentnost, radikalno iskrenost, enakost, sočutje, seksualno svobodo in moč skupnosti (Network For a New Culture, b. d.).

V živo se odvijajo tudi različne konference, kot so *Polydays* v Združenem kraljestvu (ta, običajno v Londonu, poteka že od leta 2004), *Openday* v Madridu, *Les Jornades d'Amors Plurals* v Barceloni. Na univerzah se odvijajo tudi akademski odbori in konference, kot je *Non-Monogamies and Contemporary Intimacies conference*, ki se je leta 2015 odvila v Lizboni, leta 2017 na Dunaju, 2019 v Barceloni, 2022 pa v Čilu. V zahodnem svetu se odvijajo tudi večdnevne konference. V Evropi sta bila prva taka dogodka *International Poly Weekend Girona* leta 2010 in *OpenCon UK*, ki je potekal med letoma 2010 in 2014 v mestu Dorset. *OpenCon* dogodki se po Evropi še vedno izvajajo v obliki ne-konference, kot jih imenujejo sami. Udeležene osebe tako lahko same predlagajo različne teme za diskusijo in delavnice, hkrati pa se lahko udeležijo obstoječih delavnic o biseksualnosti, poliamornosti, poli aktivizmu in feminizmu. Vsako leto dodajo tudi druge povezane teme, kot so kvir poliamorija, seksualnost, duhovnost v poliamoriji in AR (Pérez Cortés, 2022).

Ameriški splet brsti z viri o poliamoriji (ponekod imenovani tudi *multiamory*). Pojavljajo se podkasti, kot so *Normalizing Non-Monogamy*, *The Ready For Polyamory Podcast*, *Loving Without Boundaries*, *Amory*, *Making Polyamory Work* idr. Pojavlja se tudi mnogo spletnih strani, ki zbirajo informacije o poliamoriji. Te ponujajo kovčing storitve, knjige, e-izobraževalno gradivo, povezave na druge strani, blog objave, podkaste, kdaj pa celo različne kvize in vprašalnike, s pomočjo katerih oseba lahko prevpraša svojo mono- ali nemonogamnost. Eden od teh je t. i. *Polyamory quiz*², ki ga je objavila spletna stran *Loving Without Boundaries*.

² Dostopen na spletni strani: <https://lovingwithoutboundaries.com/polyamory-quiz/>.

Različni spletni portali³, ki združujejo informacije, zanimive za poliamorne ljudi in tiste, ki jih poliamorija zgolj na daleč zanima, se pojavljajo tudi med zadetki držav evropskega izvora. Ena takšnih spletnih strani je *Polyamory Europe*⁴, ki služi kot platforma z informacijami o različnih poliamornih skupinah in srečanjih v državah Evrope.

1.9.1 Aplikacije za zmenke

Ena izmed alternativ za iskanje drugih poliamornih ali nemonogamnih oseb so tudi aplikacije za zmenke. Teh je danes na voljo ogromno, a bom v nadaljevanju zajela le tiste najbolj uveljavljene, ki prepoznajo in podpirajo tudi nemonogamne in poliamorne odnose.

Feeld ali »Aplikacija za zmenke za odprte ljudi« je mobilna aplikacija, ki povezuje podobno misleče ljudi, ki sklepajo izpolnjujoče odnose, se izražajo, raziskujejo in uživajo v skupnosti oseb na poti raziskovanja svoje spolne identitete, seksualnosti in poželenja. *Feeld* omogoča 18 različnih izbir spolne identitete in 20 glede spolne usmerjenosti. Aplikacija omogoča, da je na specifičen profil vezana tudi druga oseba, ki je z avtorjem_ico profila v intimnopartnerskem razmerju⁵. *OKCupid* je aplikacija, ki omogoča osebi, da se opredeli kot mono- ali nemonogamna, in ponuja možnost, da oseba poišče oziroma izbere le npr. nemonogamne osebe, ki so ali v razmerju ali samske. *#Open* omogoča individualne in tudi skupne profile dveh partnerjev_ic. Omogoča določitev namenov, interesov in nepremostljivih osebnih meja. *3Fun* je aplikacija za iskanje samorogov in organizacijo trojčkov. *Fantasy Match* je ena novejših aplikacij, ki omogoča spoznavanje drugih poliamornih oseb. Nemonogamnosti pa se odpirajo tudi komercialnejše in popularnejše aplikacije, kot na primer *Tinder*. Ta ponuja možnost, da oseba opredeli svoje želje glede oblike razmerja, pri čemer lahko izbira med monogamijo, SNM, odprtim razmerjem, poliamorijo in odprtostjo do raziskovanja. Obstajajo tudi različne spletne strani, kot je *PolyamoryDate.com* z dosegom ljudi na svetovni ravni, ki omogoča povezovanje tudi z video klici, blogi itd.. *Fling.com* omogoča več povezovanja z namenom iskanja samorogov in organizacije trojčkov. Temu je namenjena tudi stran *FindaThreesome.com*. Stran *Alt.com* je namenjena predvsem osebam z zanimanjem za BDSM, kink prakse in poliamorijo. Na spletu najdemo tudi strani, kot sta *PolyamorousDating.com* in *Polymatchmaker.com*.

³ O več dogodkih, povezanih s poliamorijo, se lahko informiramo tudi na spletnih straneh <https://polyevents.blogspot.com/> in <https://findamunch.com/polyamory-events/>. Informacije o poli srečanjih so zbrane tudi v tabeli, dostopni na povezavi: <https://shorturl.at/5MiNB>

⁴ Dostopna je na povezavi: <https://poliamor.eu/>.

⁵ Več na: <https://feeld.co/about>.

1.9.2 Socialna omrežja

Za prepoznavanje poliamorije na socialnih omrežjih sem se obrnila na platformo Facebook (od zdaj naprej FB). Ta je med drugim popularna zaradi skupnostne komponente: vsakdo lahko na njej ustvari skupino ali mini digitalno skupnost ljudi z deljenimi interesi, prav tako pa lahko organizira in deli javne dogodke.

Ločeno sem iskala mednarodne in slovenske skupine. Mednarodne ali te, ki niso vezane na določeno geografsko lokacijo, se po številu članstva precej razlikujejo. Tako štejejo od le nekaj članov_ice do več sto tisoč. Nekatere izmed večjih skupin se imenujejo *Sounds like accidental polyamory, but okay*, *Relationships Outside the Box: Polyamory and Open Relationships*, *Polyamory Discussion*. Skupinam sledijo tudi Facebook strani (ali *pages*), kot so *Women of Polyamory*, *Polyamory Posts* in *Polyamory in the News*. Pri iskanju slovenskih strani pa sem našla le nekaj zadetkov. Zasledila sem skupino z imenom *Poliamorija v Sloveniji*⁶, ki je marca 2024 štela 4 člane_ice, kar je za 11 let obstoja precej neobičajno. Druga skupina z enako temo, imenovana *Poliamorija Si*, je bila ustvarjena leta 2023, a ima trenutno, spomladi 2024, le eno_ega članico_a. Mnogo več zadetkov FB ponudi ob iskalni besedi *Polyamory*, in sicer skupine, vezane na geografsko lego, in skupine, vezane na skupno poliamorično komponento. Pomembna bi lahko bila tudi FB skupina *Polyamory Europe*⁷.

Nekatere take skupine se v obliki skupinskih pogovorov pojavljajo tudi na platformah, kot sta WhatsApp in Telegram, ki so vezane na telefonsko številko osebe. Znotraj različnih FB in Instagram (od zdaj naprej IG) skupin se organizirajo različni dogodki, kot so pogovorne skupine in debate, splošno druženje in podporna srečanja. To pa vendar velja le za tujino in torej ne Slovenijo.

Ena izmed bolj vključujočih platform je torej tudi Instagram. Tam se pojavlja veliko tujih profilov⁸, usmerjenih v raziskovanje in razlaganje poliamorije. IG na ta način ponuja znanje in omogoča skupnost ljudem onkraj meja.

⁶ Skupina je dostopna na povezavi: <https://www.facebook.com/groups/Poliamorija/>.

⁷ Skupina je dostopna na povezavi: <https://www.facebook.com/groups/124033632632/>.

⁸ Primeri so profili z imeni: @polyphiliablog, @polymfam, @decolonizing.love in @monogamish_me.

1.9.3 Podporne skupine v Sloveniji

V Sloveniji je poliamorna scena komaj javno prisotna. Prvi program Radia Slovenije v dostopnem arhivu hrani dva prispevka o poliamoriji in drugih alternativnih oblikah razmerij. Nekajkrat v preteklosti je bila kot pojem omenjena v nekaterih drugih medijih, večinoma je bila omenjena v raznih člankih in krajših prispevkih zgolj v kombinaciji z drugimi oblikami SNM.

Diskurz pa vendarle odpira ljubljanska LGBTQ+ scena. Od leta 2023 Društvo DIH vodi mesečna t. i. *Poly-kvir* srečanja v obliki podporne skupine, oblikovane kot sproščen in varen prostor za spoznavanje drugih nemonogamnih ljudi, ustvarjanje umetnosti na temo poliamorije in nemonogamije ter debatiranje o temah, kot je boj proti mononormativnosti itd. (Facebook, 2024). Odpira se tudi nekaj neformalnih, pogovornih skupin ali bralnih krožkov na temo poliamorije.

1.10 POLIAMORIJA NA PSIHOTERAPIJI

1.10.1 Izsledki raziskav o psihoterapiji s poliamornimi osebami

Raziskave na področju psihoterapije dokumentirajo škodljive učinke terapevtske pristranskosti in antiseksualizma pri delu s poliamornimi klienti_kami (Henrich in Trawinski, 2016). Zaznan je bil tudi negativen odnos družinskih terapevtk_ov do poliamornih odnosov oseb v terapiji (Sullivan, 2017). Fern (2020) v svoji terapevtski praksi opaza, da je mnogo klientk_ov predhodno doživelo patologizacijo predvsem na podlagi njihove nemonogamnosti. Pregled literature o svetovalnem delu s poliamornimi osebami razkriva vpliv predsodkov na kliente_ke in uporabnike_ce, hkrati pa govori o vplivu mononormativnosti na delovanje svetovalnih delavk_cev v praksi. Avtorja_ici Berry in Barker (2014) opozarjata na pogosto prisotno razliko med izkušnjami ljudi iz prakse in med normo o tradicionalnem poročenem paru. Kljub temu, da so različne vrste sporazumne ali etične nemonogamije v družbi vedno bolj prepoznane, jih v socialnem delu običajno ne omenjamo in jim ne pripisujemo legitimnosti. Ta neprepoznavnost in zaznana stigma, vezana na poliamorijo, se odsevata v zaupanju in odnosu klientk_ov/uporabnic_kov do svetovalnih delavk_cev, ko prvi_e pogosto svojo poliamornost zamolčijo, v nasprotnem primeru pa pogosto doživijo neprijeten in neodobravajoč odziv s strani

zaposlene osebe. Berry in Barker (2014) opozarjata na nevarnost enačenja osebe le z lastnostjo poliamornosti, kar vodi v povezovanje vseh njihovih težav z izbranim stilom partnerstva.

Terapevti_ke in svetovalne_i delavke_ci, ki se pri delu srečujejo s klienti_kami v poliamornih ali nemonogamnih razmerjih, lahko z razumevanjem različnih motivacij za poliamorijo in vrednot, vezanih na odločitve za poliamorijo, zagotavljajo bolj kulturno kompetentno in spodbudno podporo ter razvijejo temu prilagojene intervencije za svoje delo (Tatum, Flicker, Peralta in Kubicki, 2023).

Williams in Prior (2015) opozarjata na nevarnost pričakovanj homogene monogamije, ki je v praksi le redko prisotna. S takšnim iluzornim pogledom lahko kot strokovnjak_inja na ljudi, iščoč pomoči, delujemo diskriminatorno, saj skušamo »popraviti« partnerske izbire in njihovo spolost, namesto da bi se osredotočili_e na akutno stisko in duševno zdravje osebe ter ji nudili_e psihološko in psihosocialno pomoč. Primerna usposobljenost za pomoč na področju partnerstva bi se lahko v pogovoru odražala kot podpora pri prepoznavanju najustrežnejše oblike partnerskega razmerja za posamezno osebo, dogovarjanje o osebnih mejah v odnosih, spremljanje ob procesu razkritja ter iskanje poliamorne skupnosti za socialno podporo (Weitzman, Davidson in Phillips, 2009). Stopiti onkraj homogene normativnosti v strokovnem delu pomeni, da svetovalni_e delavci_ke uporabnikom_cam nudijo pogovor glede različnih oblik razmerij, ki so že na voljo, hkrati pa jih opolnomočijo, da prepoznajo svojo vlogo v oblikovanju razmerja, ki bo izpolnilo njihove potrebe (Williams in Prior, 2015).

1.10.2 Teorija navezanosti sreča nemonogamijo

Fern (2020) opozarja na pomanjkanje raziskav o povezavi navezanosti in nemonogamije in trdi, da je teorija navezanosti skrajno mononormativna. Le nekaj raziskav nakazuje, da ni večjih razlik v stilih navezanosti in anksioznostih, vezanih na navezanost med monogamnimi in nemonogamnimi pari, in če že, se zdi, da so nemonogamne osebe pogostejše tiste z varno navezanostjo. Ena izmed takih raziskav je raziskava avtorjev_ic Moors, Conley, Edelstein in Chopick (2019), ki so v svoj vzorec zajeli_e skupno 1300 oseb. Odkrili_e so, da stil navezanosti osebe v eni zvezi ne determinira stila navezanosti v sočasno trajajočem drugem intimnopartnerskem odnosu posameznika_ce. Kot se to zgodi pri otrocih, ki lahko do vsakega starša gojijo drugačen stil navezanosti, se to zgodi tudi pri osebah v več intimnopartnerskih odnosih (Fern, 2020).

Varna navezanost je utelešen izraz našega rednega odzivanja in uglaševanja drug_a na drugo_ega v odnosu. Le-ta ne temelji na sami strukturi odnosa, na primer monogamiji ali odnosih SNM. Fern (2020) tako trdi, da je ideja pripisovanja varne navezanosti določenim strukturam odnosa zelo zavajajoča in nasprotna izsledkom raziskav. Kritizira idejo, da zaljubljenost, poroka in primarni odnos sami po sebi ustvarjajo varno navezanost.

Osebe ob vstopu v novo paradigmo odnosov, kot je poliamorija, doživljajo zelo različna čustva, ki odsevajo ali pa ne odsevajo njihovih preteklih izkušenj v monogamnih odnosih. Nekatere osebe na začetku doživljajo veliko stisko in anksioznost, druge pa ravno obratno. Slednje Fern (2020) opisuje kot varno vezane v poliamoriji (ang. *polysecure*). Mnoge osebe trdijo, da teoretično želijo živeti poliamorno življenje, a se bojijo, da tega čustveno ne bi zmogle, najsi bo to zaradi pomanjkanja zunanje podpore in razumevanja ali intenzitete neprijetnih občutkov, ki jih doživljajo v nemonogamnih odnosih. Tu pa se poraja vprašanje, ali se lahko nemonogamna oseba resnično popolnoma preobrazi nazaj in zablesti v monogamnem odnosu. Avtorica to primerja z LGBTQ+ osebami, ki se prav tako kljub stiskam ne morejo kar odločiti, da bodo živele z drugačno identiteto in zatrle del svoje spolne usmerjenosti.

Fern (2020) trdi, da je večina stisk v nemonogamnih odnosih povezana s stilom navezanosti vpletenih oseb. Avtorica navaja načine, pri katerih lahko prihaja do motenj navezanosti v SNM. Pri prvem osebe, ki se odločijo odpreti svoj odnos, lahko doživijo spremembo prevladujočega stila navezanosti v ne varno navezanost. Drugi vzrok za motnjo navezanosti je lahko razumevanje strukture SNM odnosov z monogamnega vidika in posledično označevanje teh odnosov za negotove in ne varne. Drži tudi, da večpartnerstvo lahko posnema pogoje ne varne navezanosti. Po kriterijih varne navezanosti (dosegljivost, odzivnost in čustvena vpletenost), kot jih navaja Sue Johnson (2017), se nekateri odnosi v SNM slabše izkažejo prav zaradi njihove oblike, strukture in časa. Slednjega lahko oseba, ki ima več partnerjev_ic, eni_emu od teh posledično nameni v manjši meri (kot bi sicer v monogamnem odnosu), tako pa lahko partner_ica postane bolj nedosleden_a, nepredvidljiv_a in nedostopen_a. Eden izmed možnih razlogov za stres v SNM razmerju je lahko tudi aktivacija sistema navezanosti v t. i. prvinsko paniko (ang. *primal panic*). Ta je vezana na osnovno človekovo potrebo po povezanosti z drugimi in lastnostjo živčnega sistema, ki enači čustveno povezanost z varnostjo in nasprotno, čustveno nepovezanost povezuje z nevarnostjo ali grožnjo. V SNM razmerjih lahko pride tudi do neujemanja pričakovanj več oseb glede stopnje navezanosti. Za razliko od monogamije, nemonogamija dopušča večja odstopanja stopnje navezanosti v razmerjih in več dogovarjanja glede različnih intenzitet in dinamik v razmerjih. Lahko se zgodi, da te zadeve niso dogovorjene

in tako ena oseba posledično občuti frustracijo, razočaranje in stisko. Novo SNM razmerje se lahko kot posledica različnih zunanjih (diskriminacija in obsojanje drugih ter odsotnost privilegijev, kot je privilegij monogamije) in notranjih (pomanjkanje smernic in poti, vezanih na nemonogamno razmerje) razlogov začne rušiti ali celo prekine (Fern, 2020).

Fern (2020) opisuje ugnezden model navezanosti in travme, ki se lahko uporablja za ljudi, ki prakticirajo SNM. Pravi, da lahko izkušnje v SNM osebe prizadenejo na različnih ravneh. Vsaka raven prinaša ogromno izzivov, tu pa naštevam le nekaj teh za vsako:

- Osebna raven; osebe, ki prepoznajo, da so nemonogamne, naj gre za identiteto ali pa želeni stil razmerja, lahko doživijo težave z razkrivanjem, ki je podobno razkritju LGBTQ+ oseb, in lahko v povezavi s tem doživijo prevpraševanje lastne identitete, občutke sramu ali krivde.
- Raven odnosov; neodobravanje nemonogamije in posledično izločanje osebe iz prijateljskega kroga, prekinitve dogovorov o varni spolnosti s strani partnerja_ice, doživljanje restrikcije, veta in drugih dinamik moči s strani enega od partnerjev_ic idr.
- Raven doma; nasprotovanje najemodajalca_ke pri odobritvi stanovanja ali prisilna izselitev zaradi nemonogamnosti najemnika_ce, neodobravanje sosedov, boj za skrbništvo otrok idr.
- Raven kulture in komunikacije; izguba službe in nekaterih socialnih funkcij, nesprejemanje v verski skupnosti, omejen dostop do testiranja na spolno prenosljive okužbe in bolezni, nedovoljen dostop do partnerja_ice v bolnišnici idr.
- Raven družbe; diskriminacija in izguba privilegijev, nezmožnost poročiti se z več kot eno osebo, biti obtožen_a prešuštva idr.
- Globalna raven; kolektivne travme, smrti in zasužnjevanje, ki so jih proizvedle patriarhalne, heteromononormativne in monogamne paradigme.

Hkrati pa lahko prehod v SNM oblike partnerstev spodbudi osebno rast, saj spodbuja komunikacijo, pokaže senčno stran in slepe pege osebe ter osvetljuje potencialne za spremembo in transformacijo. Tako uspešen prehod v SNM prinese tudi veliko uspeha v razmerjih, ki so polna sreče in hvaležnosti, ker jim je uspelo, kar se je prej zdelo nemogoče.

Biti *polysecure* pomeni biti varno navezan v poliamornem odnosu. Pri tem se partnerji_ce prepoznajo kot pomembne figure za navezanost in nosijo recipročno vlogo varnega zavetja in varne baze. Fern (2020) navaja pomembne komponente, ki temeljijo na navezanosti in so

potrebne za varno delovanje v več partnerstvih. Kot vodilo avtorica ponuja akronim HEARTS (ali po slovensko SRCA), ki pomeni: H kot *here* (biti prisoten_a tukaj), E kot *expressed delight* (izraženo veselje), A kot *attunement* (uglašenost), R kot *rituals and routines* (rituali in rutine), T kot *turning towards after conflict* (obračanje naproti po konfliktu) in S kot *secure attachment with self* (varna navezanost s samim_o seboj). Ključen del navezanosti v odnosu pa je, kot pravi Fern (2020), varna navezanost s seboj. Ko imamo to, ne bomo čutili potrebe po izlivanju vse naše ljubezni in upov na osebo (ali več teh), s katero smo v razmerju. Tako ne pričakujemo, da bodo naši_e partnerji_ke prenašali_e in zaznali_e naša čustva ter postali_e glavni cilj v našem življenju. Medtem ko so partnerji_ice lahko objekti teh idealov, naj ne bi bili tudi vir. Vsaka oseba je sama vir svoje sreče, ljubezni, čustvene regulacije in uresničitve, kot pravi Fern (2020). Notranja varna navezanost se oblikuje v našem primarnem okolju, običajno v družini, lahko pa se je kasneje tudi priučimo, kar v angleščini imenujemo *earned secure attachment*. To se zgodi v varnih odnosih in s pripovedovanjem zgodb, deljenjem potlačenih občutkov in strahov (Fern, 2020). Ta podpora vodila lahko za krepitev vezi med partnerjema_icama uporabijo tudi monogamne osebe, prav tako pa vsaka posamezna oseba za oblikovanje in učvrstitev svoje varne notranje navezanosti.

1.11 SOCIALNO DELO IN POLIAMORIJA

Osebe, ki so poliamorne, so pogosto zakonsko diskriminirane na področjih zaposlovanja, zagotavljanja stanovanja, zavarovanja, obiskovanja bolnišnic, državljanstva, poroke in skrbništva otrok (Schippers, 2016, v Gupta, Tarantino in Sanner, 2023). Tako se prepozna potreba s strani ustreznih poklicev, ki so vpeti v sistem socialne varnosti, po preprečevanju nadaljnje diskriminacije.

Williams in Prior (2015) poudarjata pomembnost odpiranja prostora različnim dimenzijam socialne raznolikosti, ki z izobraževanjem oblikujejo bolj ozaveščene in kulturno kompetentne zaposlene. Brez ozaveščenosti lahko socialni_e delavci_ke nenamerno projiciramo lastne predsodke in posledično mikroagresije na uporabnike_ce. Avtorja_ici prepoznavata potrebo po večji ozaveščenosti stroke socialnega dela, predvsem pri prepoznavanju različnih spolnih identitet, kamor med drugim uvrščata tudi poliamorijo. Avtorja_ici Katz in Graham (2021) odkrivata potrebo po prevpraševanju lastnih predsodkov o poliamornih odnosih in po ustvarjanju varnega prostora za poliamorne osebe, ki doživljajo družbeno stigmo. Opominjata, da socialno delo kot stroka vrednoti samoodločanje oseb in preučevanje družbenih diskurzov

za bolj varno, sprejemajočo prakso, ki ljudi opolnomoči in ne stigmatizira. V družbi, kjer monogamija velja kot norma, je še posebej pomembno, da socialne_i delavke_ci obravnavajo razmerja takšna kot so, brez predpostavk, kakšna naj bi po monoheteronormativnosti bila (Katz in Graham, 2021). Tako lahko preprečimo prehitro obsodbo in zagotovimo bolj vključujočo prakso.

S perspektive socialnega dela Fantus (2013) kot najboljšo prakso za prepoznavanje in obravnavanje kompleksne in večplastne narave spolne identitete predlaga narativni epistemološki okvir, ki služi kot vključujoč pristop k razumevanju in raziskovanju spolnosti v sodobni perspektivi zahodnih držav. Poudarja potrebo po prehodu k poststrukturalističnemu okviru, ki spolne identitete prepoznava kot fluidne in dinamične po naravi.

Za delo s poliamornimi osebami v socialnem delu je potrebno razumevanje, da se lahko identiteta in razmerja poliamornih oseb čez čas spremenijo, hkrati pa, da sta temi predanost zvezi in varna navezanost enako pomembni v vseh stilih razmerij, tudi v poliamornih odnosih. Katz in Graham (2021) socialne delavce_ke spodbujata k refleksiji lastnih predsodkov o monogamiji in nemonogamiji in jih nagovarjata k ustvarjanju varnega okolja za poliamorne osebe kljub razširjeni stigmi.

V praksi lahko ustvarjamo varnejši prostor za poliamorne osebe na naslednje načine:

- seznanimo se z relevantno literaturo, kar bo prispevalo k močnejšemu terapevtskemu zavezništvu v odnosu (Bairstow, 2017),
- ohranjamo učečo držo in v pomoč uporabimo tehnike, kot je fenomenološka redukcija (ang. *bracketing*) (Berry in Barker, 2014), ki socialno_ega delavko_ca usmerja k opustitvi ali odložitvi vnaprejšnjih predstav, predhodnih prepričanj in osebnih vrednot (Berry in Barker, 2014, str. 24), da bi v celoti razumel_a izkušnjo sogovornice_ka,
- poliamorne osebe ne silimo v razkritje (Schechinger, Sakaluk in Moors, 2018),
- v obrazcih za sprejem, pri postavitvi ocene ali spoznavnem intervjuju uporabljamo odprto in afirmativno stališče, npr.: »S koliko osebami trenutno gradite razmerje?« (Jordan, 2018).

Socialno delo na področju raziskovanja in poznavanja poliamorije zaostaja za drugimi strokami, kot so psihologija, partnerska in družinska terapija, študije spola in seksologija. Ta področja ponujajo različne teorije in tehnike, vendar je prav socialno delo tisto, ki pristopa na bolj holističen način in osebo razumeva v njenem okolju ter tako v kontekst zajema iz le-tega izvirajoče dejavnike, ki lahko osebo stigmatizirajo (Scheyett, 2005).

Kaj pa spolnost v socialnem delu? Tolman in Dodd (2017) trdita, da je literatura, vezana na spolnost v socialnem delu, zelo okrnjena in se v večini primerov veže zgolj na seksualno delo, mladoletno nosečnost, spolne zlorabe ter težave, vezane na spolno identiteto, spolno usmerjenost in partnerske ali seksualne odnose ljudi. Pomanjkljiv model spolnosti pa ne sledi holistični praksi socialnega dela, ki osebo razume v kontekstu njenega okolja in življenjskih potekov ter temelji na perspektivi moči in socialni pravičnosti. Avtorja_ici (Tolman in Dodd, 2017) spodbujata večdimenzionalni pristop k spolnosti v teoriji, praksi in raziskavah na področju socialnega dela in s tem razumevanje, da je spolnost središče intersekcionalnosti migracij, rase, etničnosti, religije, spola in starosti. Odpiranje pogovora o spolnosti spodbuja dobro počutje, opozarja na nesorazmerja v obravnavi na področju spolnega zdravja, spodbuja oskrbo, usmerjeno na uporabnice_ke storitev, in krepi perspektivo socialne pravičnosti (Tolman in Dodd, 2017).

Tolman in Dodd (2017) zaposlene v socialnem delu nagovarjata, da prevprašajo svoje poglede na spolnost, saj lahko le-ti okrepijo heteronormativne poglede na spolnost in tako omejijo in stigmatizirajo uporabnice_ke v dialogu. Pomembno je, da sprejmemo in razumemo različne strukture partnerskih odnosov, kot so poliamorija in druge oblike SNM, da lahko nudimo čim bolj vključujočo podporo posameznim osebam izven tradicionalnih partnerskih razmerij.

Bywater in Jones (2007) trdita, da pomanjkanje pozornosti, usmerjene k tematiki seksualnosti in njenih izzivov v raziskovanju, teoriji in izobraževanju v socialnem delu prispeva k akademski tišini, ki sogovornicam_kom pošilja negativno implicitno sporočilo o spolnosti in gradi njeno neustrezno socialno konstrukcijo. Stroka socialnega dela bi namesto tega lahko prispevala k debati o zdravi spolnosti na način, ki osvetljuje celostno perspektivo ter pospešuje želje in spolno zadovoljstvo na celotnem spektru, tudi med marginaliziranimi in diskriminiranimi skupinami (Tolman in Todd, 2017).

Tolman in Todd (2017) predlagata nekaj načinov, kako lahko pozitivno obravnavo spolnosti vključimo v socialno delovno teorijo in prakso:

1. Integrirati spolnopolozitivne vsebine v učni načrt, kjer je spolnost prepoznana kot pomembna dimenzija dobrega počutja. Ob biopsihosocialni obravnavi naj v praksi postavljamo tudi pozitivna (in ne le tista, vezana na tveganja) vprašanja glede spolnosti, brez da bi pri tem postavljali domneve. Ta lahko zvenijo tako: »Ali ste vpleteni v kakšno razmerje?« ali »Kako se počutite glede seksualnega razmerja ali več teh, v katero/a ste vpleteni?«.
2. Vključiti pozitiven pristop k spolnosti v prakso socialnega dela, vključno s pozitivnimi vprašanji in vsebinami pri delu z uporabniki_cami. Avtorja_ici predlagata vprašanja, kot so »Kakšen seks vam najbolj ugaja?«, »Ali lahko partnerju_ici ali več teh poveste, kaj vam ugaja?« in »Ali imate kakšne seksualne izkušnje, ki bi jih radi raziskali s partnerjem_ico ali več teh, a jih še niste?«. Vprašanja so lahko vezana tudi na kronično bolezen, če je ta prisotna: »Ali je bolezen vplivala na vašo spolnost ali vaše poželenje in želje v partnerstvu/ih?«.
3. Na makro področju dela integrirati pozitiven pogled na spolnost in prepoznati seksualno dimenzijo posameznih članov_ic različnih skupnosti. Spodbujati inkluzivno in spolno pozitivno spolno vzgojo v šoli, ki prepoznava različne prakse onkraj heteroseksualnosti.

Hillock in Mulé (2017) trdita, da lahko vključevanje perspektiv poliamorije v vsebine študija socialnega dela prispeva k razvoju kritičnega mišljenja študentk_ov, spodbuja prevpraševanje normativov, krepi fokus za socialno pravičnost in tako pomaga prepoznati in odpraviti neravnovesja v praksi socialnega dela. Več raziskav o poliamoriji v kontekstu socialnega dela lahko prispeva tudi k teoretizaciji vrzeli (ang. *theorize the gap*) (Fook, 2002, v Hillock in Mulé, 2017) med teorijo in prakso na področju stroke.

1.12 NAPROTI ALI PROTI POLIAMORIJI?

Zdi se nekako neprimerno pisati proti ljubezni, pa vendar v namen zagotavljanja večje nepristranskosti želim v naslednjem delu predstaviti nekaj pomislekov glede poliamornih stilov razmerij. Ti se sočasno razvijajo z drugimi idejami in diskurzi na področjih psihologije, filozofije in duhovnosti nove dobe. Na kratko bom predstavila tri poglede znanih avtorjev_ic na področju odnosov in psihologije.

Nekaj močnejših nasprotovanj je izrazil psiholog in avtor Jordan Peterson, znan po svojih konzervativnih in tradicionalnih pogledih. Pravi, da ima poliamorija slab vpliv tako na posamezne osebe kot tudi na družbo in za to navaja naslednje razloge:

- Zdi se, da družbe delujejo boljše ali manj nasilno, če ima ženska le enega moškega, torej poliamorija vzpodbuja nasilnost pri moških.
- Če ima en moški veliko žensk, potem nekateri moški nimajo nobene, torej poliamorija povečuje neenakost.
- Če ima en moški veliko žensk, te nimajo veliko od njega, zato z njim ne morejo vzpostaviti resničnih odnosov, ker bodo razdrobljeni, kar bi lahko bilo nezadovoljivo. Ljudje večinoma želimo in potrebujemo globino v vseh odnosih. Torej poliamorija ženskam onemogoča globok odnos z moškimi.
- Praksa uživanja brezskrbne spolnosti z ljudmi implicira, da je seks ležeren in da ga je mogoče ločiti od preostalega življenja (čustva, motivacija, vrednote ...).
- Praksa brezskrbne spolnosti prikrajša ljudi, ki tega ne želijo, od tega, da vzpostavijo stabilna dolgoročna in vzajemno zadovoljiva razmerja.
- Monogamija je boljša od spolno prenosljivih bolezni s 100-odstotno stopnjo smrtnosti.
- Stabilna monogamija je najboljša rešitev, ki jo poznamo.
- Stabilna monogamija je minimalna zahteva za stabilnost otrok (Reddix, 2018).

Psihologinja in avtorica metode EFT (*Emotionally Focused Therapy*) Sue Johnson slovi po svojem delu na področju *bondinga* ali emocionalne povezanosti parov v monogamnih razmerjih. V TEDx govoru poroča o raziskavi, ki je ugotovila, da se ljudje, ko so vznburjeni, samodejno začnejo usmerjati k povezovanju. Govorijo, da si želijo biti z osebo bližje, in razmišljajo o odnosih, ki so jih pripravljenih žrtvovati, da bi se zblížali s tisto določeno osebo. Johnson trdi, da so občutki vznburjenja in potreba po navezanosti pri ljudeh naravno povezani. Seks je neoseben le, ko oseba potlači svoja čustva do osebe. Čeprav avtorica ne kritizira poliamorije ali drugih oblik nemonogamije, ostaja znana kot močna zagovornica monogamije in ekskluzivnih odnosov (TEDx Talks, 2015).

Znana avtorica in raziskovalka na področju poliamorije Elisabeth Sheff (2015) prispeva svoje mnenje o neugodnih lastnostih poliamorije in navaja nekaj razlogov, zakaj ta ne deluje pri vseh ljudeh. Sledeči seznam je oblikovala na podlagi ugotovitev lastne petnajstletne študije poliamornih družin:

- Zapletenost: poliamorne zveze so lahko kompleksne zaradi usklajevanja potreb več partnerjev, kar lahko vodi v konflikte in težave pri zagotavljanju časa za vse vključene in zase.
- Obrat partnerjev: večja kot je poliamorna skupina, pogosteje pride do sprememb v članstvu, kar lahko prizadene otroke, ki se navežejo na odhajajoče odrasle.
- Slaba pogajanja: soglasje, ustvarjeno pod prisilo, lahko uniči poliamorno razmerje, saj ni resnično svobodno.
- Pravne težave: poliamorne družine se lahko soočajo z izzivi v pravnem sistemu (npr. na področju skrbništva otrok in stanovanjskih zakonov), saj ni uveljavljene prakse za priznavanje njihovih pravic.
- Preveč nadzora: otroci v poliamornih družinah se lahko počutijo omejene zaradi prevelike pozornosti večjega števila odraslih, kar lahko vpliva na njihov občutek svobode in zaupanja.

Poliamorija kot oblika partnerskih razmerij ni ustvarjena za vsakogar. Mnogi viri in številne izkušnje ljudi pritrjujejo, da je lahko prav tako uspešna, čustveno varna in v času trajanja zvez celo primerljiva z monogamijo. Pomembno pa je, da kritično prevprašujemo in raziskujemo, ne le poliamorijo, temveč vse oblike in načine tvorjenja odnosov, in podpremo osebe, da reflektirano izberejo način, ki najbolj ustreza njim samim. Več o tem, kakšni so vidiki in izkušnje oseb, ki v Sloveniji izbirajo poliamorijo, pa sledi v nadaljevanju.

2. OPREDELITEV PROBLEMA

Poliamorija kot praksa sega onkraj ustaljenih norm v današnji družbi ter v pogovoru pogosto ostane zakrita (Fern, 2020). Prav teorija socialnega dela je tista, ki naj bi se ozirala onkraj predsodkov, oznak in družbenih norm ter preiskovala, kako te vplivajo na različne posameznice_ke. Je v praksi utemeljen poklic, ki je umeščen v različne sisteme in sektorje, med drugim pa se ukvarja z vprašanji socialne pravičnosti z vidika vsakdanjih okoliščin in potreb ljudi (Katz in Graham, 2021). Zdi se, da je teorija, ki jo o družinah usvajamo tekom študija na Fakulteti socialnega dela, do neke mere še vedno zaznamovana z družbenimi normativi in tako verjamem, da bi nove teoretske vsebine glede poliamorije prispevale vrednost stroki ter hkrati zmanjšale razkorak med teorijo in prakso, utopično pa tudi zakonodajo in dejanske potrebe ljudi.

V teoretičnem delu naloge sem se tako posvetila poliamoriji, kot obliki intimnopartnerskih razmerij ali partnerski praksi (Lano in Parry, 1995), filozofiji (Klesse, 2007), teoriji (Emense, 2004), ljubezenskem načinu življenja oz. partnerski usmerjenosti (Anapol, 2010) in identiteti (Barker 2005). V nalogi sem poliamorijo ločila od drugih oblik nemonogamije ter predstavila njene domnevne začetke t.i. pojava skozi sociološke in antropološke študije. Pregledala sem različne poliamorne skupnosti po svetu in pojavnost poliamornih podpornih skupin v Sloveniji. Predstavila sem ugotovitve večjih novejših družboslovnih (meta)raziskav o poliamoriji in nanjo vezanih tem avtorjev_ic Gupta, Tarantino in Sanner (2023), Pallotta-Chiarolli, Sheff in Mountford (2020) idr. Te pogosto raziskujejo vzroke in vzgibe ljudi za poliamorijo, primerjajo zadovoljstvo ljudi v poliamornih s tistim v monogamnih odnosih ter raziskujejo življenje t.i. poli družin. Rišejo vzporednice med LGBTQ+ in poliamorijo, pojav pa raziskujejo tudi v okviru teorije navezanosti in partnerskih terapij, ki temeljijo na teh znanjih. Osvetlila sem raziskave, ki se sprašujejo o vplivih hetero-mono družbenih normativov na poliamorne osebe in ki vrednotijo (ne)uspeh intervencij v procesih psihosocialne podpore in pomoči, namenjene poliamornim osebam. Za lažje branje in razumevanje besedila sem teoretičnemu delu dodala tudi slovarček besed iz žargona, ki se predvsem v angleškem jeziku ustvarja v poliamornih skupnostih.

S poizvedovalno raziskavo želim spodbuditi odprto in sočutno radovednost do poliamorije in ljudi, ki se z njo definirajo ali pa se ji zgolj odločajo slediti kot stilu oblikovanja intimno-partnerskih razmerij. Usmerjam se v izkušnje oseb, ki kot poliamorne živijo v slovenskem prostoru. Sprašujem po njihovih lastnih definicijah pojma poliamorije, po vzrokih in

motivacijah za nemonogamnost, po pogledih na različne družbene institucije (kot sta poroka in družina) in po doživetem odzivu družbe na njihov poliamoren izraz. S pomočjo ugotovitev raziskav in analize kvalitativnega dela naloge želim oblikovati predloge in smernice za (ne) vključevanje razumevanja poliamorije v znanost in stroko socialnega dela, potencialno pa tudi v druge pomagajoče poklice.

2.1 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA

Kako intervjuvane osebe razumevajo poliamorijo?

Kakšna so življenja in življenjski poteki poliamornih oseb v mononormativni družbi?

Kako poteka razkrivanje poliamornih oseb v mononormativni družbi in kakšne so njihove potrebe v vsakdanjem življenju (pri dostopu do javnih služb, storitev, podpore v socialni mreži itd.)?

Kakšen je prispevek znanosti socialnega dela pri delu s poliamornimi osebami?

3. METODOLOGIJA

3.1 VRSTA RAZISKAVE

Raziskava je kvalitativna, saj sem zbirala besedne opise in neštivilčne podatke, ki so mi omogočili podrobnejše razumevanje raziskovalnega pojava. Za raziskovanje sem uporabila vnaprej izdelane smernice za delno standardiziran intervju. Raziskava je poleg tega empirična, saj so bili vir novega gradiva prav intervjuji. Glede na stopnjo v procesu spoznavanja je raziskovalna naloga poizvedovalna, saj bom raziskovala temo, o kateri je v slovenskem raziskovalnem območju le drobec raziskanega, v stroki socialnega dela v Sloveniji pa je ta praktično še neobstoječa (Mesec, 1997).

3.2 TEME

Teme, ki jih bom preučevala v raziskavi, so razumevanje poliamorije s strani poliamornih oseb, poteki intimnopartnerskih odnosov poliamornih oseb in prepoznavanje nemonogamnosti pri teh osebah. Prav tako se bom kot temam posvetila outiranju poliamornih oseb v družbi, družini, prijateljskih krogih in v institucijah ter dostopu do in izkušnjah pri storitvah psihosocialne pomoči ter storitvah drugih institucij.

3.3 MERSKI INSTRUMENTI IN VIRI PODATKOV

Merski instrument so predstavljale vnaprej pripravljene smernice za delno standardiziran intervju (Priloga 9.1). Te sem oblikovala ob začetku preliminarne faze raziskovanja, sledile pa so moji lastni radovednosti ter prebrani literaturi na temo. Smernice so bila povezane z raziskovalnim problemom in so jasneje razločevale raziskovalna vprašanja.

3.4 POPULACIJA IN VZOREC

Populacija moje raziskave so osebe, ki so v časovnem obdobju med 1. 2. 2024 in 28. 4. 2024 živele v Sloveniji in so se definirale kot poliamorne. O velikosti populacije sama nisem imela podatka in zaradi tabuiziranosti pojava pri nas sem neslučajnostni in namenski vzorec osnovala na več načinov, ki so se zdeli uporabni v danem trenutku. Sogovornike_{ce} sem iskala preko LGBTQ+ organizacij v Ljubljani, preko aplikacij za zmenke, s pomočjo drugih prijateljev_{ic} in znank_{cev} ter preko objave na socialnem omrežju Instagram. Tam sem objavila zgodbo (ang. *story*), katero je nato delilo nekaj oseb, med drugimi kolegica, vplivnica s področja seksualnosti,

katere profil ima večji doseg kot moj. Tako sem šest sogovornic_kov pridobila preko portala Instagram, tri pridobila preko drugih znank_cev, dve osebi preko LGBTQ+ skupnosti, eno osebo preko aplikacij za zmenke in eno iz svojega osebnega kroga. Predhodno sem od teh do neke mere osebno poznala tri osebe.

V vzorec sem želela zajeti čim več različnih oblik in formulacij poliamorije, kot so različni statusi razmerja, kot tudi zakonski in starševski status, prav tako starost, spolna identiteta in spolna usmerjenost. Vnaprej nisem imela informacij za vse modalitete, vendar so me predhodno podeljene informacije o osebi usmerjale v fokusirano iskanje še preostalih sogovornic_kov. To sem storila z namenom, da širše raziščem pojem in pojavnost poliamorije med različnimi skupinami ljudi v Sloveniji. Zavedam se, da vzorec ne bo kvantitativno reprezentativen za celotno populacijo poliamornih ljudi v Sloveniji, a bo z rezultati jasno predstavljal značilnosti točno določene skupine v raziskovanje vključenih oseb. Zavedam se, da so življenjske pojavnosti izredno pestre in je med trinajst oseb težko zajeti vse, zato za večje razumevanje poliamornosti potrebujemo še več raziskav. Spodaj prilagam izdelano tabelo, ki prikazuje še nekaj drugih značilnosti vprašanih.

Tabela 1: Značilnosti vprašanih

Trajan- je inter- vjuja	Datum opravlje- nja v 2024	Koda	Star- ost	Dosežena izobrazba	Samodeterminira-ni spolna identiteta, spolna usmerjenost	Koliko časa se prepoznava v poliamornosti?	Status razmerja ali zakonski status ter starševski status osebe
80 min	18.4.	A	32	Opravljen UNI magisterij	nebinarna oseba, panseksualna	prbl. 13 let	samska
90 min	19.4.	B	24	Opravljen poklicna matura	cis moški, heteroseksualen	prbl. 4 leta	3 partnerke
32 min	19.4.	C	24	Opravljen gim. matura, absolvent dipl. študija	nebinarna oseba, panseksualna	med 2 do 6 let	2 partnerki
40 min	19.4.	D	25	Opravljen strokovna diploma	cis ženska, panseksualna	pol leta	1 partnerka
35 min	20.4.	E	39	Opravljen gimnazijska matura, nedokončan dipl. študij	cis moški, heteroseksualen in radovedno bi	več kot 6 let	3 partnerke in drugo

Trajanje intervjuja	Datum opravljanja v 2024	Koda	Starost	Dosežena izobrazba	Samodeterminirana spolna identiteta, spolna usmerjenost	Koliko časa se prepoznavajo v poliamornosti?	Status razmerja ali zakonski status ter starševski status osebe
30 min	22.4.	F	23	Srednja strokovna izobrazba	cis ženska, heteroromantična, biseksualna	prbl. 3 leta	1 partner
47 min	22.4.	G	36	Opravljen UNI magisterij	cis ženska, heteroseksualna	prbl. 3 mesece	2 partnerja, ločena, 2 otroka
107 min	24.4.	H	36	Opravljen UNI diploma, nedokončan magisterij	cis moški, heteroseksualen in radovedno bi	prbl. 4 leta	2 partnerki in 1 žena, 1 otrok
75 min	25.4.	I	25	Opravljen UNI magisterij	nebinarna oseba, panseksualna in demiseksualna	prbl. 7 let	1 partner
80 min	26.4.	J	34	Opravljen UNI magisterij	cis ženska, heteroseksualna	več kot 10 let	1 partner, ločena, 1 otrok
70 min	28.4.	K	27	Pridobljena višja strokovna izobrazba	cis ženska, biseksualna	prbl. 5 let	samska in drugo
32 min	28.4.	L	25	Opravljen poklicna matura, nedokončan enoviti mag. študij	aspolna in nebinarna oseba, aseksualna, panseksualna	prbl. 4 leta	2 partnerki
33 min	28.4.	M	19	Opravljen OŠ, dijak_inja srednje šole	aspolna oseba, transspolna oseba, aromantična, homoseksualna	prbl. 5 let	samska

Intervju je povprečno trajal 57 minut, povprečna starost govornice_ka je bila 28 let, od tega je bila najmlajša oseba stara 19, najstarejša pa 39. Skupno dva intervjuja sem opravila v angleščini, saj v Slovenijo priseljeni osebi po lastni presoji nimata zadostnega znanja slovenščine. Prvič so se osebe kot poliamorne prepoznale med 23. letom (z najnižjo starostjo 13 in najvišjo 36), povprečno pa se kot poliamorne prepoznavajo 5 let (najmanj nekaj mesecev, največ pa 13 let).

3.5 ZBIRANJE PODATKOV

Metoda zbiranja podatkov, ki sem jo uporabila, je spraševanje, točneje delno standardiziran intervju. Zbiranje podatkov sem izvedla med 18. 4. 2024 in 28. 4. 2021. Sodelujočim osebam sem najprej predstavila namen moje raziskave, okvirno temo intervjuja in predvideno časovno trajanje le-tega, nato pa jim v vpogled poslala soglasje o sodelovanju pri raziskavi, ki sem ga pripravila vnaprej. Ob potrjenem soglasju sem se nato z njimi dogovorila za termin in lokacijo

izvedbe intervjuja. Pet intervjujev sem opravila preko video klica na aplikaciji Zoom, pet intervjujev sem opravila v kavarni/baru, dva intervjuja sem opravila na prostem zunaj in en intervju sem opravila pri vprašani osebi doma. Pri opravljanju intervjujev sem sledila vnaprej pripravljenim smernicam ali izhodiščem za spraševanje, z vsakim intervjujem pa sem pridobila še novo raven senzitivnosti za temo in nove nepredvidene teme, ki so se odprle v preteklih pogovorih. Opazovala sem telesno govorico in obrazno mimiko in ju povezovala z vsebinami pogovora v danih trenutkih. Ob začetku vsakega intervjuja sem še enkrat obrazložila temo in namen zbiranja podatkov za mojo nalogo, opomnila sem na snemanje intervjuja ter poudarila, da bodo njihovi odgovori ostali anonimni. Osebe sem spomnila na to, da lahko od intervjuja vedno odstopijo ali izpustijo določeno vprašanje, v kolikor nanj iz različnih razlogov ne želijo odgovoriti. Intervjuje v živo sem zvočno snemala preko mikrofona, priključenega na telefon, pri Zoom-u pa sem uporabila funkcijo avdio-video snemanja celega srečanja. Te sem nato uporabila za zapis transkripta za vsak intervju.

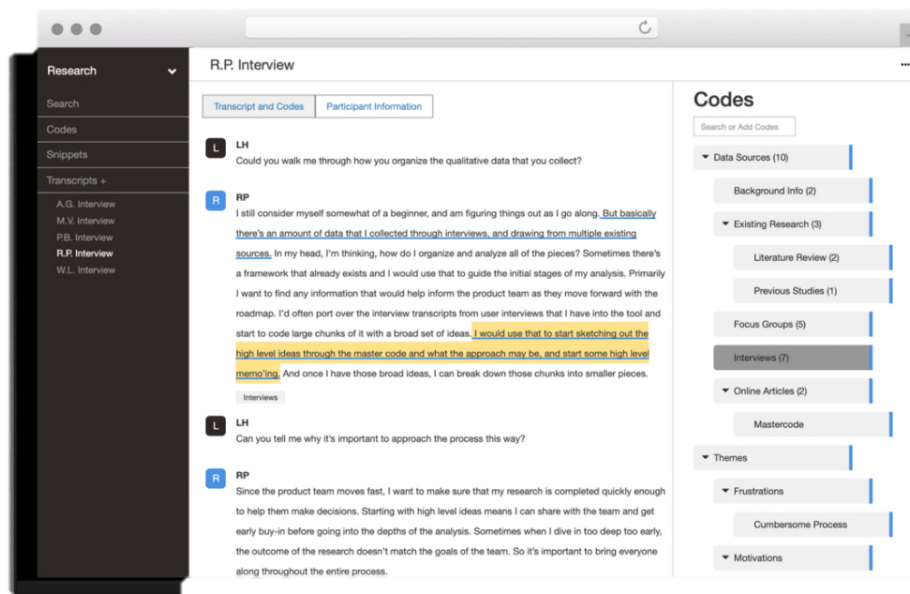
3.6 OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV

Po posnetih intervjujih sem te pretipkala v Microsoft Word dokument. V kolikor je bilo to potrebno, sem izločila za raziskovalna vprašanja nerelevantne odgovore in izjave. Na mestu v besedilu, kjer sem izločila daljše dele, sem to označila z oglatim oklepajem tako [...], da je tudi tako moje ravnanje transparentno in da pojasnim domnevno prekinjeno nepovezanost besedila. Intervjuje sem razvrstila po vrstnem redu izvajanja in jih označila s črkami po abecednem redu (A, B, C,...), nato pa jih kodirala enega za drugim.

Za kodiranje sem uporabila spletno aplikacijo *Delve*⁹. Tja sem naložila vse transkripte, kjer sem vnaprej zakrila imena in jih naslovila pod vrstno kodo. Nato sem odprto kodirala v aplikaciji. Označila sem izjavo in ji v stranskem razdelku določila pojem, te pa sproti uvrščala v kategorije. Na koncu vseh kodiranih intervjujev sem ponovno pregledala pojme in jih dokončno razporedila po imenovanih kategorijah. Vse kategorije, vred s pojmi in izjavami sem nato izvozila na računalnik in jim ročno določila skupne teme (česar aplikacija žal ni omogočala) in podpojme. Te sem uporabila v primeru, kjer so pojmi zaradi pestrosti odgovorov ostali precej široki in nespecifični. Podpojmi so v tistem primeru sporočali pomembne informacije, pomembne za odgovore na raziskovalna vprašanja.

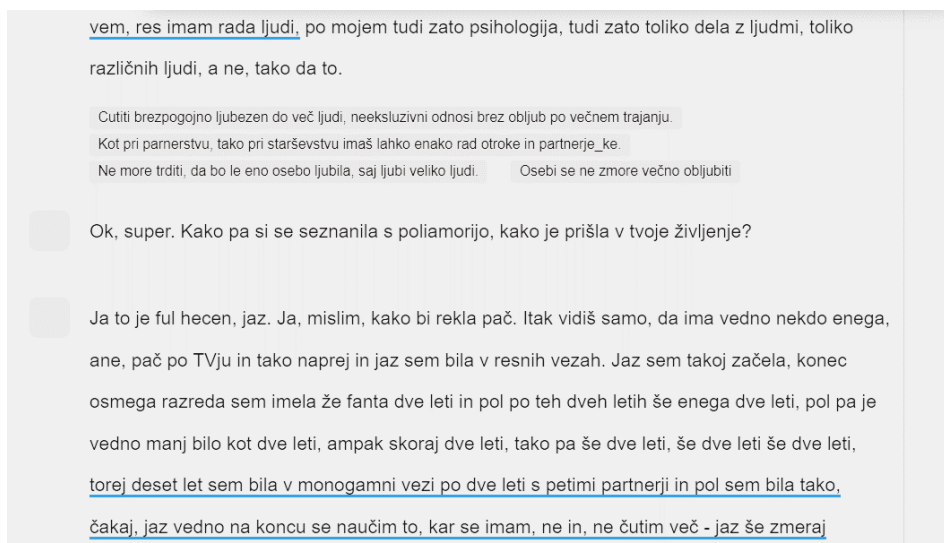
⁹ Aplikacija je dostopna tu: <https://delvetool.com/>

Slika 3: Primer kodiranja iz priročnika v aplikaciji Delve

vir: Delve (b. d.)

Slika 4: Odsek kodiranega intervjuja J

vir: osebni profil na aplikaciji Delve (b. d.)

Odpnemu kodiranju je nato sledilo osno kodiranje, kjer sem proces kvalitativne analize nadaljevala z uprizoritvijo hierarhije med temami, kategorijami, pojmi in v nekaterih primerih podpojmi. Pojme in ponekod podpojme spremljajo številke v oklepajih, ki ponazarjajo število oseb, katerih izjave sem uvrstila pod omenjene (pod)pojme. Te številke tako nadomeščajo črkovne kode, katere običajno označujejo »avtorje_ke« izjav. Teh namreč zaradi specifičnosti

kodiranja v aplikaciji nisem mogla oblikovati. Namesto tega v vpogled nudim izjave vseh intervjuvanih oseb, ki jih hranim v ločenih dokumentih.

V prilogi (Priloga 9.2) sem dodala primer zapisa enega intervjuja in celotno osno kodiranje (Priloga 9.3). Celotnih intervjujev zaradi svoje dolžine nisem dodala k nalogi, so pa na voljo pri meni in pod oznako in zakritimi osebnimi podatki dostopni na vpogled.

4. REZULTATI

4.1 RAZUMEVANJE POLIAMORIJE

4.1.1 Osebna definicija poliamorije

Intervjuvance_ke sem prosila po njihovi osebni definiciji poliamorije, katere sem razdelila na nekaj tematskih fokusov. Nekatero definicijo so se osredotočale na povezovanje z več ljudmi (»To je izbira, oblika odnosa, kako stopim v intimnost z ljudmi.«/D), druge na svobodnost v odnosih (»... bi mogoče rekel, da pri meni to predstavlja neko svobodno izbiro pri grajenju intimnih in romantičnih razmerij, torej brez nekih družbenih omejitev okvirov, pritiskov in drugih stvari...«/F), tretje na možnost ljubiti več (»... kot človek prideš do spoznanja, da čutiš neke romantične ali pa močne *inclinatione* do več ljudi hkrati, ampak to ne zmanjšuje pa *inclinationa*, na primer, če imaš primarnega partnerja, ne zmanjšuje pač to ničesar tam...«/C), dodatno pa je ena definicija nagovarjala odmik od družbenih norm, druga pa pridobivanje skupnosti in prijateljic_ev in partneric_ev.

4.1.2 Pogled na poliamorijo

Sogovorniki_ce so izrazili_e tudi druge aspekte razumevanja poliamorije. Poliamorija je za nekatere od njih več kot le izbira, temveč bolj njihova lastnost, del njihove narave (»Vedno sem bil naravno poliamoren, tudi če nisem znal tega ubesediti...«/I). Večkrat je bilo omenjeno, da se zdi, da poliamorne osebe povezujejo osebnostne lastnosti, ki jih tako razlikujejo od »norme«, mnenje ene pa je celo, da so morda poliamorne osebe drugačne na nevrološki ravni. Nekaj pozornosti so poliamorne osebe v pogovoru namenile ljubezni in to med drugim primerjale z brezpogojno ljubeznijo staršev do več otrok ali pa osebe do več prijateljev_ic. Ob pogledu na poliamorijo se je izrazil tudi element duhovnosti. Osebe so dejale, da ljudi povezuje božanska energija ali ljubezen (»... in takrat, ko jo največ čutiš, se mi zdi, da si tudi najbližje v stiku z bogom, kadar je res res ljubezen. In ta ista ljubezen, se mi zdi, da potem kroži med dušami in med nami in tudi zato se mi zdi, da se lahko povežem z več ljudmi.«/K), da pa je živeti v brezpogojni ljubezni mogoče le peščici poduhovljenih oseb. Osebe so poliamorijo povezovale tudi z osebno rastjo, in tako trdile, da poliamornost osvetli šibke točke osebe in jih tako spodbuja k rasti. Ta je še toliko bolj pomembna, ko je oseba v odnosu z več ljudmi (»... pri poliamoričnosti je še toliko bolj, da moraš delat na svoji rasti, dosti bolj verjetno kot pri kakršni koli drugi, ker če malo zaspiš, enemu partnerju boš dajal nekaj manj, pol pa če boš imel še kakšen drugi odnos, boš tam manjkal, pač stvari ne bodo delovale normalno. Zaradi tega sem

moral dosti spoznavati sebe in rast eno z drugim...«/B). Omenjale so tudi spreminjajočo se kapaciteto aktivno delovati v več zvezah hkrati (»... jaz sem svoj čas sem fural štiri odnose hkrati in večino časa se nisem čutil *saturated*, ampak je pa prišlo kako obdobje, ko sem sem moral pač biti iskren, mislim, vedno sem bil iskren. Okej, ja, enostavno ne morem *shendlat* vsega tega in pač upam, da razumeš, da se ne morem videti zdaj, ta teden se ne bova videla, ker enostavno rabim malo *breatherja* zase«./H). Več poliamornih oseb je spregovorilo o različnih izzivih poliamorije, kot so zahtevnejša komunikacija, doseganje globine v odnosih in ljubosumje. Spraševale so se, ali bi lahko ponovno tvorile monogamen odnos ali vsaj, če bi v odnos vstopile z monogamno osebo. Večini se je zdelo, da bodo poliamorni_e za vedno (»Mislim, da bom vedno *polyamorous*. Pač ne pravim, da bom vedno imel več partnerjev, ampak če bom imel enega partnerja, bo to zaradi časa pa situacije pa, ker *because of the vibes*, ne zato, ker bi prešaltal na *monogamy*.«/L), nekaj pa jih je dejalo, da lahko želja po tem izzveni, da bi morda naredili_e izjemo za specifičen odnos ali pa bi večpartnerstvo omejil_e v času nosečnosti in v primeru starševstva. Več jih je dejalo, da bi bili_e pripravljene biti v zvezi z monogamno osebo, če bi jim ta omogočala nadaljnje poliamorne odnose, sicer pa bi bilo zaradi razlike v pričakovanjih to prezahtevno (»... oseba je monogamna in jaz sem njeni partner in pol sem tisto, *f*k*, a zdaj moram pa jaz poskrbeti, da bo ona dosti dobila in moram pri njej res sto posto zdaj za vse te njene potrebe, želje, ugodit, ne? In je ful težko, če imaš, če si ti res ena in edina oseba ena drugi osebi...«/I).

4.2 ŽIVLJENJA IN ŽIVLJENSKI POTEKI POLIAMORNIH OSEB V MONONORMATIVNI DRUŽBI

4.2.1 Življenje pred poliamorijo

Življenja intervjuvanih oseb pred poliamorijo so se odkrivala v svoji pestrosti. Poliamorijo so intervjuvane odkrile ali pri sebi prepoznale pri različnih starostih, med 13. in 36. letom (povprečno pa med 23. letom). Kot poliamorne se intervjuvanci_ke prepoznavaajo vse med nekaj mesecev in 13 let (povprečno pa 5 let).

Intervjuvane osebe so spregovorile o vplivu družine, specifično o ločitvi staršev, o spolni zlorabi v družini in normalizaciji varanja. Nekaj jih je verjelo, da pač še niso spoznali_e prave osebe zase, druge so se od nekdaj zavedale, da lahko ljubijo ali imajo radi_e več oseb hkrati (»... kako sem imel neke občutke do različnih ljudi in mi tudi ti občutki niso predstavljali problema, pa niti te občutki mene nikoli niso zmedli...«/E). Omenjajo, da niso vedeli_e, da obstajajo druge alternative monogamiji (»Predvsem to me je motilo, a veš, ko noben sploh ne

ne ve, družba ti sploh ne pove, da so še druge opcije v po večini no.«/H). Mnoge intervjuvane osebe so menile, da so drugačne od drugih (»... dostikrat sem imela mogoče v preteklosti občutek, da sem jaz čudna pa zakaj jaz tako drugače gledam na vse to. Da se mi nikoli ni zdelo čudno, da je pač nekomu še nekdo drug všeč, na primer da sta dva skupaj...«/K), da je nekaj z njimi narobe in se počutile krive in zmedene (»... mislim sam sebi sem sem začel maltretirat, kako, to se ne sme dogajati, a ne, kaj pa ta *happily ever after* pa to? To mislim ta dva svetova nekako nista našla nekega epiloga pri meni...«/I). Nekateri_e so poročale tudi o težavah v svojih preteklih monogamnih zvezah, kot je biti obtožen_a varanja po krivici, doživljati izgubo interesa za osebo v zvezah in o neuslišani želji po odprti komunikaciji o čustvih do drugih ljudi. Intervjuvane osebe so že v preteklosti doživljale nekakšno nenaklonjenost monogamiji, saj se jim monogamija ni zdela prava smer zanje in po monogamiji nikoli niso imele potrebe. Nekatere so se zato odločale tudi za odprto razmerje ali pa le občasne trojčke z drugimi osebami. Nasprotno, nekaj oseb je poročalo o striktni monogamnosti, zaroki, poroki in splošni usmerjenosti k monogamnemu življenju (»... zaradi tega, ker sem bil pa lih prej toliko bolj strikten, samo eno punco, ne morem iti z eno drugo punco samo zaradi neke intime, zaradi seksa, česar koli takega, ampak dejansko sem bil, ne, jaz moram biti z eno in pač sem lahko samo, če jo ljubim.«/B).

4.2.2 Začetek poliamorije

Kot povod ali dogodke, ki so zaznamovali odločitev za poliamorijo ali prepoznavanje lastne poliamornosti, intervjuvanci_ke naštevajo številne dejavnike. Za nekatere so bili ti povezani s spoznavanjem in raziskovanjem lastnih spolnih identitet in spolne usmerjenosti (»Takrat sva se oba z bivšo kot *bi* identificirala, to je res dolgo časa nazaj in sva bila tisto, ja oba imava neke potrebe, ki jih pač drug drugemu ne moreva izpolniti in imava druge ljudi za to, da se pač te *meet your needs* to je pač potem lepo z *cajtom* zrastlo, da ni bilo več samo *meet your needs*, a, da je tudi ratalo v neka taka odprta, etična, enakovredna razmerja.«/I), v paru ali pa sami_e. Nekatere osebe so do odločitve glede poliamorije prišle skozi refleksijo in prepraševanje svojih minulih odnosov (»... neko zavedanje koncepta je pa prišlo po moj prvi resni zvezi, ko sem jo končala tam nekje v drugem ali tretjem letniku srednje šole, jaz sem bila s to punco, pa ful mi je bilo fajn, pa ful sem jo imela rada, ampak jaz sem se kar zaljubila še v eno punco takrat in takrat sem imela pač *feeling, f*k*, zdaj moram pa jaz to pač prekiniti, ker ni fer ane in takrat sem že vedela, da jaz nisem človek, ki bi se hotel iti to mononormativno obliko odnosov...«/C). Nekaj intervjuvanih oseb je spregovorilo tudi o spremembi, o drugačnem dojemljanju ljubezni kot vodilu v poliamorijo (»... v bistvu takrat sem začel ljubezen precej drugače dojemati, sem začel dojemati ljubezen, bolj kot ljubezen je vse okrog nas, pol pa odvisno kje najdeš portal to

polje ljubezni ne, lahko ga najdeš preko sebe, preko meditacije preko nečesa, kar je res rad delaš,.. To je tako prišlo da sem jaz videl, da pač zdaj sva več kot očitno v nekem drugem polju ljubezni na nek drug način doživljala vse skupaj...«/H). Dve osebi sta bili v prvi poliamoren odnos vstopili preko svojih partnerjev_ic (»Torej, spoznala sem dekle. Bila je v odprtem razmerju in to preide v poliamorijo. Osebnost sem bila povezana z njo in potem, ko je šlo z dekletom še dlje in se je nekako spremenilo v poliamorijo ...«/D).

Na začetku poliamorne poti je več intervjuvancem_kam pomagala edukacija. Nekateri_e so poliamornim vsebinam sledili preko različnim profilom na socialnem omrežju Instagram in drugod po spletu, prav tam, kjer so se nekateri_e prvič seznanili_e s poliamorijo (»... profile, ki so bili povezani z nemonogamijo, kot je *Multiamory podcast* in sem jaz to radovedno kliknil in takrat prvič sploh izvedel za besedo poliamorija in začel brati. Ko sem te stvari prebral, je nekako neka žarnica se zasvetila v glavi in sem bil tako, joj, to ima pa ful nekega smisla zame...«/E). Drugi_e so se o poliamoriji učili_e preko različnih skupnosti in tretji_e preko različne literature; knjig in člankov (»Berem knjige, od Jessice Fern. To me zelo podpira.«/D). Nekaj drugih izjav je opisovalo učenje preko svojih lastnih poliamornih izkušenj in učenje preko svojega partnerja, le ena oseba pa je trdila, da se v teorijo ne pogloblja in je to ne zanima.

Prve izkušnje intervjuvank_cev v poliamoriji so raznovrstne. Nekateri_e so imeli_e skupne in ločene odnose s svojim_o primarnim_o partnerjem_ko (»... in potem smo se v bistvu večkrat mi v troje je dobili in nekaj časa smo v bistvu funkcionirali kot trojček pač skupaj, ker smo, *throuple*, ja. Mislim, nismo nikoli tega tako imenovali, ampak *de facto* smo bili...«/H), drugi_e so želeli_e v odnose vstopiti počasi. Bili so prisotni občutki izolacije, ljubosumja ali navdušenja. Ena oseba je poročala o slabši komunikaciji na začetku, druga retrospektivno o odtujenosti od svojega telesa. Več jih je poročalo o občutkih sprejetosti, rešitve, ki so jih čutili_e ob poglobljanju v poliamorijo (»...odkar me je poliamorija našla, sem ugotovil, da pač sem to že od nekdaj bil, ampak nisem imel besed, za to nisem vedel in je tak občutek, kot da sem prišel domov...«/H).

Poliamorne osebe so poročale tudi o potrebi po dekonstrukciji prepričanj in navad ter o predelovanju osebnih vsebin (»... in tudi veliko enih teh klasičnih strahov, ki se med poli ljudmi razvijajo ali pa vse te dekonstrukcije, čez katere moramo iti, da malo izginejo, zaradi tega, ker če se ljudje lahko pogledajo v oči in vidijo, da tukaj ni nobene nevarnosti ali pa posesivnosti ali pa česarkoli ni, tako, zelo sproščeno se tudi počutim.«/E).

4.2.3 Izkušnje v poliamoriji

Kasnejše izkušnje v življenjih poliamornih oseb sem nato razdelila na več naslednjih tematskih sklopov. Slaba tretjina sogovornic_kov je staršev in nekaj izmed teh je omenjalo svoje otroke. Nekatere_i sogovornice_ki so poudarile pomembnost transparentnosti in vzgoje otroka v drugačnem duhu (»... to niso tujci, a veš in tudi pač, ko grem na zmenek, če me vpraša, kam grem, pač povem, da grem na zmenek in včasih ne vem, sva sama doma, pa dobim obisk od partnerke in se pač si izkazujeva nežnosti, kot pa tako kot sicer z ženo in seveda on to čisto normalno sprejema, saj vidi, saj se imava rada...«/H), otroku pa običajno želijo predstaviti svoje druge partnerje_ice (»Jaz sem pa tako glede tega, folk danes daje gledat otrokom risanke, ki so nasilne, kjer se ljudje streljajo, mamica, njegova mama pa ima še nekoga rada in mu da ljubčka. A ste prizadeti?... In kaj, če bi jaz še malo čakala, bi pa kaj, tako, a zdaj pa moram pred otrokom skrivati, da se imajo ljudje radi. Pa dajte no, prosim vas dajte najprej TV ven.«). Nekaj jih je trdilo, da želijo tudi svojim otrokom predati sporočilo, da ima oseba lahko rada več oseb (»... ker se mi zdi to prav, da tudi onadva vesta, da lahko jih imaš več ljudi rad, tako kot imam jaz njiju dva rada, a ne in da je to možno.«/G). Pravijo, da prihod otroka na poliamorijo sicer ni imel večjega vpliva. Dve intervjuvani osebi sta spregovorili tudi o poroki s svojim_o partnerjem_ko, katera pa na poliamorijo ni vplivala.

Intervjuvane osebe so imele v svojih preteklih odnosih različne izkušnje raznih formacij in hkratnih zvez, skupne odnose z ljudmi, kot tudi nekatere vmesne monogamne odnose. Te izkušnje so imele nanje pozitiven vpliv; ena oseba trdi, da ji je poliamorija pomagala pri reševanju spolne travme (»... moje telo se je še vedno tako slabo odzivalo, ko sva midva hotela imeti spolne odnose, ker je bilo navajeno podoživljanja travm in po tem, ko sem imela spolno izkušnjo z drugim moškim, mi je pomagalo nekako resetirati to rutino slabih izkušenj v spolnosti...«/F), druga se je naučila biti manj navezana in odvisna od partnerke, tretja je v primerjavi razmerij lažje prepoznala toksičnost enega od razmerij in tega zapustila (»Bil sem kar dolgoletnem razmerju s tem bivšim in to razmerje je bilo zelo toksično in slabo in jaz tega nekako nisem mogel videti... In pol sem prišel v razmerje z novo punco ob istem času in pol, ko sem bil v razmerju z novo punco, sem šele videl, kako je tisto dolgo razmerje slabo, ker vsi ti moji *triggerji*, pa moje mentalno stanje zanjo ni bil noben problem...«/L), četrta pa je pridobila občutek večje varnosti v odnosu. Veliko samokritike in napak je izražala oseba, ki pa danes živi monogamno. Več o tem bom predstavila ločenem podpoglavju.

4.2.4 Trenutni odnosi in razmerja

Intervjuvane osebe v so v času intervjuja tvorile različna razmerja, ki so jih imenovali_e z več opisnimi termini. Nekaj jih poročalo o primarnemu partnerstvu, ob katerem tvorijo druge sekundarne odnose ali intimne izkušnje različnih intenzitet z drugimi ljudmi (»... sem pač v nekem primarnem partnerstvu in imam zraven druge odnose, ki pa niso pač striktno seksualno intimni oziroma niso pa tudi samo striktno seksualni, na primer kakor v *open relationshipu*, da pač seksaš z nekom, ampak tudi pač da razvijaš nek odnos po možnosti pač romantičen z večimi osebami naenkrat...«/C). Nekatere osebe so v času intervjuja razvijale egalitarne odnose brez hierarhije (»Ne vsiljujem hierarhij, kar pomeni, da nihče ne daje veta oziroma nihče nima dodatnega vpliva na moje odnose, enako z moje strani. Vsakemu odnosu je dovoljeno, da zraste v tisto, kar si naravno želi biti.«/D). Nekatere osebe pa so svoj stil razmerij opredelile kot samopoli (»Sem se nekako končno zbližal z idejo, o kateri razmišljam že več let in to je pač ta pot v solo poli, kjer v resnici prioritiziraš odnos sam s sabo in nekako vse odnose, ki jih tvoriš v življenju, ali pa zdaj morda bazirajo na temu, da imam jaz še zmeraj dosti osebne svobode, avtonomije in se ne spuščam v te neke mononormativne strukture, v katere tudi poli ljudje dostikrat zapadejo, torej sobivanje, družina, otroci to...«/E). Druge osebe niso uporabile posebnih poimenovanj in oznak za svoja razmerja ter niso opredelile hierarhičnosti v razmerjih. Dve osebi sta se označili kot samski, ena oseba je imela enega partnerja, ena sobivajočo partnerko, ženo, ena oseba je imela tri, ena dve partnerki, ena pa je pletla odnos s parom. Nekatere osebe so v času raziskave ob svojih zvezah razvijale še razne druge odnose manjših intenzitet ali pa avanture za eno noč, ena intervjuvana oseba pa se je zavezala monogamni zvezi (»Midva sva vedno rekla »midva pa lahko!« in sva šla direkt in zdaj isto, zdaj, ko vidiva kako vse monogamne zveze, *sorry*, propadajo, pač pri letih so že kakšne ločitve pa tako, da midva pozna recimo in sva »midva bova pa zdaj monogamna«, a veš, ker je pa to težko.«/J). Dve osebi se spogledujeta z Anarhijo razmerij kot moralnem idealu. Nekaj oseb poliamorijo še raziskuje in kot pravijo, še odkrivajo stil razmerij, ki jim najbolj ustreza (»Še vedno sem v raziskovalni fazi. Poskušam se identificirati. Kolikor sem ugotovila, sem nekje v nehierarhični poliamoriji, anarhiji razmerij ... Mogoče je najbližje samo-poliamorija.«/D). Ena oseba je trdila, da si želi več dodatnih partneric_jev, nekatere pa so dejale, da končno v samskosti lahko prepoznavajo svoje želje. Različne partnerji_ce ali metamorke_ji intervjuvanih oseb za drugo vedo in se v večini med seboj družijo (»... v trenutnem setu imamo bolj, jaz pa moj partner sva pač kot ena na ena povezana, on ima pa še svojega fanta, s katerimi jaz nimam nič direktno, sva pa dobra prijatelja.«/I), povezujejo ali so si celo blizu (»Trenutno imam tri partnerke, ki so bolj stalne, s katerim se zelo dobro razumem, se vidimo parkrat na teden. Tudi nova stvar, ki se je

zgodila, je, da se te partnerke zdaj poznajo med sabo, kljub temu, da ne furamo skup, oziroma nimamo skupnega odnosa, torej nismo v nekem *polyculeu*, ampak smo se pa dobivali na kavi, tako da se vse poznajo.«/E).

4.2.5 Komunikacija

Tema komunikacije je spodbudila veliko odzivov. Več sogovornic_kov je trdilo, da je komunikacija za odnose ključna in ena bistvenih sestavin v odnosih, za njo pa si je potrebno vzeti čas. Trdili_e so, da je le ta še posebnega pomena ob začetku odnosa. Nekateri_e sogovorniki_ce so poudarjali_e vlogo entuziastične privolitve v odnos (»Sem zelo pristaš entuziastičnega *consenta*, torej, če nekdo entuziastično ne skoči v neki in je navdušen nad stvarjo. Če ni *hell yes* je zame *no*, teh nekih polovičarskih, ne vem, mogoče, bomo videli, oh ja..., to je zame vse za en velik ne, ker se večkrat izkaže, da so to v bistvu prve zavore, ki so že na začetku jasen komunikator, da mogoče pač ni kompatibilnosti tukaj.«/E), v večjem delu pa so poudarjale pogovor o pričakovanjih (»... Ja o pomembnih stvareh absolutno na začetku razmerja, tako kot čisto vse druge stvari, recimo, če hočeš resno razmerje, pa če hočeš otroke ali kaj takšnega na začetku...«/L) in mejah (»... če naprej skomuniciraš je ful lažje in da postaviš nekaj svojih meja, ne pa da postavljaš meje takrat, ko gre nekdo nevede čez njih, ane ali pa da potem naknadno, u, jaz bi pa to rabil od tega razmerja, a lahko še to ali pa to«./I) vnaprej. Osebe so omenjale avtentičnost in samozavest pri jasni in odkriti komunikaciji (»Pa tudi ful pomaga recimo, ko si enkrat *polyamorous*, in si res uno »vseeno mi je kaj drugi mislijo, jaz bom živel stoprocentno svoje avtentično življenje«, ni problem recimo it do neke osebe pa reči »jaz pa to rabim od tebe, kaj lahko narediva za to...«/I), transparentnost (»... da se vse pove, pač res vse skoraj do zadnjega detajla. Pač ne vem, to je meni taka stvar, da mora delovati, da tudi oseba ve, ko se ti slabo počutiš, da bo vedela iz katerega razloga nekaj lahko izhaja.«/B) in odkrito globoko komunikacijo. Dve osebi sta omenili, da imata težave s prepoznavanjem in/ali izražanjem svojih meja in potreb. Nekateri_e so komunikacijo v poliamoriji primerjali_e s tisto v monogamnih odnosih in so trdili_e, da so z njo v poliamoriji bolj zadovoljni_e. Nekateri_e so trdili_e, da etika v komunikaciji med poliamornimi in kvir osebami prispeva k bolj jasni komunikaciji (»... nekaj razumevanja, kaj je treba skomunicirati. Ne ravno etika, ampak kot neke vrste norme komunikacije in vedenja...«/A), navedli_e pa so tudi večji poudarek na odprto in zavestno komunikacijo.

Osebe so spregovorile tudi o navigiranju več hkratnih odnosov. Omenjeni so bili različni načini, kot sta pogovor s primarnim_o partnerjem_ico vnaprej, še preden vstopijo v potencialen odnos

(»... pač takoj, ko se mi, kakšne želje nove, nove stvari, ful hitro predebatirava skupaj, se ne vem, ali usedeva ali oni samo prvotni del hitro podebatiramo po telefonu in pol v živo dokončno, ampak vedno pač ja je ta na koncu način pač ono, ko se usedeš, pač dejansko govorimo. Dejansko se sprašujemo, kakšen je občutek v ozadju in to.«/B), in pogovor s partnerjem_ico o izkušnji z drugo osebo, ko se ta zgodi. V oporo so jim prav njihovi_e partnerji_ice, s katerimi se o občutkih do drugih oseb redno in jasno pogovarjajo. Ena oseba je trdila, da vsebin različnih odnosov ne meša med seboj, druga pa poudarila, da v pogovoru o razmerjih z drugimi ljudmi varuje zasebnost drugih oseb (»Mogoče sam ena opomba, česa si pa ne poveva. Ne poveva si pa karkoli, kar je preveč intimno pa nimava soglasja od osebe, ki je tudi vpletena v to, se pravi, če ti *dejtaš* mene, to ne pomeni, da *dejtaš* tudi mojo ženo po *defaultu*. Se pravi tu so meje, se pravi, nekaj je samo med nama...«/H). Ena oseba se je za namen podpore s svojim partnerjem udeležila partnerske terapije, ena za lažjo koordinacijo s sobivajočo partnerko uporablja skupni koledar, kamor označujeta zmenke z drugimi ljudmi.

4.2.6 Motivacija za poliamorijo

Razlogi in vzgibi za poliamornost intervjuvanih oseb so vezani na elementa ljubezni (»Tako kot v prisotnosti in izrazu, kot sledenje srcu, deluje... Ampak tukaj sem globoko začutila, da lahko deluje zame. Samo slediti svojemu srcu.«/D) in svobodnosti (»Pri meni je dejansko življenje poliamorno je ful povezano s tem, z neko vrednoto, ki jo že dolgo gojim, svobode...«/H) na katero se navezuje tudi občutek manjšega pritiska pri oblikovanju svojevrstnih odnosov (»Tako imava z eno osebo bolj seksualne odnose, z drugo mogoče malo bolj romantične, z nekom bolj senzualne, nekako lažji intimni odnos ali pa pač nekako samo bližina navadna. Tako da, ogromno poti.«/M). Poliamorija podpira izražanje kvir identitet, kot so asekualna, aromantična (»Tudi mi dovoli, da imam kvir platonska razmerja.«/L) in poliamornim osebam predstavlja skupnost in podporno mrežo (»Je eden izmed najboljših načinov si zgraditi *community* in *support network*.«/L). Nekatere osebe so dejale, da poliamorno življenje splošno bolje odgovarja na njihove potrebe (»... ker čisto mi odgovarja, vse dobim ven iz tega, kar rabim, nekaj iz česar iz monogamije nikoli ne bom dobil...«/I) in je v skladu z drugimi vrednotami (»... kolikor berem v knjigah, poliamorija ustreza vsem mojim vrednotam, tako da sem v ta del prepričana. V poliamoriji sem sigurna, ker vidim, da gredo vrednote racionalno skupaj.«/D).

4.3 RAZKRIVANJE POLIAMORNIH OSEB V MONONORMATIVNI DRUŽBI

4.3.1 Razkrivanje

Nekatere osebe so se svojim primarnim družinam razkrile, druge ne. Odzivi nekaterih staršev so bili sprejemajoči (»Kar se staršev tiče, ni bil noben problem. Imam dosti malo hipi starše, ki so dosti odprti pa razumevajoči pa je bilo kljub temu to težko sprejeti, ampak so sprejeli na tak način, so rekli, okej, mi tega ne razumemo, ampak kdorkoli je dobrodošel v naši hiši.«/E), četudi nekateri starši poliamorije niso popolnoma odobraval ali pa razumeli (»Mama pa tudi ve, ampak mama ne odobrava, ampak ni pa sicer, da bi karkoli nasprotovala, pač tako, da bi me, ne vem zaradi tega, ne vem imel kakšen pritisk.«/B). Nekateri_e člani_ce družine so se odzvali_e z več neodobravanja in ponekod to vzeli_e kot osebno osramotitev (»Ona si je to osebno vzela veš, kako lahko meni to narediš, veš, da je mene sram po cesti hoditi...«/H), na sploh nasprotujoče in kot krivca za težave v zvezi. Nekaterim se razkrivanje ni zdelo tako zahtevno, medtem, ko so nekaterim negativni odzivi družine povzročili veliko frustracije. Eni osebi je razkrivanje poliamornosti bilo zahtevnejše zaradi so-prisotnosti več drugih LGBTQ+ identitet (»Ubistvu ne, tudi ta razmerja sam predstavljam kot prijateljice ali pa kot fant, pač predstavljam jih v najbolj sprejeti obliki trenutno, da je čim manj kake drame ali pač čim manj *coming outa*.«/L). Razlogi, da se nekatere poliamorne osebe ne razkrijejo, so različni. Ena oseba ščiti sebe in svoje otroke (»... ker bi pol drugim, vse razlagala in z ostalimi, ki imajo še probleme z mano in s tem bi bilo trenutno, kjer sem zdaj, še pretežko in bi najprej počakala, da sem mogoče res, da sem ločena in bom potem jima povedala...«/G), druga oseba omenja strah pred obsojanjem, tretja se ne želi boriti za svojo resnico. Ena oseba je omenila, da bo družini povedala, če bo sklenila, da je to dovolj pomembna tema (»Ne vem, če jim bom to kdaj povedala. Mogoče, če bi minilo nekaj let, da bi vedla, v redu, to je moj pravi način. Ja, enako kot pri moji homoseksualnosti, ker resnično čutim, da sem to jaz.«/D), nekaj pa jih je dejalo, da jim preprosto ni mar do tega, da bi njihova družina vedela več.

Večina oseb se je razkrila svojim prijateljem_icam, ki so jih tudi pozitivno sprejeli_e (»Monogamni prijatelji vsi vedo, da sem pač *polyamorous*. Tako, če so kvir prijatelji, je bolj tisto *an average day*.«/I), četudi se je nekaterim poliamorija zdelo neznana ali nenavadna. Ena oseba je dejala, da imajo prijatelji_ce zaradi nerazumevanja občasne izjave, ki prizadenejo. Nekate osebe so potrebovale več časa, da se razkrijejo svojih prijateljem_icam (»Rabil_a sem več let, da sem res povedal_a nekaterim prijateljem_icam. Spomnim se, da sem povedal_a nekaterim prijateljem_icam, recimo šele pred 5 ali 6 leti.«/A).

Razkrivanje se dogaja tudi na ravni sklepanja novih poznanstev. Nekatere osebe se ne upajo razkriti vsem, saj se bojijo reakcije (»... to ni taka stvar, ki bi jo kar, vsaj zaenkrat se pa ne upam, da bi kar ven butnila to, začela kar z ljudmi, ki se napol z njimi poznam, govorit. Ne morem ali pa se mi zdi, da bi imeli oni problem z mano ali pa samo idejo kot bi pol meni to bilo težko govoriti...«/G), nekatere trdijo, da to povedo osebi, ki jim je všeč, več pa jih je dejalo, da jim je o svoji poliamornosti pomembno jasno podeliti in to označiti na aplikacijah za zmenke (»... absolutno ne skrivam tega in v bistvu ne samo da ne skrivam, ampak prav tako kot da bi izobesil zastavo, *flasham* to, ker sem prepričan, da to naredi nek prvi filter.«/H). Na splošno imajo nekatere intervjuvane osebe zadržke, da bi o svoji poliamornosti odprto spregovorile s komer koli in to raje zadržijo za najbližje. Nekaterim se ne zdi pomembno, da bi njihova poliamornost bila širše razkrita (»... zame ni pomembno, da vsi vedo tudi o moji spolni usmerjenosti in moji spolni identiteti. Ne povem vsem. Ne čutim potrebe po tem.«/A).

O razkrivanju je bilo nekaj pričevanj tudi na ravni institucij. Kot primer te je ena oseba omenila sodišče, kjer se zaradi želje po mirni ločitvi in ohranitvi skrbništva nad otroki odloča zakriti svojo poliamornost (»Zdaj, trenutno se mi celo zdi, da bi mi tu utegnilo škoditi morda, ker grem skozi proces ločitve. Ne vem še tega, to neka predvidevanja imam in bi jaz rekla celo boljše, da ne. Da bi to imelo preveč problemov lahko. Recimo, da bi bila sodnica tako zelo konzervativno usmerjena in pol bi, to so možni scenariji, da bi, aha, ta ima pa po več partnerjev... Da pač lahko bi to pač lahko vplivalo recimo da na moje materinstvo...«/G). Dve osebi sta dejali, da sodelavci_ke v službi ne vedo, ena pa je dejala, da se boji, da bi zaradi tega lahko izgubila službo (»Ker imam občutek, da če bi šef in sodelavci izvedli za mojo poliamorijo bi v bistvu mogoče celo znal izgubiti službo.«/E). Na razkrivanje so nekoliko vezane še teme, kot so spolno in duševno zdravje, o katerih več v nadaljevanju.

4.3.2 Psihosocialna podpora

Ena izmed tem pogovora je bila tudi izkušnja s psihosocialno podporo, predvsem vezana na razkrivanje. Dve osebi sta trdili, da s psihoterapijo, odkar sta poliamorna_i, nimata izkušenj, ena pa trdi, da jo je prav psihoterapija na začetku podprla, da je razčistila svoje vsebine in se pripravila na poliamoren odnos (»... bolj na začetku zveze sem rabila dosti, sem se dosti pogovarjala, da sem si razčistila stvari, da sem res pripravljena imet tako zvezo, da res to ustreza zame in tako.«/F). Nekaj drugih je v času intervjuja obiskovalo psihoterapijo zaradi osebne rasti in poliamorije kot teme specifično niso obravnavale_i, sploh pa ne kot problematične (»... mislim sem hodila na psihoterapijo, pa zdaj na neke terapije hodim, ampak, čisto zato ker rada sebe raziskujem pa svoje vzorce, odnose. Nisem se pa nikoli prav v to poglobljala, zakaj bi zdaj

bila [op. poliamorna]...«/K). Nekatere osebe so trdile, da je bila poliamorija v terapevtskem procesu dobro sprejeta, najsi je bilo to zaradi osebne izkušnje psihoterapevta_ke ali njenega_ovega podrobnejšega razumevanja tematik, kot so poliamorija, nemonogamija in LGBTQ+ identitete (»Zadnja terapevtka, ki sem jo imel_a, je bila zelo kul do tega, ker je bila tudi neke vrste solo poli, mislim. Ne vem, ali se je tako opredeljevala, ampak glede na to, kar mi je povedala o tem, kako je živela, je nekakšna samo-poli.«/A). Nekatere osebe so dejale, da so jih v psihoterapevtskem procesu dobro sprejeli_e, čeprav se s poliamorijo osebno ne strinjajo ali pa je sami_e ne bi priporočali_e.

Druge osebe so dejale, da je strokovni_a delavec_ka izražal_a večje nerazumevanje (»Pravzaprav sem enkrat res prenehal_a obiskovati psihologa, a sem bil_a na kognitivni vedenjski terapiji, ker sem bil_a precej depresiven. In ta tip, ki sem ga omenil_a, sploh ni bilo, da bi želel razpravljati o tem, bilo je samo to, da sem poli ali nekaj takega. On pa je nekako rekel; Ja, a daj no. Ne moreš biti srečen_a, če si v zvezi z več kot eno osebo.«/A) in je poliamornost patologiziral_a (»Ubistvu sem dobival tudi zelo negativne reakcije na to, kar sem povedal, da sem nemonogamen in je bilo tudi dostikrat to predstavljeno, kot da je to eden izmed problemov, ki jih moram rešiti oziroma kakor da je to eden izmed razlogov, zakaj imam mentalne težave v življenju. Da, če bi opustil to idejo in se podal nazaj v monogamijo, da bi se zadeve znale rešit.«/E). Eni osebi so psihoterapevti in svetovalci pripoznali travmo, ki je vplivala na njene poliamorne odnose, s čimer se sama strinja. Več o tem v podpoglavju, namenjenem zgodbi te osebe.

4.3.3 Odnos družbe do poliamorije

Intervjuvane poliamorne osebe so opisovale odzive na temo poliamornosti širše javnosti. Nekatere so dejale, da večina ljudi poliamorije ne pozna in da o njej preprosto nimajo mnenja (»Drugače pa jaz mislim, da velika večina nima nobenega mnenja. Mislim, da velika večina niti ne ve, da obstaja kaj takega.«/H). Več jih je navajalo različne izražene predsodke o poliamornih osebah, kot so to, da je so poliamorne osebe nezveste, da lahko v odnosih počnejo, kar želijo in da svojega_e partnerja_ice preprosto nimajo dovolj rade. Predsodek je tudi, da so poliamorne ženske le zmedene in da poliamorne osebe vodi strah pred navezanostjo (»Pač, potem ko ti človek reče, ja meni se zdi, da je to v bistvu samo nek *fear of commitment*, si sam tako, kaj k*rac, pač jaz se moram ful več pogovarjat, ker ni teh vnaprej napisanih pravil.«/C).

Več jih je prepoznalo tudi eksotizacijo in seksualizacijo poliamorije. Zadnja se izraža preko vprašanj oseb, ki se osredotočajo na seks in število spolnih partnerjev_ic, večina teh pa prihaja s strani moških (»... pol pa še mogoče kak tak malo bolj moški del, ko *obviously* ne razumejo

čisto iz kje to izhaja, da ni to samo seksualno in je malo tisto zbadljiv način; no s kolikimi zdaj seksaš, daj povej, ta scena.«/H). Ena oseba je odziv ljudi primerjala s tistim ob cirkuški točki (»Na žalost pa ja, najpogostejši odziv je skoraj tako, kot da bi nekdo videl malo neko cirkuško točko.«/E).

Osebe prepoznavajo splošno nerazumevanje poliamorije, ki se izraža v nenavadnih in nesmiselnih vprašanjih, pojasnjevanju neuspeha poliamornih odnosov in tudi v dvojnih merilih za poliamorno žensko in poliamornega moškega (»Moški tako ful bolj *judgy* gledajo na te stvari, dobesedno kritično gledajo, niti ne toliko name, da dajo kritiko, bolj dajo na mojo punco in to je najbolj zanimiva stvar; pa kako ona lahko to dovoli tipu ali pa kako ona kar lahko... in jaz; a to, da pa jaz, je pa normalno?«/B).

Večina sodelujočih v raziskavi je pripovedovala o nesprejemanju in neodobravanju oseb v slovenski družbi. Ljudje neodobravajoče odkimavajo, izražajo nestrpnost do drugačnosti, se čudijo in trdijo, da so poliamorne osebe deviantne (»Ne nekaj, tako kot jih mogoče družba včasih dojema, kot nekaj devianti ali pa nekaj takega.«/E). Ena oseba je omenila negativno medijsko nastrojenost, sovražne komentarje na spletu, tretja pa je pripomnila, da verjetno na poglede in odzive ljudi vpliva religija (»... ker v družbi pa itak, itak bo zmeraj in če ne drugega, te fejest verni ljudje, ki bodo tako; ne, to pa bog ne podpira, to pa ni šans«/K).

Po drugi strani je nekaj oseb trdilo, da je to nekaterim ljudem zanimivo (»To je ful popularna tema, pa ful ljudi me potem vpraša, ki vejo za to...«/J) in da poliamorija pridobiva na pozitivni medijski prepoznavnosti. Poliamorija se pojavlja v različnih serijah (»Mislim, da so serije, kot je *Sex Education*, resnično veliko prispevale k izobraževanju ljudi. Mislim, da ja. Na splošno se na ta način izboljšuje.«/A), v različnih subkulturah in na ljubljanski paradi ponosa. Kvir skupnost ima na poliamorijo še predvsem pozitiven odziv (»... in dosti kot kvir joke je, da bi morali biti vsi *pansexual* pa *polyamorous*, pol bi pa lahko bili vsi z vsemi in bi bil *queer dating* kar naenkrat ful boljši, a ne, bi bili vsi ful bolj veseli.«/I).

4.4 POTREBE POLIAMORNIH OSEB V MONONORMATIVNI DRUŽBI

4.4.1 Skupnost

Poliamorne osebe poliamorno skupnost doživljajo na različne načine. Nekatere pravijo, da jim skupnost predstavljajo prijatelji_ce in njihovi_e partnerji_ce (»Zdaj mislim, da večinoma prek prijateljev_ic, ki jih že imam, ki so poli ali pa so postali_e poli v času, ko smo se poznali_e ali

pa so že bili_e, ko smo se spoznali_e. Mislim, da je to večinoma nekaj dobrih prijateljev_ic, ki so večinoma skupnost mojih kolegov_ic.«/A). Preko prijateljev_ic tudi spoznavajo druge poliamorne prijatelje_ice.

Nekatere osebe skupnost odkrivajo znotraj LGBTQ+ organizacij. Nekatere tam (so)ustvarjajo poliamorno skupnost (»... in sva potem prišla na idejo, da bi začela *polyamory support group* na LGBTQ+ društvu.«/I), druge se udeležujejo poliamornih srečanj in tja prispevajo svoje vsebine. Ena oseba se je odločila voditi redni bralni krožek (»... krog frendov naših znancev, vse ki jih poznamo, da jih to zanima, začeli enkrat dvomesečna srečanja, tukaj v Ljubljani delati *Kvir poly revolution book club*.«/C). Dve osebi sta trdili, da heteroseksualne poliamorne osebe še nista srečali in sta prepričanja, da teh verjetno ni veliko. Ena oseba je omenila, da se ji neologizmi v poliamorni kvir skupnosti zdijo precej obremenjujoči in odtujujoči in da se kdaj počuti, kot da ni dovolj kvir in poliamorna, da bi se lahko tako imenovala (»Pogosto se sprašujem o tem, tudi o svoji spolni usmerjenosti in spolni identiteti ter vsem, kar čutim. Včasih je to kot sindrom prevaranta in podobne stvari, na primer, nisem dovolj poli, da bi se zares lahko klical_a poli...«/A). Nekatere intervjuvane osebe uživajo tudi v spletnih skupnostih, kot so te na platformah *Discord*, *Facebook* in *Reddit* (»... konec koncev tudi *online* skupnosti, na primer na raznoraznih *Discordih*, pa na *Redditu* pa tako...«/E). Za pridobivanje prijateljev in spoznavanje oseb so naštele različne aplikacije za zmenke, kot so *Bumble*, *Tinder* in največkrat omenjena aplikacija *Feeld*. Tam so poliamorne osebe pogosto iskale nove prijatelje_ice (»... še največ poli ljudi sem spoznal na *dating appih*, od tega je bilo devetindevetdeset ali več procentov, da so se zelo dobra prijateljstva razvila, ker pač jaz nikoli nisem uporabljal *dating* appov tako za *dejtanje*, ampak bolj za spoznavanje novih ljudi.«/H) ali pa somišljenike_ce (»Pravzaprav nisem srečala ljudi, ki bi bili tudi popolnoma v poliamoriji. Nekaj dni sem uporabljala tudi aplikacijo za zmenke, ker nisem imela ljudi, s katerimi bi se pogovarjala, in imela sem toliko misli, da sem samo želela najti svoje ljudi, ki tudi prakticirajo poliamorijo.«/D). Dve osebi sta v času intervjuja bili del poliamorne skupnosti tudi v tujini (»... ker sem že nekaj časa živel na Poljskem, sem še mogoče najbolj povezan s *poly communityjem* v Krakovu.«/E). Kot druge vire skupnosti so osebe navajale tudi razne družbe, organizirane kroge ljudi in seks pozitivne skupine.

Večina oseb je trdila, da bi si želela biti del več skupnosti ali spoznati več enako mislečih oseb (»... bila ful vesela, če bi bila kakšna tudi, kakšne skupine, da bi se dobivali, ne da bi zdaj, samo debatirali, ker veš, da je neka skupna rdeča nit je, vsem ljudem in to bi bilo to zelo fajn, da bi našla tako prijatelje in fante in punce, mislim oba spola, ker po mojem bi se *poštekal* med sabo,

pa tudi če bi hodil, ne vem, *supat*, ali karkoli, ampak da nekaj imaš neko, ljudi, ki te sprejemajo.«/G), Izrazile so željo po sprejetosti in manj osamljenosti. Vrednost skupnosti vidijo v deljenju izkušenj, samosprejemanju in občutkih osvobojenosti, pomirjenosti (»... je bila ena izmed najbolj osvobajajočih stvari in te skupnosti niso tam zato da ti *dejtaš*, ampak zato, da se družiš z ljudmi, ki imajo mogoče podobno ali pa tudi če imajo čisto drugačno izkušnjo znotraj tega, da se malo počutiš kot, da si sprejet, normalen, nisi edini in meni je bilo to najbolj zdravilno, zelo mi je pomirilo ene *anksioze*, ki sem jih imel v življenju. Zelo me je navdajalo z nekim upanjem, da se bojo stvari spremenile, da ni s tem nič narobe, da tudi ljudje, ki sem jih spoznal, so bili zelo krasni, srčni ljudje.«/E). Kar nekaj jih je trdilo, da danes niso del nobene poliamorne skupnosti ali pa da niso spoznali_e veliko poliamornih oseb, nekatere pa so bile mnjenja, da teh v Sloveniji pač ni veliko. Nekaj oseb je izrazilo, da jim skupnost ni pomembna in da po poliamorni skupnosti nima potrebe (»Nisem del in mi dejansko niti ni pomembna. Ker ne vem, ne vem, sam ne dajem toliko pač neke pomembnosti, da rabim biti v neki skupini karkoli pač.«/B). Dve osebi sta izpostavili, da se ne želita etiketirati in se povezovati s skupnostmi, saj le te hitro lahko postanejo radikalne in ekstremne (»... so pa tudi določene pasti, *us vs them* in tako pol se mi zdi, da daje pol kar včasih malo neko tako tekmovanje, kdo je un ta pravi in kdo ni, saj ne vem, mogoče celo delam kako krivico poli skupnosti, ampak z vsako skupino do zdaj, ko sem bil v stiku, se točno to zgodi, postane nek tak *echo chamber* enih in istih idej in ne vidi preko svojega praga in potem postajajo čedalje bolj čudni.«/H). Vselej, ko sem na koncu intervjuja vprašala, ali bi želeli_e, da jih obvestim v primeru, da bi organizirala skupnost v Ljubljani, so vse izrazile svoj interes.

4.4.2 Spolno zdravje

Med eno izmed potreb navajam tudi področje spolnega zdravja. O testiranju na spolno prenosljive bolezni in okužbe oseb izrecno nisem spraševala, je pa nekaj oseb podelilo izpovedi o svojih izkušnjah iz področja. Ena oseba je rekla, da se še nikoli ni testirala, a da se izredno boji okužbe in ta strah opaža tudi pri drugih poliamornih osebah (»... tako da jaz pol v posteljo se vseeno ne spustim sploh z moškimi. Zelo dolgo traja, da pride do neke penetracije, pa kaj takega, ker imam te zadržke zadaj...«/K). Ena oseba je pričala o tem, da poliamornost ne velja kot zadosten razlog za napotitev na brezplačno testiranje na SPO, zato s partnerkami uporablja lažne zgodbe (»Na žalost ne moreš iti reči jaz bi se testiral, zdravnik reče v redu, ampak moraš podati zgodbo, torej predzgodbo, zakaj je do tega prišlo. In tukaj je sem poliamoren, imam več partnerjev, ni dovolj dober razlog, tako da sem se in jaz in moje partnerke izmišljevali zgodbe o avanturi na dopustu z nekom, ki ni imel kondoma in si ne vem, kaj, morali izmišljevati dobesedno stvari, ki se niso zgodile zato, da smo dobili testiranje, ker v nasprotnem primeru

moraš iti samoplačniško, kar pa ni poceni.«/E). Ena oseba je dejala, da ni uspela najti testiranja, ki je na voljo tudi zanjo (»Vem samo to, da ko sem si hotel poiskati kakšno testiranje za spolno prenosljive bolezni, ampak ne ponujajo nič za AFAB [op. *assigned female at birth*] ljudi.«/L).

4.4.3 Družina in poroka kot družbeni instituciji

Pri tem podpoglavju predstavljam različne poglede poliamornih oseb na instituciji družine in poroke ali sklepanju zakonske zveze. Nekaj oseb je izkazovalo odprtost ali celo naklonjenost do poroke (»Je pa pač, valda je nekaj lepega v tem, ko skleneš zakon, en drugemu se predaš, to mi pa je lepo, tudi ko sem na drugih porokah, jih rada gledam. Tako, neka ta ljubezen je v zraku.«/K), hkrati pa jih je več trdilo, da bi se (ali so se) poročili_e bolj iz praktičnih razlogov, če bi bilo to potrebno ali bi nekako prispevalo njihovemu položaju (»... v trenutnem pač globalno *rasf*kanem* svetu, poroka kot neka stvar *convenienca* in to je tudi en od razlogov, zakaj sem se jaz pripravljena poročiti, se pravi, ali bi mogoče nekemu to omogočilo neke papirje, neko državljanstvo ali pa če bi s partnerko hotele vzeti kredit, tako zelo materialni razlogi so pač za tem, kako jaz dojemam poroko.«/C). Dve osebi sta izrazili prepričanje, da poroka ni nujno za večno. Nekaj oseb je tudi izrazilo naklonjenost ritualom in simbolni poroki namesto klasični izvedbi (»... želim si pa bolj simbolične zakonske zveze, recimo z eno punco planiram *handfasting*. To je slovanska poganska verzija poroke, ko se zavežeš s partnerji. Ja, bolj kaj takega simboličnega, ko sam nam kaj dosti pomeni.«/L).

Nekaj oseb je dejalo, da same nimajo želje po poroki ali skupnem zakonu. Sklepanje zakonske zveze se je nekaterim zdelo potratno in morda v poliamoriji to ne toliko smiselno. Ena oseba je trdila, da je poroka zgolj relikt preteklosti (»... meni se osebno zdijo poroke taka čist brezvezna zadeva, tako nekak ostanek preteklosti, ker je bil to nek simbol, da zdaj si pa *committed* tej osebi in zato, ker si izbral to osebo, boš dal pa zdaj tej osebi prstan pa bil *happily forever and after*...«/I) in ji zato nasprotuje, saj bi ta povzročila neenako razmerje moči med vsemi metamorji_kami (»... je ful težko recimo imeti te egalitarne odnose, kjer so vsi enaki, ker recimo, da zdaj imaš eno osebo, s katero si bil ful časa, se poročita, super, zdaj pa spoznaš eno novo osebo, ki je res ful super oseba, ampak se pa ne moreš, ne boš poročil s to osebo in je že tako itak *power imbalance*.«/I). Ena oseba je omenila, da bi z veseljem bila del skupinskega zakona in tako bila poročena z dvema osebama (»Se pa vidim, *komot* bi bila poročena z obema. Tako da bi bili vsi trije skupaj, to bilo res drugače, to bi bilo *luškano*.«/K).

Nekaj vprašanih je dejalo, da nima potrebe imeti otrok ali pa graditi družine (»... to ni nekaj, kar moram narediti. Mislim, da bi lahko užival_a. Zelo rad imam otroke, vendar se mi ne zdi isto. Ampak samo reči, da imam rad_a otroke, to ni tako, kot da bi se zares zavezal_a, da bom

imel_a otroka.«/A), tri osebe si vsaj trenutno otrok ne želijo (»... za otroke zelo težko karkoli rečem, ker nimam interesa imeti otrok, tako.«/I), tri pa so dejale, da si družine želijo (»Dejansko pa s to partnerko, ki jo imam, pač se pogovarjava vse, o družini tudi pač. Vse namerava imet skupaj in otroke...«/B) Glede poliamornega starševstva sta dve osebi dejali, da bi idealno živeli v skupnosti, kjer bi si odrasle osebe delile starševsko skrb (»... to je zdaj ful hipi ideja, ampak pač nek folk, ki živi tam na eni zemlji pa jih več živi naenkrat, odvisno, lahko imajo tudi neke ločene bivanjske enote, lahko tudi ne. Ampak pač vsi otroci, ki so znotraj te skupnosti, so skrb vseh, nespecifično samo zdaj teh dveh, ki sta ga naredila, pa rodila, no, tako si to predstavljam.«/C).

Intervjuvane poliamorne osebe so spregovorile tudi o družbenem vplivu na omenjene družbene institucije. Več jih je imenovalo ideal družine, ki jim je bil predstavljen v družini ali drugje. Povedale so, da je le-ta globoko usidran v ljudi (»... meni je bil zakon nekaj svetega, tako sem rekla, jaz niti ne vem, če se bom še kdaj cerkveno ločevati, ampak to me je tok, res sem se tega oprijela, in mene je tu sesulo čist, me razsul vse, rekonstruiralo ves način v bistvu odnosa zakona, kaj to pomeni družina v bistvu konec koncev.«/G). Veliko težo so osebe pripisale tudi družbenim pričakovanjem (»Glede na to, da sem bil poročen in da imam otroka je bila to neka stvar, ki mogoče zdaj, ko lahko rekonstruiram, pogledam nazaj, da se ne bo slišalo preveč grobo, ni to neka stvar, ker si je nisem želel, je pa mogoče bolj vprašanje ali sem si to želel res jaz kot jaz ali je bilo to neko družbeno pričakovanje.«/E). Družbene norme po mnenju nekaterih usmerjajo naša življenja in se med drugim odražajo v organizaciji stanovanj, v kulturi ali družinskih vzorcih. Na te vplivata tudi kapitalizem (»... ta tekst od Engelsa, ki gre prav v bistvu raziskovanje nastanka družine, ki ga direktno poveže s kapitalizmom in to ima meni ful enega smisla, ker pač so začele prihajati na plan te oblike, ko je pač se vzpostavil koncept privatne lastnine. In potem tudi pač to dedovanje po moški strani in vse te stvari. In zato je bila pač poroka esencialna.«/C) in krščanstvo (»Mi imamo vse toliko privzgojeno to; moški, ženska, poroka, monogamija, pač vse imamo od tisočletja neke krščanske vzgoje in kulture za nami.«/K). Ena oseba je kritizirala nuklearno družino v današnji družbi, katero vidi kot disfunkcionalno, a hkrati preveč zaščiteno, kjer strokovni_e delavci_ke nimajo dovolj moči za pravo ukrepanje v dobro otroka.

4.4.4 Spremembe na zakonski ravni

Poliamorne osebe sem vprašala po mnenju glede spremembe zakonske ureditve družine in zakonske zveze, ki ne bi temeljila zgolj na mononormativnosti in krvnem sorodstvu. Več oseb je nagovorilo tako imenovan privilegij poročenega para. Omenile so pogled, da ima

mononormativna družina večji privilegij v tej družbi, na primer pri pridobitvi dovoljenja za bivanje v Sloveniji ali pri denarni socialni pomoči in podpori (»Vem da so socialna pa druga društva za pomoč ljudem v stiski, ne vem kakšna denarna pomoč pa kakšna podpora pri problemih doma so zelo vezane na to mononormativno družino in verjetno bi lahko dosti pripomoglo, če tega ne bi bilo, da se podpre ljudi, če ima to smisel.«/L). Ena oseba je dejala, da ni nobene sistemske podpore za poliamorne osebe (»Ampak v primeru nenadne smrti nekoga, ki ima več partnerjev, bi prišlo do velikih zakonskih težav. Kdo deduje, kako se premoženje deli, kdo dobi skrbništvo in vse te stvari, so zakonsko podprte samo za monogamijo in za monogamne oblike razmerij in ni popolnoma nobene sistemske podpore kakršni koli drugi obliki.«/E).

Večina oseb bi podprla legalizacijo poligamije ali sklepanje zakonskih zvez z več osebami (»... lahko bi se več ljudi registriralo, da so v skupnosti, v zakonski skupnosti.../H), nekatere pa so to dejale tudi glede večstarševstva oziroma dodelitve starševske vloge več kot dvema osebama (»Pa pač možnost, da bi, če bi si kdo želel poroke ali pa posvojitev, da bi bilo možno, da bi več oseb bilo starši oziroma skrbniki otroka...«/M). Nekaj oseb je dejalo, da bi več staršev razbremenilo odgovorne, da bi razbremenilo matere in bilo lahko koristno za vse osebe (»Še celo dostikrat sem tako, to bi bilo tok bolj praktično, da sta dve ženi, pa ko ena rojeva... Pač razdeli se gospodinjstvo, pa hormoni pa vse to. In se mi zdi, da si ženske vseeno drugače lahko stojimo ob strani, kot lahko moški ob strani stojijo na drugačne načine. In da sam lažje otroke vzgajaš, ko imaš več varstva, če je več partnerjev in stroški, tako. V bistvu se mi po eni strani zdi bolj enostavno.«/K). Ena oseba je trdila, da se ji zdi, da bi se o novodobnih družinah in raznovrstnih izrazih ljubezni morali_e več pogovarjati z otroki in to znanje vključili v šolski sistem (»Jaz bi si želela, da bi se lahko tudi v šolah o tem tudi pogovarjal, da bi v učni načrt dali, sicer so imeli že blazne težave, ko so hoteli dat, da so geji, da so lahko enostarševske družine, vse to kar pač, kar se dogaja okrog nas, ker ne moreš reči, to pa ne, ker tega ni potrdilo ministrstvo in pač to ne bo šlo noter« in da bi se tem dosti več pogovarjali o neki svobodi, ne pa tisto sam to, tako mora biti.«/G).

Nekatere osebe so odziv k spremembi zakonodaje zaznale kot potreben in celo nujen, a bi to bilo zahtevno (»Meni se zdi, to je absolutno nujno, da bi se na tem področju stvari začele spreminjati. Kako, pa kdaj, pa če bo, če se mi sploh zdi, da je neko upanje za to, pa bi rekel, da bo težko, počasi, pa z veliko boja.«/E). Nekatere osebe so izrazile prepričanje, da bi bila ureditev zelo zahtevna in se jim ne zdi realistično izvedljiva (»Če jo vidim, realistično ne. Mislim, glede na to, da je porok za istospolne partnerje, komaj lani dosegla čisto isto pravno

veljavo kot za hetero ljudi, potem dvomim realistično o karkoli temu. Ma bilo bi fino.«/L). Nekatero osebo želje po spremembi niso izrazile, češ da nimajo potrebe (»Jaz bi bolj rekel pač, da zakonov se ne bi niti dotikal, ker mislim, da tudi pač sam nimam potrebe. Meni je važno na koncu, da jaz sprejemam pač moj odnos in ne bi iskal nobene potrditve iz okolice...«/B), niso dovolj informirane (»No ne vem, nisem se nikoli poglobljala v te stvari.«/F) ali pa se jim zdi, da bi ob spremembah prišlo do izkoriščanja (»Mogoče, jaz že zaradi poslovnega sveta bi rekel, da kakšnih zakonov raje ne, ker tukaj bi se bilo ful izkoriščanja sploh pri dedovanju in to...«/B).

4.4.5 Odziv na mononormativnost

Sogovornice_ke v so v intervjuju spregovorile tudi o mononormativnosti družbe. Mnoge_i so svoje refleksije o poliamoriji prepletale z mnenjem in izkušnjami o monogamiji. Dve osebi sta dejali, da monogamna razmerja doživljata kot kletko. Ena oseba je pravilo monogamije označila za staromodno, druga pa kot utopično, saj je ta vselej že spremenjena, serijska. Monogamiji so nekatere osebe pripisale toksično idejo zmenkovanja in hitenja v razmerje (»Se mi zdi, da toliko ljudi ima pritisk, da dobi partnerja čim prej pa čim hitreje, pa ostane za njim in je zelo težko vedeti, kako zdravo razmerje v bistvu zgleda.«/L), slabšo komunikacijo in več ljubosumja. Nekatero poliamorne osebe so mononormativni družbi pripisale tudi več tolerance do nezvestobe v monogamnih razmerjih (»... ne, moreš imeti eno ženo, in potem se pač, ko najdejo partnerko, osvajajo druge in sem potem, zakaj nimaš pol odprtega odnosa? Mi ni jasno, zakaj te stvari tako pustijo, ker potem nisi iskren do osebe, katero imaš.«/B) in (»... ker varanje *stekajo*, ker varanje smo kar nekako... tako, družba je pripravljena na varanje ne, taka so pravila in vemo, da določeni kršijo ta pravila, tako da vemo, da obstajajo ljudje, ki varajo in se mi zdi, da je to že tok del neke te družbene sfere, o kateri se ne govori tako javno...«/H).

Splošno pozitivnejše mnenje o monogamiji in mononormativnosti je imela sogovornica, ki je sklenila svoj poliamoren odnos po 10 letih zapreti in sedaj izbira monogamno življenje. Del njenih odgovorov, ki se tičejo realnosti in retrospektivnih pogledov na poliamorno življenje sem sklenila predstaviti v ločenem podpoglavju v nadaljevanju.

4.5 PRIMER: »Jaz ne bi imela težav še enega odnosa *furat*, ampak jaz v kontekstu tega razumevanja, kaj to v širši sliki prinese, v bistvu izbiram bolj zdravo izbiro zase.«

V tem podpoglavju sem sklenila izpostaviti primer, kjer se je šlo za osebo, ki se identificira kot poliamorna, a zavestno izbira monogamijo. V tem se fundamentalno razlikuje od drugih vprašanih, zato sem ji pri analizi želela nameniti poseben razdelek. Njene odgovore sem vključila tudi v skupno analizo z vsemi drugimi izjavami.

Poliamorijo je sogovornica opisala kot odprtost do čutenja brezpogojne ljubezni do vseh živih bitij, imeti neekskluzivne odnose z ljudmi brez nujnih obljub po večnem trajanju (»Jaz ne morem reči nekomu ja, do konca življenja, ker jaz še nisem živela do konca življenja in ne morem, a ne, nekomu reči, samo tebe bom ljubila, ampak dejansko ful ljubim no...«). Njen pogled na poliamorijo se je v letih izkušenj razširil in mu je tako dodala več osebne kritike, saj je trdila, da je konfliktov z vsakim_o dodanim_o partnerjem_ico več in skupno preveč, da poliamorni odnosi ne morejo doseči take globine, kot jo lahko monogamna veza (»... vsak, ki je na 3 leta menjal odnos, ni ista globina, ne more biti tisti uspeh, ker če ti konsistentno, to je pa zdaj čisti zakon fizike, če ti skozi daješ energijo v eno stvar, *valda* da bo avtomatsko najin odnos zrasel in da bo boljše, da se z njim ukvarjam...«) in da le nekaj ljudi lahko živi v pravi brezpogojni ljubezni, ki pa zahteva predanost duhovni poti (»... biti brezpogojno ljubljen in ljubiti in ne met tega, ampak preprosto, če živiš način življenja skupnosti ali pa v takem sistemu, kot smo zdaj, verjamem, da to lahko dosežejo ljudje, ki res duhovnosti posvetijo celo življenje, so predani temu in samo prek teh odnosov to raziskujejo.«). V času intervjuja sogovornica verjame, da so poliamorne osebe nekako drugačne od drugih (»... jaz samo pravim, da imajo nekaj drugače zvezano.«), hkrati pa vidi, da lahko želja po poliamoriji v prihodnosti izzveni.

Nekateri motivi za poliamorijo, ki jih je omenila, so bili občutki ljubezni do ljudi, spoznanja ob refleksiji serijske monogamije in naveličanosti v razmerjih in velika želja po ohranitvi raziskovalnega duha v razmerjih (»... sprobala sem monogamne odnose, men res ni kul, mi ni kul zato, ker vem, da na koncu po dveh letih vedno najdem nekoga, ki mi je bolj za raziskovanje, mene to tako vleče, a ne, čutim še zmeraj ljubezen, ne čutim pa več tega raziskovalnega duha.«), ob tem pa je monogamno zvezo primerjala s priklenjenostjo na partnerja.

Poliamornost je bila v njeni družini sprejeta, delno pa tudi pri njenemu partnerju, s katerim sta vstopila v prvo poliamorno razmerje in se nato tudi poročila (»... bolj sem čutila, da sva, da sva midva res na eni drugi dušni povezavi za razliko čisto od vseh ostalih odnosov, drugje povezana, ker je tudi ta del mene razumel in tudi on tako čutil. In midva sva se potem poročila in je bilo

hecno, ker nobenemu ni bilo jasno, kako nista skupaj, zdaj sta pa poročena?«). V odnosu sta eksperimentirala in želela nabrati veliko izkušenj. Ljubezen in spolnost sta raziskovala skupaj z drugimi pari, imela pa sta tudi svoje partnerje_ke, katere pa sta osebno poznala. Po odnosih z drugimi sta si z možem vzela skupni čas in se popolnoma posvetila drug drugemu, da se zopet zblížata (»... sva imela pa pač svoja določena pravila, če je nekdo bil z nekom sva pol dejansko cel naslednji dan si si frej vzela, ... in si rekel, kako te lahko podprem?, si bil ti tam *at service* v bistvu, in pol sem rekla, pelji me je v Tivoli, greva na kosilo, masiraj mi noge, drži me, tukaj moram se zjokati...«). Rodil se jima je otrok, kateremu je sogovornica predstavila svoje druge partnerje, saj ji je bilo pomembno, da se z otrokom tudi ujameta (»... in pol mi en reče, ti pa kar hitro poznaš otroka z nekom novim, mislim aha ti boš pa čakal in pol boš pogruntal, da je totalno nekompatibilen, ker to se je meni tudi z eno vezo zgodilo.«). Splošno je želela otroku pokazati brezpogojno ljubezen z drugimi, kar se ji je zdelo pozitivno zanj. Čas odprtega zakona je sogovornica v pogovoru naslovila kot obdobje lepega raziskovanja odnosov in dinamik, prepletenih z njenim odprtim zakonom. Ko so se pojavile stiske, sta se z možem udeležila partnerske terapije, kjer sta skupaj delala na komunikaciji o čustvih. Kasneje sta svoj sedemletni zakon prekinila in se razvezala (»Ja midva sva sedem let bila poročena, potem pa sva se v bistvu ločila in en velik razlog je bil tudi ta druga veza.«).

Retrospektivno je sogovornica oblikovala nov pogled na svoja leta v odprtem zakonu in poliamornosti. V intervjuju izrazi spoznanje, da so ji poliamorni odnosi dajali občutek varnosti saj se je bala navezati na (le eno) osebo, ki jo lahko zapusti in prevara (»... mene je dejansko bilo strah se na nekoga navezati, ker on lahko šmira ali pa on lahko me zapusti in mi je to bilo iz vidika, da jaz sem se jaz počutila varno če sta bila dva, jaz sem se počutila varno, če je bilo dosti drugih izbir.«). Svoj odprt odnos je označila kot kompenzacijo, svojo poliamornost v preteklosti pa kot posledico travme (»Rekla bi, da je posledica verjetno travme...«), kot so trdili_e njeni_e svetovalci_ke in psihoterapevti_ce (»V bistvu vsi psihoterapevti pa svetovalci, ki sem jih imela, so razumeli, da je to globoka travma zadaj.«). Meni, da ni bila v stiku s svojim telesom in je rušila svoje kot tudi meje svojega moža (»... midva z vsakim drugim človekom, s katerim sva spala sva drugemu tako rano naredila, da zdaj midva imava ranjene roke, krvaviva ven, ampak ne, midva hočeva to delat, ker to je drugače, kot vsi ostali, midva sva posebna, midva, a veš, pa se ljubiva ne in lahko ljubiva tudi druge ljudi in za kaj bova zdaj en drugega dejala vnaprej, če on lahko sam svoja čustva predela...«). Dejala je, da sta z možem idealizirala odprto vezo in ju je označila kot fanatika, ki sta verjela, da sta boljša od drugih (»... midva sva bila v bistvu zelo fanatika, če tako gledaš, fanatično mislila, da veš ta,... idealizem! To, midva

sva v bistvu pol pogruntala, da sva se imela za bogova, midva sva se ful bolj od drugih počutila, ful bolj vzvišeno kao, kaj pa vi ne morete, vi pa ne morete z dvema biti, midva sva pa lahko, midva pa sprejemava čustva ljubosumja, kao midva bova pa dokazala...«). Trdila je, da je nemonogamijo izkoriščala, svoje potrebe zadovoljevala z drugimi odnosi, se izogibala kontaktu sama s seboj. Oba sta tako škodila svojemu telesu in psihi (»Midva sva bila dosti odzemljena,.. bolj, ko si odzemljen od svojega telesa, več tudi lahko porušiš svoje meje, več lahko tudi pol narediš takih stvari, ki niso čisto skladu s tabo in on ni zares izražal, ti, poslušaj mene je pa to prizadelo, ali pa, mene je to bolelo, ali pa, jaz sem zdaj jezen, ker si to naredila. Ni bil zares v stiku.«).

V času intervjuvanja je sogovornica ponovno v zvezi z bivšim možem, a sta se odločila za monogamen odnos. Pravi da so ji danes pomembnejši družinsko življenje, kariera in mir, ob tem pa si ne želi drame, ki ji jo je prinesla nemonogamnost. S partnerjem v tem času v monogamiji odkrivata nov ideal (»... vidim ful nekega ideala tudi v tem da živiš pač monogamno življenje, pa da, pač nekoga si si izbral za intimnega partnerja ane... in da v bistvu niso te neke trenutne želje, da vidim eno v *miniču*, a veš, kdaj si jaz želim to zasledovati, da ni to nekaj, kar pač me v življenju vodi, da zaradi tega moram...«) in zdaj monogamijo informirano in zavestno izbirata (»... zdaj čisto iz enega drugega prostora govoriva stvari in čisto iz enega drugega prostora sva v monogamiji, ker je uno, *no, it's my choice*«). Partner je mnenja, da bo v bodoče le še monogamen, in da ga mononormativna družba preveč zaznamuje, da bi živel poliamorno življenje (»... *j*biga*, pač rodili smo se v družbo, kakršno smo se, a ne, to nas je v veliki meri oblikovalo in pač je del nas a ne.«).

V določenem pristopu k poliamoriji sta s partnerjem prepoznala več napak, kot so kompenzacija nezadovoljenih potreb v novem odnosu, nereflektirani odnosi, beg od odgovornosti dela na primarnem odnosu in vstopati v poliamorijo le zaradi želje po spolnem raziskovanju. Dejala sta, da seksualne izkušnje in odnosi z drugimi izčrpavajo, ter na nas negativno vplivajo tudi na duhovni ravni (»... ne rabim pa s temi novimi ljudmi zdaj iti v karmično povezano, dobro, tudi duhovno sem recimo se bolj izobraževala zdaj in sem pač šla pogledat a ne, kaj zdaj to pomeni- Ti nekoga spuščaš v tvoje telo, a veš, spuščaš in mu daš energijo in sem samo rekla, jaz si ne želim v bistvu več tega«).

Kljub monogamni vezi je sogovornica ostala mnenja, da je to še vedno močan del nje. Povedala je, da čuti privlačnost do drugih, da ji je še vedno razburljivo biti v stiku s poliamornimi ljudmi, a izbira monogamijo. Uči se biti sama s seboj, ko jo vleče k drugi osebi, vedno počaka, da jo

občutek mine (»... zdaj imam eno pravilo, ki me v bistvu potem mine do vsakega drugega odnosa [...] in samo rečem, daj počakaj, počakaj še en dan, počakaj še en teden, počakaj še en mesec, počakaj še malo, in potem vedno pride do tega, da sem tako, *f*k*, v bistvu je bilo to vznemirjenje, zaljubljenost, hormoni podivjani«.). S partnerjem sta zamenjala način zadovoljevanja potrebe po spolnosti in navdušenju ob novih poznanstvih s festivali na temo seksualnosti, nanizankami in potovanji (»... sva odkrila noro velik festivalov v Avstriji, ki so seksom povezani, kjer se učiš kako drug drugega zvezati, da je v tisti vrvi pa se počuti varno [op. *Shibari*], pa v bistvu vse temelji na strogem *consent*u, pa sva našla nanizanke, kjer pač učijo o tem, pa sva našla, koliko je različnih pripomočkov, tko ki si lahko dodaš *excitement* pa sva našla, da nama v bistvu tudi potovanja dvignejo *excitement* in zdaj sva se odločila, da greva eno leto okrog sveta. Se pravi, zamenjala sva način zadovoljevanja osnovne potrebe.«.). Sogovornica pa je med intervjujem dejala, da ima občutek, da bosta z možem ponovno poliamorna (»Jaz imam tak *feeling*, da bo prišel čas spet, zato, ker je to preveč globoko v nama.«.). Pravi, da je poliamornost prevelik del nje, da bo za večno ostala v monogamiji.

5. RAZPRAVA

*Pravo odkrivanje ne pomeni iskanja novih pokrajin,
temveč novih oči.*

Marcel Proust

Zapis, ki ga ustvarjam ob zaključku raziskave, želim pospremiti z vprašanji, dvomom in dodatno radovednostjo. Iz drobcev odgovorov na moja vprašanja se mi je namreč porodilo več novih vprašanj za v prihodnje. V preliminarni fazi, ko sem raziskavi še gradila skelet, sem si zastavila prvo raziskovalno vprašanje: kako intervjuvane osebe razumejo poliamorijo? Teorija ponuja vrsto definicij in nemogoče je trditi, da gotovo obstaja vodilna, najbolj uveljavljena, ki krovno povzema vso bogatost pojava. Pojem poliamorija lahko opisuje osebno identiteto, spolno orientacijo, strukturo razmerja in/ali odnosno usmerjenost (Jordan, Grogan, Muruthi in Bermúdez, 2017). Barker (2005) omenja dva diskurza, v kontekstu katerih lahko govorimo o definiciji poliamorije. Prvi primerja razlikovanje poliamorije od monogamije kot multiplikacijo na več hkratnih razmerij, drugi pa osvetli kontrast med razumevanjem poliamorije kot naravne, notranje in zase spontane ter med prakso in zavestno izbiro. Več avtorjev_ic je skušalo prepoznati razlike med razumevanjem poliamorije s strani poliamornih oseb. Kot navaja Andersson (2022), je ta lahko način vedenja ali pa le identiteta (kot nekaj inherentno osebnega ali pa nekaj, kar se je razvilo ob izpostavljenosti poliamoriji). Identiteta je lahko fluidna ali pa se spreminja. Andersson (2022) opaza, da poliamorno identiteto povezujeta tudi moralni in ideološki del, med drugim povezana s prevračanjem moralnih hierarhij, izhajajočih iz monogamnih norm v družbi.

Definicije in tem sledeče razlage poliamorije, ki so jih navedle intervjuvane osebe v tej raziskavi, so skladne z ugotovitvami avtorjev_ic Andersson (2022) in Barker (2005). Nekatere osebe so v raziskavi govorile o poliamoriji kot identiteti, najsi je to nekaj, na čemer zavestno gradijo (»... tako sem tudi jaz potem mojo identiteto košček po košček lepo skupaj sestavljal, saj jo še kar, ne bom rekel, da sem jaz zdaj dognal do konca, da vse sto posto vem pa da je to to, da se nič ne bo spremenilo. To je nek tak proces, bi jaz rekel, ki se nikoli ne ustavi, pač vedno moraš preverjat, ali je to še to, kar bi jaz hotel, a bi jaz kaj drugače hotel in je tako neskončno učenje ...«/I), ali pa nekaj naravnega in inherentno njihovega, lahko pa se obe ti dimenziji prepletata. V definicijah se je odražalo tudi zavedanje fluidnosti v poliamoriji, naj ta opisuje vedenje ali pa doživljanje. Peščica intervjuvanih je izrazila primarno razumevanje

poliamorije kot izbiro in strukturo razmerja, ena oseba pa je poliamorijo kot strukturo razmerja opisala z navezavo na monogamijo, saj naj bi se danes monogamija pojavljala v obliki zaporednih monogamnih odnosov z različnimi ljudmi.

Krajši del razprave želim nameniti tudi jeziku, s katerimsem prav tako pričela teoretični uvod magistrske naloge. Jezik kot katalizator družbenih sprememb je lahko izrednega pomena. Lahko imenuje nove pojave, občutja, koncepte in jim daje veljavo, prepoznavnost ter omogoča drugim, da jih lažje razumejo tudi sami_e (McConnell-Ginet, 2020). Nekaj oseb je v intervjuju omenilo, da so že imele izkušnje z večpartnerstvom, preden so izvedele za koncept poliamorije in številčnost ljudi, ki prav tako živijo poliamorno. Nekatere intervjuvane osebe so z odkritjem tega izraza lahko dosegle več informacij na temo poliamorije, iz česar bi lahko sklepala, da je stik z novim jezikom na svoj način okrepil položaj poliamornih oseb. Nekaterim je pomagalo, da so se začeli_e bolje razumevati, prav tako pa so te osebe svoja občutja normalizirale. Kot da obstoj pojma ta pojav poliamornosti legitimizira. Nekateri_e sogovorniki_ce v raziskavi so dejali_e, da se jim zdi, da poliamorija pridobiva na (pozitivni) prepoznavnosti. Kljub temu da veliko poliamornih oseb ostaja nerazkritih (Schechinger, Sakaluk in Moors, 2018) ali svojo poliamornost vsaj sklence zakriti pred širšo množico, se sprašujem, kaj zares poganja domnevno večjo prepoznavnost pojava.

Termin poliamorija izvira iz 90. let, ko je o njem pisala Morning Glory Ravenheart (Sheff, 2015). V izogib večni dilemi kure in jajca lahko sklenemo, da med jezikom in življenjskimi pojavi vlada recipročnost, pogodba obojestranske izmenjave, kjer obe strani gradita in usmerjata druga drugo (Crone, 2018). Morda pa je tudi razvoj jezika o poliamoriji tisti, ki prispeva k (pozitivni) prepoznavnosti poliamorije. Ne ravno, da bo ta usmerjal monogamne ljudi v večpartnerstvo, temveč bo ljudem, ki se prav tako počutijo odtujene od monogamne norme, družbenih pričakovanj glede spolne usmerjenosti in grajenja intimno partnerskih odnosov ter morda najpomembnejše gojijo občutke naklonjenosti, ljubezni in privlačnosti do več oseb hkrati, odprl vrata do samorazumevanja, novih znanj in drugih oblik skupnosti ter potrdil njihove občutke.

Slovar poliamorije je v slovenskem prostoru še precej skop. Kot trdijo nekateri_e vprašani_e, so neologizmi v poliamorni skupnosti velik zalogaj tudi za nekatere poliamorne osebe, katerih se ti pojmi tičejo. Tu se lahko vprašam, komu je tak žanrski jezik resnično namenjen? Večkrat sem se v procesu raziskave morala opomniti, da je moj namen vselej neobsojajoče in usmerjajoče prisluhniti uporabniškemu znanju. Mnenja in izrazi, ki bi v tem primeru

poimenovali lastnosti oseb in njih samih brez njihove privolitve, bi lahko zameglili pristnost zgodb in osebni izraz strokovnjakinj_ov iz njih. Tako sem se tekom te raziskave posvetila tudi premisleku o vlogi jezika v kvalitativnih raziskavah. Spraševala sem se, kakšen vpliv ima (normirani) jezik in če obstaja kakšno tveganje, ko z uporabo že obstoječih besed izjavam intervjuvanih oseb po lastni presoji pripišemo ustrezne pojme. Bi to morali_e delati le s privolitvijo teh oseb? V izogib tveganju »izgubljenega v prevodu« sem ohranila daljše opisne pojme, kot bi jih običajno, in izjave čim manj urejala. Po drugi strani jezik pomembno prispeva k družbeni realnosti, zato prevedene izraze in njihove opise prilagam v teoretičnem delu naloge, kjer se ponujajo za izposojlo in jezikovno rabo vsem.

Življenjski poteki poliamornih oseb, vezani na njihova razmerja ter na dojemanje lastne identitete, spolne usmerjenosti in odnosne usmerjenosti, so imeli nekaj skupnih elementov. Te bi lahko povezala s stopnjami oblikovanja poliamorne identitete, ki jih navaja Klesse (2014). Sprva se oseba poliamorije ne zaveda (sogovornice_ki so omenjale_i nepoznavanje prakse in sledenje domnevno edini obliki razmerij), nato se poskuša prilagoditi monogamiji (sogovornice_ki so tvorile_i monogamne odnose, čeprav so v njih doživljale_i težave, občutke drugačnosti in prepovedane občutke do drugih oseb), tem prizadevanjem pa sledi neuspeh monogamnega modela v razmerju (osebe so omenjale občutke ujetosti v monogamnih razmerjih, neuspešne krajše zveze, ločitve itn.). S četrto stopnjo nastopi navajanje osebe na poliamorijo (nekatero osebo so opisovale prevpraševanje svojih prepričanj in iskanje drugačne poti v svojih razmerjih, nekatere so najprej odprle razmerje in si dopustile seksualne izkušnje z drugimi, se o poliamoriji informirale po socialnih omrežjih in z literaturo). Peta stopnja vključuje samospregledanje poliamorije (ki bi ga lahko povezala z zavestnim slovesom ali oddaljitvijo od monogamije), šesta pa ji sledi z vzpostavitvijo poliamornega razmerja (»Že na začetku sva imela ta agreement, da pač to ne bo monogamen odnos, sicer nisva nikamor rushale, začele so se stvari tako recimo bolj dogajati kakšne pol leta nazaj še z drugimi ljudmi ...«/C). Kot zadnjo stopnjo pa Klesse (2014) navaja sodelovanje v poliamorni skupnosti in samoopredelitev za poliamorno osebo (osebe v tej raziskavi so se opredelile kot poliamorne, a vendar kot take ne sodelujejo v poliamorni skupnosti). Stopnje oblikovanja identitete ali pa celo malih življenjskih potekov v življenju poliamorne osebe, ki jih navaja Klesse (2014), služijo kot ustrezno orodje za razumevanje in pojasnjevanje poliamorije v zahodnih družbah. Kljub temu pa bi stopnjam dodala dva poudarka, ki temeljita na ugotovitvah iz analize rezultatov te raziskave. Prvi poudarek bazira na obdobju prevpraševanja prepričanj, raztapljanja monogamnih idealov in pričakovanj, ki so nanje vezana, sočasno se v tem času dogaja

preizkušanje raznih oblik razmerij kot možnih alternativ. Drugi poudarek se navezuje na razkrivanje, ki se še vedno izkazuje za pomembno in aktualno temo tudi med poliamornimi ljudmi (Fern, 2020).

Raziskava je uspela podati vpogled v pestrost pojavnosti razmerij in odnosov, ki jih gradijo poliamorne osebe. Te vzpostavljajo različne oblike razmerij, ki so lahko hierarhična ali nehierarhična. Nekatere osebe se odločajo za obliko primarnega partnerstva, nekatere pa stremijo k enakovrednim, egalitarnim odnosom. Nekatere tvorijo več odnosov hkrati, druge uživajo v samskem statusu, nediadne oblike razmerij pa so bile med intervjuvanimi osebami le bežno omenjene. Poznanstva med metamorji_kami so pogosta in v nobenem primeru v raziskavi te osebe niso bile strogo odtujene druga od druge.

Biti poliamoren_a ne pomeni, da je oseba v danem trenutku nujno vpletena v več intimnopartnerskih razmerij, kar je razvidno tudi iz odgovorov v raziskavo vključenih poliamornih oseb (»Jaz večkrat rečem, ko me kdo tako vpraša kaj okrog poliamorije, jaz rečem, da, verjameš ali ne, jaz bi bil čist *kul* tudi sam, ker ne rabim, dejansko ne rabim nobenega v življenju na ta način. Mislim, super mi je itak, ampak jaz bi bil popolnoma srečen kot nek menih nekje v gozdu bi meditiral, ampak to ni moja pot, nisem si te poti izbral in zdaj pač živim malo drugače, ampak je *basically* vseeno, lahko bi tudi tako.«/H).

Weitzman (2007) povzema, da je poliamornost povezana tudi z drugimi identitetami, kot sta biseksualna identiteta in identiteta, vezana na priljubljene kink prakse. Med intervjuvanimi osebami v tej raziskavi sem tudi sama zaznala visoko pojavnost LGBTQ+ identitet, ki sem jih posebej nasloвила pri opredelitvi populacije raziskave v predhodnih poglavjih.

Eno izmed raziskovalnih vprašanj naloge se je navezovalo tudi na potek razkrivanja poliamornih oseb v mononormativni družbi in njihove potrebe v vsakdanjem življenju (predvsem pri dostopu do javnih služb, storitev in podpore v socialni mreži).

Raziskava je pokazala, da se nekatere poliamorne osebe odločijo razkriti, druge ne. Večina se jih razkrije svojim najbližjim, ki pa so večkrat prijatelji_ce in ne izvorna družina. Slednji se osebe običajno ne razkrijejo zaradi strahu pred obsojanjem in nerazumevanjem. Tiste osebe, ki so se družini vseeno odločile razkriti, so prejele mešane odzive, od sprejemajoče drže do negativne naravnosti, pogostejše pa sta vendarle prevladovala neodobravanje in začudenje. Nekatere osebe so dejale, da svojo poliamornost raje zadržijo zase in o njej nimajo potrebe in želje govoriti ne v družini, ne v širši družbi. Rezultati so skladni s študijo Sheff (2015), ki je prepoznala, da se poliamorne osebe pogosto ne razkrijejo prav zaradi strahu pred obsojanjem

in nerazumevanjem s strani svojih družin. Tiste osebe, ki se odločijo razkriti, pa pogosto naletijo na mešane odzive, ki segajo vse od sprejetja do neodobravanja. Razkrivanje poliamornih oseb se zdi resnično večplastno in zahtevno.

Poliamorne osebe se običajno romantično povezujejo z drugimi poliamornimi osebami, v odnosu z monogamno osebo pa bi želele ostati nemonogamne. Motivi za poliamorno prakso, ki jih naštevajo, se povezujejo predvsem z ljubeznijo, vrednoto svobode ter nanjo vezano prostost pri ustvarjanju svojevrstnih odnosov z ljudmi (ki med drugim lajšajo odnose tudi med osebami raznih LGBTQ+ identitet). Poliamorija bolje odgovarja njihovim potrebam in je bolj v skladu z njihovimi vrednotami. Novejša raziskava, ki je ugotavljala izvirne motivacije za poliamorijo v Ameriki (Tatum, Flicker, Peralta in Kubicki, 2023), je odgovore razdelila na štiri teme: usklajene vrednote (vezane na poglobitev odnosov in neomejevanje oseb v teh odnosih), dejavniki (nekdanjih neuspešnih monogamnih) odnosov, zunanji dražljaji (ki predstavljajo izpostavljenost konceptu poliamorije) in seksualnost (želja po raziskovanju lastne seksualnosti in drugačnih seksualnih izkušenj). Omenjene motivacije ameriških poliamornih oseb so usklajene s temi ugotovitvami avtorjev_ic Tatum, Flicker, Peralta in Kubicki (2023).

Skupnost poliamornim osebam predstavljajo prijateljski krogi, skupine njihovih prijateljev_ic in partnerjev_ic, skupine na spletnih portalih in socialnih omrežjih, LGBTQ+ gibanja in organizacije, alternativne aplikacije za zmenke in organizirane skupine v živo. Slednje so neuradne in samoorganizirane ali javne, v sklopu različnih organizacij. Mnenja in potrebe po skupnosti poliamornih oseb, vključenih v raziskavo, se razlikujejo. Nekatere se organiziranih skupnosti izogibajo zaradi potencialnih povezav z radikalnimi gibanji, večina drugih pa si skupnosti želi in jo omenja kot nekaj pozitivnega ali celo zdravilnega. Čeprav izsledki s spleta navajajo različne možnosti priključitve k poliamornim skupnostim po svetu, je nabor teh v Sloveniji precej skop. Mislim, da lahko to tudi delno pojasni, zakaj je toliko intervjuvanih oseb v raziskavi trdilo, da same niso del nobene skupnosti ali zanje sploh ne vedo.

Pomembna potreba poliamornih oseb, ki je prav tako vezana na razkrivanje, je tudi skrb za duševno higieno. Večina sogovornic_kov je vključenih v psihosocialno svetovanje s strani različnih služb in strokovnjakov_inj, primarno z namenom osebne rasti, ki se kaže kot pomembna sestavina njihovih življenj. Nekatere osebe so bile pozitivno sprejete kot poliamorne med strokovnjaki_njami, druge pa so z njihove strani doživele nerazumevanje in neodobravanje. Williams in Prior (2015) opisujeta diskriminatorno vedenje strokovnjakov_inj, ki s svojim ravnanjem želijo »popraviti« poliamornost, namesto da bi se osredotočili_e na

akutno stisko ter duševno zdravje oseb ter jim nudili_e psihološko in psihosocialno pomoč. Pričakovanje homogene monogamije, ki je v praksi le redko prisotna, tako označujeta kot iluzorno. To pa se vselej odraža tudi na področju spolnega zdravja. Ker poliamorija tam pogosto ni razumljena, kot pravijo sogovorniki_ce v raziskavi, se ti_e področja izogibajo ali pa ustrezno obravnavo dosežejo z belimi lažmi.

Študija Cardoso, Pascoal in Hertel Maiochi (2021) poudarja potrebo po priznavanju in spoštovanju različnih razumevanj nemonogamnih odnosov v družbi, hkrati pa se sklicuje na pomembnost etičnega vidika v razpravah in pri prezentaciji poliamorije v družbi. Razumevanje definicij in perspektiv laičnih oseb lahko prispeva k zmanjšanju stigme in manjšinskih stresov, ki jih doživljajo posamezniki_ce v poliamornih odnosih, ter spodbuja bolj vključujoče in spoštljive družbene odnose. Avtorji_ce raziskave v bodoče predlagajo večje spodbujanje razumevanja etičnih vidikov ter izpodbijanje družbenih predpostavk za spodbujanje bolj vključujočega in informiranega razumevanja nemonogamnih odnosov.

Eno izmed raziskovalnih vprašanj te naloge se nanaša tudi na prispevek k znanosti socialnega dela pri delu s poliamornimi osebami. Čeprav vprašanja kot takega nisem zastavila sogovornikom_cam v intervjujih, sem informacije zbirala na spletu in v drugi literaturi, nanj pa bom skušala odgovoriti v naslednjih odstavkih.

Pri socialnem delu se srečujemo z ljudmi različnih socialnih okolij in življenjskih izkušenj. Prav zato se mi zdi pomembno, da vzdržujemo odprt pogled, se učimo o različnostih in aktivno korakamo k razumevanju drug drugega. Ali je sploh mogoče v delo, teorijo in znanost socialnega dela zajeti različne pojavnosti življenja v družbi? Williams in Prior (2015) spodbujata odpiranje prostora različnim dimenzijam socialne raznolikosti, ki z izobraževanjem oblikujejo bolj ozaveščene in kulturno kompetentne zaposlene. Brez dovoljšne ozaveščenosti lahko socialni_e delavci_ke na uporabnike_ce nenamerno projiciramo lastne predsodke in posledične mikroagresije. Avtorja_ici prepoznavata, da je gradivo za socialno delo pogosto mononormativno ter tako izključuje poliamoren stil razmerij (Williams in Prior, 2015) in posledično poliamorne družine. To pa velja tudi za nas. Dva študijska predmeta v okviru študijskega programa Socialno delo na Fakulteti za socialno delo, ki bi lahko pomembno prispevala k širšemu razumevanju nemonogamije v odnosih, sta obvezni predmet Socialno delo z družino na dodiplomski stopnji in izbirni predmet Socialno delo onkraj heteronormativnosti na magistrski stopnji študija. Prvi pri predmetno specifičnih kompetencah navaja tudi »znanja in spretnosti za uporabo strokovnih metod in postopkov na področju socialnega dela z družino«,

»poznavanje in sposobnost uporabe prispevka za socialno delo pomembnih drugih strok (psihološka, sociološka znanja o družini in znanja s področja družinske terapije)« in »sposobnost analize družbenega konteksta in spretnosti varovanja virov, podpore integrativnim procesom ter soustvarjanja sprememb v skupnosti v sodelovanju s skupnostjo« (Fakulteta za socialno delo, b. d.). Poliamornih družin se tam ne omenja. Tekom opravljanja predmeta se študentje_ke posvetimo tudi družini kot skupini. Kot je bilo omenjeno tudi v intervjujih te raziskave, je pomembno, da znanja o pestrosti družinskih oblik, oblik odnosov onkraj norm in njenih dinamik vnašamo tudi v področje izobraževanja. Drugi predmet, ki ga omenjam kot primer, je Socialno delo onkraj heteronormativnosti. Kaj pa, če bi, ko govorimo o normah, ki se tičejo ljubezni in spolnosti, naslavljali_e heteromononormativnost? Hillock in Mulé (2017) spodbujata vključevanje poliamorije v vsebine študija socialnega dela z namenom spodbujanja kritičnega mišljenja študentk_ov, prepraševanja normativov in krepitev fokusa za socialno pravičnost. Vse to bi na akademski ravni pomagalo prepoznati in odpraviti neravnovesja v praksi socialnega dela.

Kot opazuje Zaviršek (2020), se danes ne oddaljujemo le od idej o starševskem dimorfizmu, temveč tudi od starševskega dualizma. V času, ko so biološke vezi pogosto dopolnjene s socialnimi, se nekateri sprašujejo, zakaj vztrajati pri tem, da ima otrok le dva starša. Avtorica trdi, da je v največjem interesu otroka, da živi z ljubečimi starši, ki mu zagotavljajo ekonomsko, čustveno in socialno varnost, ne glede na genetsko povezanost. Družina ostaja pomembna družbena institucija, kaj šteje kot družina, pa je pogosto predmet pogajanj in zakonodajne ustvarjalnosti. Zaviršek pravi, da mora zakonodaja pravno priznati odrasle, ki opravljajo starševske naloge. K tej in drugim zakonskim spremembam pa so spodbudile tudi intervjuvane osebe. Najpogostejše so omenjale legalizacijo poligamije in legalizacijo večkratnih zakonskih zvez, ob tem pa so kritizirale privilegije poročenega para. Kot Zaviršek tudi one spodbujajo priznanje starševskega statusa več osebam hkrati v primeru, da so te članice poliamorne družine ali pa aktivno vključene v starševsko skrb. Nekatere osebe spremembe razumejo kot zelo pomembne, drugih pa spremembe in odzivanje na področju zakonodaje in družbenega življenja ne zanimajo, vendar kljub temu kritizirajo družbeno mononormativnost in njeno prisotnost v pogledih in odzivih družbe na poliamorijo. Naj tu namesto zadnje vezne misli citiram avtorja in raziskovalca Kezeleta (2022, str. 100): »Ne pozabite: ne bodo vsi ljudje izbrali, da bi živeli na večljubni način. Pomembno je razumeti, da določeni ljudje želijo tako živeti, in pomembno je vsem omogočiti enakopravno izbiro načina življenja.«

Raziskava, ki sem jo opravila, je zajela osebne pripovedi v Sloveniji živečih trinajstih oseb, ki so se opredelile kot poliamorne. Lahko trdimo, da je vzorec, ki sem ga zajela v raziskavo, majhen, čeprav to sklepam kljub odsotnosti kvantitativnih podatkov o pojavnosti poliamorije v Sloveniji. Vzorec je namenski in neslučajnostni, zato rezultatov ne moremo posplošiti na večjo skupino.

Raziskovalci_ke predlagajo, da v bodoče razširimo socio-demografsko sliko raziskanih populacij. Poskrbimo za vključitev več parametrov, kot so rasna identiteta, status razmerja, zakonski status, starševski status, religija, status bivanja in trenutni bivanjski pogoji, da bi zavzeli več različnih konfiguracij skupnega (družinskega) življenja nemonogamnih in poliamornih oseb (Gupta, Tarantino, Sanner, 2023, str. 21).

Glede na stopnjo procesa spoznavanja je bila moja empirična raziskovalna naloga poizvedovalna, saj sem raziskovala temo, ki je v slovenskem raziskovalnem polju skoraj neprisotna (Mesec, 1997). Cilj raziskave nikakor ni bil, da »pojasni« ali »uči« o poliamoriji ali pa bralca_ko v poliamorijo celo »usmerja«. Namesto tega upam, da lahko v prihodnje nalogo uporabimo kot delček podlage za nadaljnje raziskovanje in osnivanje razumevanja širše slike o praksah tvorjenja intimno partnerskih razmerij, gibanj znotraj LGBTQ+ skupnosti in onkraj, odzivov ljudi na mononormativne strukture v družbi itn. Namesto tega sem želela v raziskovalni prostor privabiti polifonijo izkušenj poliamornih oseb, ki akademski prostor bogatijo z novimi temami, vprašanji in uporabniškim znanjem. Tako verjamem, da se raziskovanje z mojo nalogo ne zaključuje, temveč se kvečjemu šele pričenja.

Čeprav je to verjetno jasno, želim poudariti, da je moja raziskava konkretno prežeta z vplivi zahodne znanosti in kulturnega razumevanja. Avtorji_ce, katerih dela povzemam v svoji nalogi, prihajajo iz držav Severne Amerike in Evrope z izjemo dveh virov, ki sta bila ustvarjena v Avstraliji in Južni Ameriki. Pogled na alternativna intimno partnerska razmerja odpiram v omejitvi geografskih in kulturnih meja, kljub temu da v nekaterih podpoglavjih teoretičnega uvoda omenjam tudi države drugih kontinentov. Zavedam se, da preiskujem kulturo, kot jo s svoje točke gledanja lahko dosežem v sedanjem času. Moja leča gledanja je obarvana z vzgojo, vsebinami, ki sem jim bila izpostavljena, izkušnjami lastnih intimno partnerskih zvez in zvez mojih bližnjih, epistemologijo stroke in profesije socialnega dela in še in še. Hkrati pa se zavedam, da se moja točka gledanja lahko spremeni, da lahko v ponovno raziskavo zajamem ljudi iz drugih okolij ali pa z nasploh drugačnimi izkušnjami, širše pa se lahko v naslednjih letih spremeni naša kultura, norme, ki jo poganjajo, obogati se jezik, ki bo meni in

sogovornikom_cam služil kot orodje za razumevanje večjega obsega pojavov ali večje občutljivosti pri opisovanju doživljanja in razumevanja teh oseb. Tako lahko rečem, da moja raziskava ni nič več, nič manj, kot je. Rezultati povzemajo izkušnje določenih poliamornih oseb z omejitvami obstoječega jezika in teoretičnega predrazumevanja nas udeleženih ter epistemološko naravnostjo mene, raziskovalke, ki usmerjam svoje delovanje kljub prizadevanju za transparentno in čim bolj objektivno pisno sporočanje.

Tukaj velja omeniti tudi, da je pomembno, da se ob razglabljanju ne postavim le na eno stran in monogamiji ali pa poliamoriji dvorim s svojo t. i. potrditveno pristranskostjo, ki se kot miselni mehanizem pogosto aktivira pri različnih psiholoških in socioloških raziskovanjih (Simply Psychology, 2023). Filipančič (2020) opozarja na problematičnost ocenjevanja odprtih razmerij z vidika morale in etičnosti, kar lahko posplošim tudi na poliamorijo. Določanje etične in moralne sprejetosti poliamorije glede na obstoječe družbene norme je omejujoče in nas uokvirja. Na tak način bi v socialnem delu nehote lahko reproducirali_e stare običaje in škodljive prakse ter prepričanja. Filipančič (2020) trdi, da je razprava o poliamoriji kot svobodi in monogamiji kot represiji prav tako zmotna, saj sta obe obliki razmerij povezani tako z družbo kot z osebnostnimi lastnostmi posameznikov. Zaradi tega bi lahko spodbujali_e nižjo toleranco do neupravičenega posploševanja pri obravnavi seksualnih praks in razmerij.

Tekom pisanja naloge sem se srečevala tudi z raznimi drugimi dilemami. Kako ravnati, ko nekatera vprašanja »podžgejo« osebo mnogo bolj kot druga? Kako bi lahko upoštevala tovrstne informacije? Razmišljala sem tudi o domnevni kontradiktornosti odgovorov sogovornic_kov v raziskavi. V tem kontekstu ni bilo mogoče prikazati nasprotujočih si mnenj posameznih oseb, saj so se ta razporedila in izgubila v količini podatkov. Omenjeno zagato bi morebiti lahko uporabila za nadaljnjo raziskavo, kjer bi se poglobila prav v neskladje odgovorov intervjuvanih oseb.

Sprašujem se tudi, kako (ne)utelešena je torej moja raziskava in koliko zares zajemajo oziroma predstavljajo izkustva intervjuvanih oseb. Zdelo se je, da je čas intervjuja vselej omejen in da je področje spraševanja (in količina okvirnih vprašanj pri intervjuju) izredno obsežna. Gendlin (1997, str. 21) pravi, da lahko z vključevanjem prepletajočega se notranjega doživljanja in logike prevprašamo stare predpostavke in koncepte. Ob tem pa se moramo zavedati, da nobeden koncept, pravilo ali razločitev ne enači in popolnoma doseže doživljanja (sogovornic_kov v raziskavi). Za večje razumevanje in globlji vpogled v izbrane tematske sklope bi lahko v prihodnje več pozornosti namenila inherentnemu doživljanju intervjuvanih oseb. Prav tisto, za

kar nimamo razlage in kdaj niti besed, lahko odpira polja, kjer se oblikujejo novi pomeni in z njimi znanje in koncepti (Gendlin, 1997). Prav to pa želim spodbuditi v prihodnje. Ker ima življenje neskončno pojavnosti, oblik in doživetih resničnosti, naj te zajemajo tudi raziskave, posledično pa še teorija in praksa nas, ki baziramo svojo profesijo na intimnem stiku z izrazom človeškosti in življenjem samim.

6. SKLEPI

Na podlagi raziskave, ki sem jo izvedla o poliamornih osebah, živečih v Sloveniji, ugotavljam naslednje:

- Intervjuvane osebe poliamorijo najpogosteje povezujejo z ljubeznijo do več oseb, občutki svobodnosti v odnosih, osebno rastjo in komunikacijo. Motivacija teh oseb za poliamorijo je vezana na doživljanje ljubezni, občutke svobodnosti, skladnost z raznimi LGBTQ+ identitetami, ujemanje z osebnimi vrednotami in zadovoljevanje potreb posamezne osebe.
- Osebe, vključene v raziskavo, so se kot poliamorne opredelile pri različnih starosti, nekatere pa so poliamorijo prakticirale že preden so poznale izrazoslovje in teorijo o poliamoriji.
- Mnoge intervjuvane osebe so pred poliamornostjo zaradi privlačnosti do drugih oseb in nepoznavanja drugih alternativ doživljale občutke drugačnosti in krivde, težave v monogamnih zvezah in zmedenost glede svojih občutkov.
- Poliamorne osebe, zajete v vzorec raziskave, živijo pestrost različnih odnosov, odnosnih formacij in dinamik. Partnerji_ce teh poliamornih oseb se običajno poznajo, lahko tudi sklepajo prijateljstva in se družijo. Te osebe trdijo, da izkušnja poliamorije spodbuja k osebni rasti in dekonstrukciji prepričanj in idealov o ljubezni in razmerjih.
- Sogovorke_niki v raziskavi v svojih odnosih poudarjajo transparentno, iskreno in jasno komunikacijo o pričakovanjih, mejah in čustvih. Poliamorne osebe trdijo, da je komunikacija v poliamornih odnosih boljša in bolj izpopolnjujoča od tiste v monogamnih odnosih. Komunikacija je med drugim pomembno orodje za navigiranje več sočasnih razmerij pri poliamornih osebah.
- Intervjuvane poliamorne osebe se običajno razkrivajo svojim prijateljem_icam, včasih tudi družini, pogosto pa to v širši družbi ohranijo zasebno. Razlogi, da se poliamorne osebe ne razkrijejo, so strah pred obsojanjem, nesprejetostjo in nerazumevanjem ali pa splošna želja po varovanju zasebnosti. Odnos družbe do poliamorije večinoma doživljajo kot neodobravajoč, opažajo pa tudi radovedno držo nekaterih oseb ter povečevanje zanimanja za alternativne oblike razmerij.

- Intervjuvane poliamorne osebe svojih odnosov ne skrivajo pred svojimi otroki, razen, če je zakrivanje povezano z njihovo dobrobitjo. Intervjuvani poliamorni starši želijo otrokom predstaviti svoje razumevanje ljubezni in odnosov ter jih vzgajati v slogu z njihovimi načeli in vrednotami, vezanimi na ta iz poliamorije.
- Pomembna v življenjih intervjuvanih poliamornih ljudi je skupnost, ki prispeva k občutku sprejetosti, k normalizaciji izkušenj, vezanih na poliamorijo, prispevanju socialne mreže in učenju. Večina intervjuvanih oseb si skupnosti želi in se zanima za pridružitve. V tujini se oblikujejo spletne in živeče skupnosti poliamornih ljudi, v Sloveniji pa je trenutno teh primanjkljaj.
- Poliamornost je bila v procesu psihosocialne podpore pri intervjuvanih osebah pozitivno sprejeta, kdaj drugič pa patologizirana, nerazumljena in obsojana. Zdi se pomembno, da strokovnjaki_nje (kot so te iz področja psihoterapije, psihiatrije, psihologije in socialnega dela), katerih storitve koristijo poliamorne osebe, sprejemajo, poznavajo področje ali pa imajo osebno izkušnjo nemonogamije in/ali poliamorije.
- Znanost in stroka socialnega dela poliamorije v Sloveniji še ne obravnava, vendar se na podlagi pričevanj, nekaterih izraženih strahov intervjuvancev_k, želja in njihovih dejanskih življenjskih stvarnosti kaže potreba po prepoznavanju poliamorije v izobraževanju in prenosu znanja v prakso. To pa velja tudi za druge družbene sisteme, oz. področja življenja (kot npr. pravni).
- Strokovnjaki_nje se moramo zavedati različnih izzivov, ki jih doživljajo poliamorne osebe v mononormativni družbi. Potrebna sta razvoj znanja in spretnosti nudenja pomoči in podpore tem osebam. Z namenom naslovitve večplastnih izzivov je potrebno tudi medstrokovno sodelovanje.

7. PREDLOGI

Na podlagi raziskave, ki sem jo izvedla o poliamornih osebah, živečih v Sloveniji, predlagam naslednje praktične ukrepe:

- Posredovanje rezultatov moje raziskave nosilcem študijskim predmetom in programom, ki preučujejo družino, seksualnost in LGBTQ+ vsebine.
- Za namen zagotavljanja večje blaginje in spolnega zdravja, bi bilo potrebno podpreti več programov za brezplačno testiranje na spolno prenosljive okužbe.
- Kot ukrep proti reproduciranju škodljivih predsodkov, osnovanih na zmotnih prepričanjih in diskriminaciji oseb v bodoče, predlagam vključitev vsebin o spolni usmerjenosti, oblikah razmerij in družin kot dodatne ali obvezne vsebine učnega programa v osnovnih in srednjih šolah.
- Potrebna je kritična presoja teorije o družini in vključevanje vsebin onkraj heteromononormativnosti v predmete na Fakulteti za socialno delo, kot sta Socialno delo z družino in Socialno delo onkraj heteronormativnosti.

Tekom analize zbranih podatkov se je odstrlo veliko tem, katerim bi lahko v bodoče namenili_e več pozornosti. Prilagam nekaj po lastni presoji zanimivih iztočnic za nadaljnje raziskovanje poliamorije.

- Raziskovanje izkušenj in življenj oseb, ki se definirajo kot poliamorne, a se odločajo za monogamijo.
- Raziskovanje vloge novo porajajočega se jezika pri grajenju poliamorne identitete, samoopredelitvi in opolnomočenju poliamornih oseb.
- Poglobitev v temi razkrivanja in organizacije odnosov poliamornih oseb, točneje na stopnjo vključenosti partnerk_jev (ali metamork_jev) v družinsko in prijateljsko življenje poliamornih oseb. V kolikšni meri, če sploh, poliamorija vpliva na odnose poliamornih oseb z njihovimi izvornimi družinami in prijatelji_cami?
- Raziskovanje perspektiv o tradicionalnih družbenih institucijah, kot so družina, zakonska zveza in skupno (monogamno) partnersko življenje v obzirom na različna okolja oseb. Raziskava, ki sem jo izvedla, je med drugim izpostavila pestrost pojavnih oblik poliamornih odnosov in perspektive poliamornih oseb na različne družbene institucije. Zanimivo bi bilo preučiti enake parametre tudi z vidika monogamnih oseb v današnjem času.

- Raziskovanje slovenskega pravnega sistema, točneje mononormativnosti v zakonodaji in praksi ter nanjo vezan odnos strokovnih (socialnih) delavk_cev do pojavnosti mononormativnosti v praksi. Ob tem bi bilo pomembno prepoznati možne oblike pomoči poliamornim skupnostim.
- Raziskovanje potreb poliamornih družin in (ne)sprejemanja njih v družbi. Te so namreč lahko tarča linčanja in diskriminacije s strani družbe in institucij. Bolje poznavanje potreb teh ljudi bi lahko pozitivno prispevalo k občutljivosti socialnih služb nanje. To pa velja tudi za druge, različne posameznice_ke, skupine in skupnosti.
- Raziskovanje doživljanja poliamornih oseb s poudarkom na utelešenje (ang. *embodiment*) in utelešeno raziskovanje, ki bi v delu zajemalo tudi fokusing in mikrofenomenologijo. To bi lahko omogočilo odkrivanje večje polifonije izraza intimno partnerskih razmerij in doživljanja poliamornih ljudi, katere bi morda na svojevrsten način tudi podprlo in opolnomočilo.

8. VIRI

Andersson, C. (2022). Drawing the line at infidelity: Negotiating relationship morality in a Swedish context of consensual non-monogamy. *Journal of Social and Personal Relationships*. 39(7), 1917-1933. Pridobljeno 30. 4. 2024 s <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/02654075211070556>

Ansara, Y. (2020). Challenging Everyday Monogamism: Making the Paradigm Shift From Couple-Centric Bias to Polycule-Centred Practice in Counselling and Psychotherapy. *Psychotherapy and Counselling Journal of Australia*. 8(2). Pridobljeno 21. 2. 2024 s <https://doi.org/10.59158/001c.71237>

Bairstow, A. (2017). Couples exploring nonmonogamy: Guidelines for therapists. *Journal of Sex & Marital Therapy*. 43, str. 343–353.

Balzarini, R. N. & Muise, A. (2020). Beyond the dyad: A Review of the novel insights gained from studying consensual non-monogamy. *Current Sexual Health Reports*. 12(4), 398–404. <https://doi.org/10.1007/s11930-020-00297-x>

Balzarini, R. N., Campbell, L., Kohut, T., Holmes, B. M., Lehmilller, J. J., Harman, J. J., & Atkins, N. (2017). Perceptions of primary and secondary relationships in polyamory. *PLoS ONE*. 12(5), e0177841. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0177841>

Barker, M. (2005). This is my partner, and this is my... partner's partner: Constructing a polyamorous identity in a monogamous world. *Journal of Constructivist Psychology*. 18(1), 75–88. <https://doi.org/10.1080/10720530590523107>

Barker, M., & Langdridge, D. (2010). What ever happened to non-monogamies? Critical reflections on recent research and theory. *Sexualities*. 13(6), 748–772.

Bartlett, J. (2017.). Is this Portugese eco-village a 21st-century utopia?. Pridobljeno 30. 3. 2024 s <https://ideas.ted.com/is-this-portuguese-eco-village-a-21st-century-utopia/>

Benson, K. L. (2017). Tensions of subjectivity: The instability of queer polyamorous identity and community. *Sexualities*. 20(1–2), str. 24–40.

Berry, M. D., & Barker, M. (2014). Extraordinary interventions for extraordinary clients: Existential sex therapy and open non-monogamy. *Sexual and Relationship Therapy*. 29, str. 21–30.

Burleigh, T. J., Rubel, A. N. & Meegan, D. V. (2017). Wanting ‘the whole loaf’: Zero-sum thinking about love is associated with prejudice against consensual non-monogamists. *Psychology & Sexuality*, 8(1–2), 24–40. Pridobljeno 30. 1. 2024 s <https://psycnet.apa.org/record/2017-20626-003>

Bywater, J. & Jones, R. (2007). *Sexuality and social work*. Exeter, UK: Learning Matters.

Cambridge University Press. (n.d.). *Polyamory*. Povzeto 25. 5. 2024 s <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/polyamory>

Cammu, N. (2019). Legal Multi-parenthood in Context: Experiences of Parents in Light of the Dutch Proposed Family Law Reforms. *Family & Law*. Pridobljeno 28. 7. 2024 s https://research.vu.nl/ws/portalfiles/portal/151644971/_Legal_Multi_parenthood_in_Context_Experiences_of_Parents_in_Light_of_the_Dutch_Proposed_Family_Law_Reforms.pdf

Cardoso, F. L. Pascoal, P. M. in Maiochi, F. H. (2021). Thematic Analysis of Lay People’s Definitions of Polyamory: Comparing Definitions Presented by People in Consensual Non-Monogamy Relationships and Those in Monogamous Relationships Unwilling to Engage in Consensual Non-Monogamy. *Archives of Sexual Behavior*. 50(6), 2145–2157. Pridobljeno 23. 1. 2024 s <https://doi.org/10.1007/s10508-021-02067-9>

Conley, T. D., & Piemonte, J. L. (2021). Are there “better” and “worse” ways to be consensually non-monogamous (CNM)?: CNM types and CNM-specific predictors of dyadic adjustment. *Archives of Sexual Behavior*. 50(4), 1273–1286.

Crone, K. (2018). Understanding others, reciprocity, and self-consciousness. *Phenom Cogn Sci* 1, 267–278. Pridobljeno 26. 6. 2024 s <https://link.springer.com/article/10.1007/s11097-016-9498-3#citeas>

Dodd, S. J. & Tolman, D. (2017). Reviving a Positive Discourse on Sexuality within Social Work. *Social Work*. 62, 1–8. Pridobljeno 30. 1. 2024 s https://www.researchgate.net/publication/316439810_Reviving_a_Positive_Discourse_on_Sexuality_within_Social_Work

Domínguez, G. E., Pujol, J., Motzkau, J. F., & Popper, M. (2017). Suspended transitions and affective orderings: From troubled monogamy to liminal polyamory. *Theory & Psychology*. 27(2), 183–197. <https://doi.org/10.1177/0959354317700289>

Družinski zakonik (DZ) (2024). Ur. l. RS 34/24

Emens, E. (2004). Monogamy's law: Compulsory monogamy and polyamorous existence. *Public Law Working Paper*. 58, 277–376.

Facebook. (2024). *Društvo DIH*. Pridobljeno 21. 3. 2024 s <https://www.facebook.com/drustvodih/events>

Fakulteta za socialno delo. (b.d.). *Socialno delo z družino*. Pridobljeno 30. 3. 2024 s https://www.fsd.uni-lj.si/izobrazevanje/dodiplomski-studij/ucni_nacrti/program_1%20stopnje/2015061208575331/

Fantus, S. (2013). The Dichotomy of Sexuality: A Narrative-Epistemological Framework for Social Work Practice and Research. *Critical Social Work*. 14(2).

FBE. (2024). *Congress of Bologna 2018*. Povzeto 2. 8. 2024 s <https://www.fbe.org/congress-of-bologna-2018/>

Fern, J. (2020). *Polysecure: Attachment, Trauma and Consensual Nonmonogamy*. Portland: hornmtree press.

Ferrer, J. N. (2018). Beyond the non/monogamy system: Fluidity, hybridity, and transcendence in intimate relationships. *Psychology & Sexuality*. 9(1), str. 3–20.

Filipančič, M. (2020). *Poliamorna moška istospolna partnerstva v Sloveniji* (Magistrsko delo). Pridobljeno 23. 5. 2024 s <https://repozitorij.uni-lj.si/IzpisGradiva.php?lang=slv&id=121590>

Foucault, M. (2000). *Zgodovina seksualnosti. 1, Volja do znanja*. Ljubljana: ŠKUC.

Frank, K. & DeLamater, J. (2009). Deconstructing monogamy: Boundaries, identities, and fluidities across relationships. V M. Barker & D. Langdrige (ur.), *Understanding nonmonogamies* (str. 9–20). London: Routledge.

Gahran, A. (2017). *Stepping Off the Relationship Escalator: Uncommon Love and Life*. Colorado: Off the Escalator Enterprises LLC.

Garratt, S. (2021). *Relationships 101: 14 Open Relationship Types*. Pridobljeno 12. 5. 2024 s <https://www.gofreddie.com/magazine/relationships-101-14-open-relationship-types>

Garratt, S. (2021). *Relationships 101: The Best & Worst Dating Apps for Non-Monogamy*. Pridobljeno 30. 3. 2024 s <https://www.gofreddie.com/magazine/relationships-101-the-best-worst-dating-apps-for-non-monogamy>

Gendlin, E. T. (1997). *Experiencing and the creation of meaning: A philosophical and psychological approach to the subjective*. Northwestern University Press.

Giddens, A. (2019). Preobrazba intimnosti: spolnost, ljubezen in erotika v sodobnih družbah. Ljubljana: Rdeča zbirka.

Globalna izjava o etičnih načelih v socialnem delu. (b.d.). Pridobljeno 30. 5. 2024 s <https://www.iassw-aiets.org/wp-content/uploads/2019/09/GLOBAL-SW-STATEMENT.-SLOVENE-TRANSLATION.pdf>

Gupta, S., Tarantino, M. & Sanner, C. (2023). A scoping review of research on polyamory and consensual non-monogamy: Implications for a more inclusive family science. *Journal of Family Theory & Review*. 1–40. Pridobljeno 30. 1. 2024 s <https://www.researchgate.net/publication/375966693>

Henrich, R. & Trawinski, C. (2016). Social and therapeutic challenges facing polyamorous clients. *Sexual and Relationship Therapy*. 31 (1-15). Pridobljeno 12. 2. 2024 s https://www.researchgate.net/publication/303291732_Social_and_therapeutic_challenges_facing_polyamorous_clients

Hillock, S., Mulé, N. J. (2017). *Queering Social Work Education*. UBC Press.

Introduction to Relationship Anarchy. (b.d.), Pridobljeno 28. 3. 2024 s <https://www.attachmentproject.com/enm/relationship-anarchy/>

Johnson, S. (2017). *Močno me objemi: sedem pogovorov za vseživljenjsko ljubezen*. Brežice: Primus.

Jone Johnson, L. (2021). Consanguinity and Medieval Marriages. Povzeto 21. 2. s <https://www.thoughtco.com/consanguinity-and-medieval-marriages-3529573>

Jordan, L. S. (2018). “My mind kept creeping back . . . This relationship can’t last”: Developing self-awareness of monogamous bias. *Journal of Feminist Family Therapy*. 30, str. 109–127.

Jordan, L. S., Grogan, C., Muruthi, B., & Bermúdez, J. M. (2017). Polyamory: Experiences of power from without, from within, and in between. *Journal of Couple & Relationship Therapy*. 16(1), 1–19. <https://doi.org/10.1080/15332691.2016.1141135>

Kezele, A. P. (2022). *Ljubezen: več ni preveč*. Ljubljana: Chiara.

Klesse, C. (2014). Polyamory: Intimate practice, identity or sexual orientation?. *Sexualities*. 17(1–2), 81–99. <https://doi.org/10.1177/1363460713511096>

- Klesse, C. (2018). Theorizing multi-partner relationships and sexualities—Recent work on non-monogamy and polyamory. *Sexualities*. 21(7), 1109–1124. <https://doi.org/10.1177/1363460717701691>
- Labriola, K. (1999). Models of Open Relationships. *Journal of Lesbian Studies*. 3(1–2), 217–225. https://doi.org/10.1300/J155v03n01_25
- Manley, M. H., Diamond, L. M. & van Anders, S. M. (2015). Polyamory, monoamory, and sexual fluidity: A longitudinal study of identity and sexual trajectories. *Psychology of Sexual Orientation and Gender Diversity*. 2(2), 168–180.
- McConnell-Ginet, S. (2020). *Linguist links language to social change in 'Words Matter'*. Cornell Chronicle. Pridobljeno 2. 6. 2024 s <https://news.cornell.edu/stories/2020/10/linguist-links-language-social-change-words-matter>
- Meh, N. (2014). *Poliamorija: bi lahko ljubili več kot enega partnerja?* Pridobljeno 25. 3. 2024 s <https://www.rtvsl.si/zdravje/poliamorija-bi-lahko-ljubili-vec-kot-enega-partnerja/346763>
- Mesec, B. (1997). *Metodologija raziskovanja v socialnem delu I: Načrtovanje raziskave*. Študijsko gradivo za interno uporabo. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Montali, L., Frigerio, A., Spina, F., & Zulato, E. (2022). The discursive construction of polyamory: Legitimising an alternative to monogamy. *Sexuality & Culture*. 27(4), 894-915. <https://doi.org/10.1007/s12119-022-10044-0>
- Moors, A. C., Matsick, J. L. & Schechinger, H. A. (2017). Unique and shared relationship benefits of consensually non-monogamous and monogamous relationships: A review and insights for moving forward. *European Psychologist*. 22(1), str. 55–71.
- Moors, A., Gesselman, A. & Garcia, J. (2021). Desire, Familiarity, and Engagement in Polyamory: Results From a National Sample of Single Adults in the United States. *Frontiers in Psychology*. 12. Pridobljeno 12. 2. 2024 s https://www.researchgate.net/publication/350331414_Desire_Familiarity_and_Engagement_in_Polyamory_Results_From_a_National_Sample_of_Single_Adults_in_the_United_States
- Network For a New Culture. (b. d.). Who We Are. Pridobljeno 30. 3. 2024 s <https://www.nfnc.org/>
- Oxford English Dictionary*. (n.d.). Polyamory. Povzeto 25. 5. 2024 s <https://www.oed.com/search/dictionary/?scope=Entries&q=polyamory>

- Pallotta-Chiarolli, M., Sheff, E. & Mountford, R. (2020). Polyamorous Parenting in Contemporary Research: Developments and Future Directions. V Goldberg, A. E. & Allen, K. R. (ur.), *LGBTQ-Parent Families* (str. 171-183). Springer. Pridobljeno 5. 2. 2024 s https://www.researchgate.net/publication/340422823_Polyamorous_Parenting_in_Contemporary_Research_Developments_and_Future_Directions
- Perel, E. (2020). *Eros v ujetništvu: obujanje erotične inteligence*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Pérez Cortés, J. C. (2022). Relationship Anarchy. Occupy Intimacy!. Pridobljeno 29. 3.2024 s <https://theanarchistlibrary.org>
- Poly Dictionary. (b. d.) Pridobljeno 30. 3. 2024 s <https://www.polydictionary.org/>
- Polyamory Dictionary. (b.d.). Polyamorous words. Pridobljeno 31. 3. 2024 s <https://www.polydictionary.org/>
- Ready for Polyamory. (2020). *Polyamory glossary*. Pridobljeno 30. 3. 2024 s <https://www.readyforpolyamory.com/polyamory-glossary>
- Reddot X (2018). *Jordan Peterson on Polyamory* [Video]. 22. 7. Pridobljeno 13. 5. 2024 s <https://youtu.be/NcWQlZw2KiQ?si=2xzFOO5hMo8DlNtL>
- Relationship Anarchy. (b.d.). Pridobljeno 20. 5. 2024 s https://lgbtqia.wiki/wiki/Relationship_Anarchy
- Ryan, C., & Jethá, C. (2013). *Seks ob zori: predzgodovinski izvori moderne spolnosti*. Ljubljana: Modrijan.
- Sanders, A. (2019). Multiple Parenthood: Towards a New Concept of Parenthood in German Family Law. *Motherhood and the Law*. Pridobljeno 2. 7. 2024 s https://www.academia.edu/40980829/Multiple_Parenthood_Towards_a_New_Concept_of_Parenthood_in_German_Family_Law
- Schechinger, H. A., Sakaluk, J. K. & Moors, A. C. (2018). Harmful and helpful therapy practices with consensually non-monogamous clients: Toward an inclusive framework. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*. 86, str. 879–891.
- Scheyett, A. (2005). The mark of madness. *Social Work in Mental Health*, 3(4), 79–97.
- Sheff, E. (2012). *Evolution of the term Polyamory* [Blog]. Pridobljeno 25. 5. 2024 s <https://elisabethsheff.com/2012/10/08/evolution-of-the-term-polyamory/>

- Sheff, E. (2015). *Five Disadvantages of Polyamory*. Pridobljeno 13. 5. 2024 s <https://www.psychologytoday.com/us/blog/the-polyamorists-next-door/201509/five-disadvantages-of-polyamory>
- Sheff, E. (2016). Resilient polyamorous families. V Karian, P. (ur.), *Critical & experiential: Dimensions in gender and sexual diversity* (str. 257–280). Eastleigh, UK: Resonance Publications.
- Simply Psychology. (2023). *Confirmation Bias In Psychology: Definition & Examples*. Pridobljeno 26. 6. 2024 s <https://www.simplypsychology.org/confirmation-bias.html>
- SURS. (2023). Največ porok junija, razvez manj kot leto prej. *Statistični urad Republike Slovenije*. Pridobljeno 15. 4. 2024 s <https://www.stat.si/StatWeb/news/Index/11126>
- Tamera. (2020). *Peace education*. Pridobljeno 30. 3. 2024 s <https://www.tamera.org/peace-education/>
- Tatum, A.K., Flicker, S.M., Peralta, I. & Kubicki, R. J. (2023). Initial Motivations for Engaging in Polyamorous Relationships. *Archives of Sexual Behaviour*. 14(1-16). Pridobljeno 23. 1. 2024 s <https://doi.org/10.1007/s10508-023-02750-z>
- TEDx Talks (2015). *The New Frontier of Sex & Intimacy | Dr Sue Johnson | TEDxUOttawa 2015* [Video]. 28. 7. Pridobljeno 13. 5. 2024 s https://www.youtube.com/watch?v=hiVijMLH2-k&ab_channel=TEDxTalks
- Veaux, F. & Rickert, E. (2014). *More than two: A practical guide to ethical polyamory*. Portland: Thorn-tree Press
- Veaux, F. (2010). *Still more on the Map of Non-Monogamy*. [Blog]. Pridobljeno 20. 2. 2024 <https://blog.franklinveaux.com/2010/09/still-more-on-the-map-of-non-monogamy/>
- Weitzman, G. (2007). Counseling bisexuals in polyamorous relationships. V B. A. Firestein (ur.), *Becoming visible: Counseling bisexuals across the lifespan* (str. 312–335). New York: Columbia University Press.
- Weitzman, G., Davidson, J. & Phillips, R. A. (2009). *What psychology professionals should know about polyamory*. Baltimore: National Coalition for Sexual Freedom.
- Where Polygamy Is Legal 2024*. (2024). Pridobljeno 13. 5. 2024 s <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/countries-where-polygamy-is-legal>

Williams, D. & Prior, E. (2015). Contemporary Polyamory: A Call for Awareness and Sensitivity in Social Work. *Social Work*. 60(10). Pridobljeno 29. 1. 2024 s <https://www.researchgate.net/publication/275724609>

Wosick-Correa K. (2010). Agreements, rules and agentic fidelity in polyamorous relationships. *Psychology & Sexuality*. 1(1), 44-61.

Zaviršek, D. (2006). V Kobe, Z. V Pribac I. (ur.), *Prava poroka?*. Ljubljana: Založba Krtina.

Zaviršek, D. (2020). *Družinski pojmovnik za mlade*. Maribor: Aristej.

9. PRILOGE

9.1 SMERNICE ZA INTERVJU

0. Starost, kraj bivanja, izobrazba.
1. Kaj za vas pomeni poliamorija?
2. Kako definirate svojo spolno identiteto, spolno usmerjenost in obliko svojih intimnih razmerij?
3. Kdaj in kako ste se seznanili s poliamorijo? Ste od vedno vedeli, da ste poli?
4. Kakšen je vaš status razmerij/zakonski status? Kako ta/te odnos/i delujejo?
5. Kako komunicirate o željah, potrebah, fantazijah in osebnih mejah v odnosih? Kakšno vlogo ima tu privolitev v odnos?
6. Ali ste del kakšne poliamorne skupnosti in katere? Kako in kje spoznavate druge poliamorne osebe?
7. Kako osebno doživljate odziv okolja na poliamorijo? Kakšen je odziv vašega neposrednega okolja (družine, prijateljic_ev, sodelavk_cev)? Kako vidite odnos do poliamorije v naši družbi?
8. Kakšne so vaše ideje, želje ali pogledi na sklepanje zakonske zveze, na poroko in starševstvo? Se želite nekoč poročiti in biti starš?
9. Ali se razkrivate? Če ja, kako je to sprejeto in kaj to pomeni za vaše življenje? Če ne, zakaj ne?
10. Imate kakšne izkušnje s storitvami na področju psihosocialne podpore in pomoči ter drugih institucij? Je kdaj poliamorija igrala vlogo v dostopu do oz. v stiku s temi storitvami, kdaj in kako? Ali vidite potrebo po tem, da bi zakon(i) omogočali nove oblike življenjskih skupnosti, ki ne bi temeljile na (mono)normativnosti in krvnih vezeh?

9.2 INTERVJU F

Za začetek bi te vprašala malo na kratko o tebi. Osnovno, koliko si star, od kje prihajaš, kakšna je tvoja dosežena izobrazba?

Živjo, star sem 39 let in prihajam iz vsepovsod po Sloveniji, ker smo se da se selili, ko sem bil še mlad, tako da Gorenjska, Štajerska in zdaj sem v Ljubljani že nekaj let. Naredil sem gimnazijo, potem sem šel študirat filozofijo in primerjalno književnost, ki je pa nikoli nisem zaključil.

Super. Zdaj pa sprašujem o tvojem samem lastnem konceptu poliamorije, kaj zate pomeni poliamorija, kako jo ti razumeš v svojih besedah?

Hm...

***Off guard* (smeh).**

(Sme) ne ne, saj je zanimivo vprašanje, ker ne vem, če sem si kdaj zares konceptualno razložil, kaj to pomeni zame oziroma ta beseda kaj meni predstavlja, bi mogoče rekel, da pri meni to predstavlja neko svobodno izbiro pri grajenju intimnih in romantičnih razmerij, torej brez nekih družbenih omejitev, okvirov, pritiskov in drugih stvari. Zame to ne pomeni nujno ena številka, več partnerjev, sedemnajst partnerjev, tri partnerje,.. Kakorkoli, sem zelo zadovoljen tudi sam, ampak mi ta svoboda pri temu, da sam gradim in sam definiram, kaj mi je v življenju pomembno, pa s kom bi bil, pa s kom bi gradil določene vrste razmerij, tako nekako, ta svoboda oziroma avtonomija.

Hm, super. Kako definiraš svojo spolno identiteto, spolno usmerjenost in obliko svojih intimnih razmerij? To glede na to, da govoriva o poliamoriji, lahko tudi, če sam opredeliš, katera vrsta poliamorije, če je to zate pomembno.

Sebe identificiram kot zelo *straight*, mogoče malo *bicurious* elementa. Jaz sem zelo izbirčen pri moških, tako me pač naravno privlačijo ženske, sem pa zelo neobremenjen do tega. Nekako sebe trenutno definiram kot solo poli, čeprav nekako, ko sem začel to pot, sem bil mogoče bolj zelo hierarhična poliamorija s primarnim partnerjem, ampak se čedalje bolj nagibam stran od te hierarhije, malo bolj solo poli pot še odkrivam. Tudi pojem, kot je *relationship anarchy* mi je zelo blizu zadnja leta, čeprav se mi zdi, da so tudi druge oblike razmerij lahko zelo

izpolnjujoče in ne rabijo pasat v škatlice oziroma okvire. Ja in v bistvu še to, mogoče pri sebi najbolj primerno, da se definiram, je, da sem demiseksualen, torej da rabim funkcionalno bližino in *connection* zato, da se lahko tudi neka seksualna intimna komponenta razvija.

Malo si o tem začel že v najinem neposnetem uvodnem pogovoru, pa vendar, kako si ti se seznanil s poliamorijo oziroma ali si od vedno vedel, da si poli?

V bistvu je ful zanimiva zgodba. Moje prvo razmerje, ko sem ga imel v življenju, se je začelo v srednji šoli, je bilo na nek način že, ne bi rekel lih poliamorno, ampak odprto, oziroma svobodno, nekako takrat še na zelo nezdrav način. Moja takratna punca je bila biseksualna in si je želela biti z drugimi puncami. Mene to seveda ni motilo, ampak jaz takrat nisem bil dosti racionalno dozorel ali pa nisem vedel pojmov, pač definitivno bi imel probleme, če bi bila ona z drugimi fanti. Tako da že takrat se je mogoče začela kazati neka odprtost, ko se mi je mogoče malo skozi naslednja razmerja uničila zaradi tega, ker so bila ta moja razmerja zelo monogamna in sem znotraj tega še zmeraj zaljubljal v druge ljudi, čutil neke privlačnosti, ampak se nikoli zares spraševal, kaj to pomeni, ker nisem imel besednega zaklada konec koncev to opisati oziroma, ker ni bilo nekih družbeno sploh niti govorjeno ali pa sprejeto. Tako, da sem vedno mogoče to obračal nazaj nase, kakor da je nekaj narobe z mano in ko bom spoznal ta pravo, pa bo, samo še nisem ta prave spoznal.

Potem se je po odločitvi, jaz sem bil poročen, torej najbolj ultimativna monogamna oblika. Ko sem šel kot pač konec koncev kot predstavnik neke te generacije osemdesetih in začetek devetdesetih, sem se začel spraševati, kaj sploh želim, kaj hočem. Sem začel s prijatelji se pogovarjat, ki seveda niso vedeli, kaj povedat. Nisem imel pojma, o čem govorim, ampak mi je nekako v bistvu *Instagram* prek teh pogovorov in prisluškovanja začel predlagati neke profile, ki so bili povezani z nemonogamijo, kot je *Multiamory podcast* in podobne stvari in sem jaz to radovedno kliknil in takrat prvič sploh izvedel za besedo poliamorija in začel brati. Ko sem te stvari prebral, je nekako neka žarnica se zasvetila v glavi in sem bil tako: »Joj, to ima pa ful nekega smisla zame«, glede na to, kako sem živel svoj *life* in kako sem imel neke občutke do različnih ljudi in mi tudi ti občutki niso predstavljali problema, pa niti te občutki mene nikoli niso zmedli, zmedli so okolico.

In potem, ko si odkril te podkaste pa si je bil tako »uau, to ima pa ful smisla, da bi tudi jaz mogoče«, kako se je tvoje življenje nato spreminjalo?

V resnici ena taka zelo klasična zgodba se je mogoče zgodila, da z začetniškim entuziazmom, da je temu sledila ena taka faza, kjer sem imel tri partnerke takrat in po spletu okoliščin se je zgodilo, da sta se dve od teh partnerk odselili v tujino in da sem ostal sam s tretjo partnerko, ki se je pa takrat malo ustrašila in si je zaželela monogamije in ker sem bil že zaljubljen, sem rekel »ja, valda, rajši imam tebe kot poliamorijo, poliamorija je koncept«. Kasneje sem izvedel, da v bistvu sem ji s tem rekel, »rajši imam tebe kot sebe« in seveda sebe zanikal in to je bil še en tak zadnji krč v monogamiji, ki ni bil srečen ne zame ne za njo in po koncu tega razmerja je pa meni nekaj zelo postalo jasno, da moram to bolj tako zavestno početi, pa raziskovati sebe. Pa sem tudi začel prve knjige kupovat, malo bolj študiozno, v bistvu pa o stvari, ker se mi je zdelo to tudi neka rešitev zame, ker sem tak človek po duši in od takrat naprej v bistvu je zelo neko tako raziskovanje sebe, ki je pa bilo pač tudi posejano z družbenimi okviri, obsojanjem, z nekim neodobravanjem in v bistvu je bilo kar dosti moči potrebno, da sem šel prek tega.

Koliko časa pa potem uporabljaš to besedo poliamorija zase in tudi vezano na to, koliko ljudi v tvojem krogu ve za to?

Prvič sem za besedo poliamorija slišal po moje šest ali sedem let nazaj, takrat nisem bil ziher še, ali to aplicira direktno name, ker sem še malo iskal, ali sem jaz bolj monogamen, ki bi imel odprto zvezo ali sem zares poliamoren. Vedel sem, da mi nikoli recimo nekatere druge oblike, kot so svinganje, pa to, niso bile blizu, še vedno mi niso, tako da nekako sem pol kar dosti hitro ugotovil, da dejstvo ja, sem poliamoren, ker rabim ta emocionalnem *connection* in rabim ta čustva, rabim ljubezen. V resnici se ne gre le za neke površinske seksualne odnose, ker tega je sicer v naši družbi veliko, ampak ne vem, če to zares opiše poliamorijo kot tako. Kaj je že drugo vprašanje?

Kdaj si prvič uporabil ta pojem zase in povezano z razkrivanjem - ti si uporabil zase, kaj pa okolje?

Aha, aha, ja jaz sem v bistvu zelo počasi in previdno nekako svoji okolici začel sporočati to, najprej najboljši prijateljici, pol zelo dobrim prijateljem. Seveda vsem novim ljudem, partnerjem, potencialnim partnerjem, ko so prišli v moje življenje, potem pa vem, da je bil en trenutek, ene štiri leta nazaj, ko sem tudi to prvič odprto napisal na te *dating* aplikacije, ker prej

sem vedno imel tako *connection* pa bom povedal, potem sem bil pa tako, da tukaj piše, da ni dvoma, da se takoj lahko ve. Zdaj pa trenutno, se mi zdi da razen en del sodelavcev, ki je mogoče bolj konzervativen, pa se mi zdi, da niti nimam nobene potrebe to v neko delovno okolje vnašati, ker imamo zelo profesionalen odnos, bi kar rekel, da cel moj socialni krog ve z družino vred.

Kako je bilo to povedati družini?

Ker sem staršev tiče, ni bil noben problem. Imam dosti malo hipi starše, ki so dosti odprti pa razumevajoči, pa je bilo kljub temu to težko sprejeti, ampak so sprejeli na tak način, so rekli, »okej, mi tega ne razumemo, ampak kdorkoli je dobrodošel v naši hiši«. Medtem ko raznorazni strici, tete, pa to pa itak pol pregovorit. Ta informacija pride do njih, zdaj ali se oni s tem strinjajo ali ne, ne vem, me v resnici ne zanima zelo, pa po resnici nisem zares ganjen, ker je pač nek del družine, ki se vidimo enkrat na leto in tudi dvomim, da se pretirano obremenjujejo z mojim življenjem.

Okej, super, no midva se bova še pretirano obremenjevala s tvojim življenjem, ker jaz grem še bolj *personal* in te bom vprašala, kakšen je tvoj trenutni status razmerja, kakšne odnose tvoriš trenutno in kako ti delujejo. Čisto tako, malo na splošno.

Trenutno sem po enem zelo težkem razhodu, ki je zelo baziral na temu, da je bilo nekako zelo hierarhično, zelo hierarhična poliamorija, kjer sva bila midva primarna partnerja in je bilo zelo veliko pravil, omejitev in vsega tega in veliko temnih nezdravih vzorcev. Sem se nekako končno zbližal z idejo, o kateri razmišljam že več let in to je pač ta pot v solo poli, kjer v resnici prioritiziraš odnos sam s sabo in nekako vse odnose, ki jih tvoriš v življenju, ali pa zdaj morda bazirajo na temu, da imam jaz še zmeraj dosti osebne svobode, avtonomije in se ne spuščam v te neke mononormativne strukture, v katere tudi poli ljudje dostikrat zapadejo, torej sobivanje družina, otroci to... To je nekaj, kar me ne zanima več, ker se mi ne zdi več tako privlačno. Veliko potujem, spoznavam nove ljudi in to je v bistvu za moje življenje zelo pomembno in tudi zelo jasno komuniciram z ljudmi, ki jih spoznavam, kaj in kako lahko pričakujejo od mene in enim je pač iskreno povedano to premalo, ker si želijo svojega *nesting* partnerja, torej partnerja, s katerim sobivajo ali pa gradijo neke te zelo primerno sprejete oblike odnosov in potem pač mogoče bolj neka oblika odprte zveze meni ni več, tako da trenutno imam tri partnerke, ki so bolj stalne, s katerim se zelo dobro razumem, se vidimo parkrat na teden. Tudi nova stvar, ki se je zgodila, je, da se te partnerke zdaj poznajo med sabo, kljub temu, da ne

furamo skup, oziroma nimamo skupnega odnosa, torej nismo v nekem *polyculeu*, ampak smo se pa dobivali na kavi, tako da se vse poznajo tako, da se potem te metamori med sabo, končno, sem si ful časa želel, se mi zdi ful lepo in ful se je čutilo naravno in sproščeno in tudi veliko enih teh klasičnih strahov, ki se med poli ljudmi razvijajo ali pa vse te dekonstrukcije, čez katere moramo iti, da malo izginejo, zaradi tega, ker če se ljudje lahko pogledajo v oči in vidijo, da tukaj ni nobene nevarnosti ali pa posesivnosti ali pa česarkoli ni, tako, zelo sproščeno se tudi počutim.

Ali so vse te partnerke tudi poli in ali je to pomembno zate?

Dve od teh partnerk sta poli, ena je prav na začetniku in druga ne, tretja partnerka je še neodločena. In je tudi trenutna zveza z mano zelo jasno skomunicirana, da se zna mogoče zaključiti, ker bi ona si še kdaj želela monogamije in razume, da z mano tega ne more imeti. Pač, če bo en partner prišel v njeno življenje, bi se to znalo zgoditi. Meni je to okej zaradi tega, ker to tretje razmerje ni tok emocionalno povezano, ali pa je emocionalno povezano, mogoče le najini življenji nista tako prepleteni, da bi to pač zares vplivalo na mene ali pa nanjo. So pa tu vedno nevarnosti in pač zdaj pač pride dobra komunikacija zraven, ker neizrečene stvari, pričakovanja, sploh skrita pričakovanja so lahko smrt za katero koli razmerje, v kateri koli obliki razmerja.

Se mi zdi, da mi bereš v mislih, kar še želim vprašati, ker moje naslednje vprašanje je, kako komuniciraš o željah, potrebah, fantazijah, osebnih mejah v odnosih in še kot dodatek, kakšno vlogo ima tukaj ta *consent*?

V resnici sem vsa ta leta prišel do enega spoznanja, da je stvari dobro skomunicirati čim prej, čim bolj jasno in tudi velikokrat je ena stvar, ki se pač moramo zavedati, da pač ko komuniciramo stvari zelo jasno in direktno in sploh od začetka, da lahko izgubljam potencialne partnerje zaradi pač teh nekompatibilnosti to pač da človek to sprejme in nekako gre čez to fazo, ko mu je to težko, pa se lahko počuti zavrženega ali pa nevrednega, ali pa kot, da je nekaj narobe. Prej kot boš to čez, prej lahko začneš ene odnose, ki so res iskreni in kjer lahko vsi, ki so vpleteni v to *consentajo*, soglašajo s katero koli obliko, ki se tvori, tako da meni je v bistvu *consent* ena izmed najbolj pomembnih stvari. Sem zelo pristaš entuziastičnega *consenta*, torej, če nekdo entuziastično ne skoči v neki in je navdušen nad stvarjo. Če ni »hell yes« je zame »no«, teh nekih polovičarskih »ne vem, mogoče, bomo videli, oh ja...« to je zame

vse za en velik ne, ker se večkrat izkaže, da so to v bistvu prve zavore, ki so že na začetku jasen komunikator, da mogoče pač ni kompatibilnosti tukaj.

Okej, super. Prej si že govoril o tem, a le toliko, da še do konca razčistiva - kakšen je tvoj pogled ali pa so želje na poroko ali pa zakonsko skupnost in otroke, starševstvo?

Jaz imam mogoče dva aspekta. Glede na to, da sem bil poročen in da imam otroka je bila to neka stvar, ki mogoče zdaj, ko lahko rekonstruiram, pogledam nazaj, da se ne bo slišalo preveč grobo, ni to neka stvar, ker si je nisem želel, je pa mogoče bolj vprašanje ali sem si to želel res jaz kot jaz ali je bilo to neko družbeno pričakovanje. Na to vprašanje si ne morem odgovoriti, ker je to stvar preteklosti, stvari so, kot so bile in nebi tega zamenjal za nič na svetu. Najbolj sem vesel, da sem imel to izkušnjo. Ampak si te izkušnje ne želim ponoviti. Torej zdaj, človek kot sem, zdaj je seveda ta poroka z enim partnerjem ali pa konec koncev imeti otroka, seveda tudi zaradi tega, ker ga že imam, nekaj, kar mi ni več blizu. Se mi pa zdi, da je to spet tako kot katerakoli druga stvar in zakaj se meni sploh zdi pomembno, da se o teh stvareh pogovarjamo, je, da pridemo do tega, da je svobodna izbira res svobodno izbira. Torej poli ljudje ne bi smeli siliti monogamne ljudi v poliamorijo in monogamni ljudje ne bi smeli poli ljudi v monogamijo. Tukaj je pač, ljudje smo si različni, vsak ima svoje želje in tu je zame osebna izbira na prvem mestu. Je pa res, da je v družbi, ki ima tok močno postavljene neke norme, težko govoriti o svobodni izbiri, če te svobodne izbire ne preprašamo tudi na družbeni ravni.

Super. V najinem neposnetem v uvodu sva govorila tudi o skupnosti. Zanima me, če si ti sam del kakšne poliamorne skupnosti, ali je to v živo ali je to neka *online* skupnost? In če ne, ali bi želel?

V bistvu lahko zdaj, preden odgovorim na vprašanje, lahko rečem, da so skupnosti katere koli skoraj najbolj bistvena stvar pri človekovem sprejetju samega sebe in v bistvu jaz na začetku te poti sem bil zelo sam. Noben od mojih prijateljev ni bil poliamoren, nisem poznal niti ljudi, ki so furali odprte zveze, zelo sem se počutil izoliranega, drugačnega. In ubistvu s tem, ko sem postal del skupnosti v živo tukaj v Sloveniji in v tujini, ker dosti potujem naokrog in konec koncev tudi *online* skupnosti, na primer na raznoraznih *Discord*-ih, pa na *Reddit*-u pa tako, je bila ena izmed najbolj osvobajajočih stvari in te skupnosti niso tam zato da ti dejtaš, ampak zato, da se družiš z ljudmi, ki imajo mogoče podobno ali pa tudi če imajo čisto drugačno izkušnjo znotraj tega, da se malo počutiš kot, da si sprejet, normalen, nisi edini in meni je bilo to najbolj zdravilno, zelo mi je pomirilo ene anksioze, ki sem jih imel v življenju. Zelo me je

navdajalo z nekim upanjem, da se bojo stvari spremenile, da ni s tem nič narobe, da tudi ljudje, ki sem jih spoznal, so bili zelo krasni, srčni ljudje. Ne nekaj, tako kot jih mogoče družba včasih dojema, kot nekaj devianti ali pa nekaj takega. Tako da. Se tudi želim aktivno naprej truditi za razvoj teh skupnosti in sploh tu v Ljubljani, v Sloveniji.

Ko praviš, da si del neke skupnosti, tudi v živo, jih lahko mogoče samo omeniš, tako malo bolj konkretno, kakšne so, kje so?

Pač moje življenjske poti, ker sem že nekaj časa živel na Poljskem, sem še mogoče najbolj povezan s *poly communityjem* v Krakovu. To je relativno majhna skupina ljudi, tako teh aktivnih članov oziroma teh, ki pač res redno hodijo na srečanja in na predavanja in vse te stvari je nekje petdeset mogoče, ampak je tudi veliko enih ljudi, ki so radovedni, da jih pritegnejo. Ker so to dogodki javnega tipa, torej lahko kdorkoli pride. Imaš pa ljudi, ki so to, ne vem, ki bi odprl zvezo ali pa ki jih to samo zanima, ali pa ljudje, ki nikoli niso bili v zvezi, pa se še tok mladi, da zdaj drugače gledajo na stvari... Tu v Sloveniji je pa v resnici še najbolj povezano s to LGBT skupnostjo in v resnici se tudi na radiu Študent razvija ena zelo močna poli skupina, ki tudi nekako proba preko radija nekako furat naprej, pa v resnici kar ena relativno velika, sploh za Ljubljano, skupnost, ki pa ne vem, če ima kakšno ime, ampak ko so pa v bistvu tujci, ki tukaj študirajo, živijo, delajo, in prihajajo mogoče iz večjih mest po svetu, kjer je to malo bolj sprejeto pa so se tu povezali v nek svoj krog. Tudi z njimi sem najbolj v kontaktu zato, da bi se štartalo z neko serijo predavanj pa tako.

Zdaj pa še to, kar se še delno tiče skupnosti: kje ti še vse spoznavaš poliamorne osebe? Je še kakšen drug način poleg skupnosti?

V resnici, kakor koli se bo to čudno slišalo, še največ poli ljudi sem spoznal na *dating app*-ih, od tega je bilo devetindevetdeset ali več procentov so se zelo dobra prijateljstva razvila, ker pač jaz nikoli nisem uporabljal *dating app*-ov tako za dejtanje, ampak bolj za spoznavanje novih ljudi. Še iz monogamnih časov, ko sem hodil naokrog po svetu, bo to vedno najboljši način za spoznavanje lokalnega prebivalstva in to se je nekako preselilo to in vedno nekaj skoraj mogoče nekaj ta *online* skupnost ljudi, ki se ne poznajo in se nekako včasih *pomatchamo* samo zaradi tega, ker smo poli in ker bi radi delili izkušnje (smeh), kljub temu, da mogoče zdaj ni »aha, dejt, privlačnost«, vse te stvari, ampak je »u, še nekdo, ki bi lahko pasal v moj krog ljudi« in je v bistvu zato ful nekako primerno. Je pa res, da večina aplikacij za *dating* ni namenjena poli ljudem, ampak je namenjena mono ljudem in je zelo redko, da srečaš koga, prečesat moraš

nešteto število ljudi, se pa pojavljajo aplikacije kot na primer *Feeld*, kar pa pač malo olajšajo te stvari, so pač narejene za alternativne oblike razmerij.

Super. Okej, zanima me, kako pa ti onkraj tega okolja, kjer poznamo poli osebe in poli skupnosti in LGBTQ+, naši osebni krogi, kako doživljaš odziv okolja, nekega širšega okolja, Ljubljane, Slovenije na poliamorijo?

Na žalost je najbolj pogost odziv začudenje s kančkom neodobravanja. Zaenkrat še neke pretirane sovražnosti nisem doživel, nasilja in podobnih stvari. Je pa zelo redko doživetje, da srečam nekoga, ki je nov o tem, ki tega ne pozna in se odzove z neko radovednostjo. Jaz bi si mogoče več želel tega, da bi bili ljudje radovedni, sprašujejo prave stvari brez tega obsojanja. Na žalost pa ja, najpogostejši odziv je skoraj tako, kot da bi nekdo videl neko cirkuško točko. Potem tudi vprašanja, ki so povezana s tem, niso zares nekaj, na kar lahko človek odgovori zdaj na način, da bi lahko temu človeku, ki ga imaš na drugi strani, potešil to njegovo..., ker v resnici sprašuje iz predsodka, ne iz radovednosti.

Ali me lahko spomniš na to tvojo utopično idejo, kako bi bilo boljše, če bi svet samo tako reagiral na poliamorne osebe? (smeh)

(smeh) Ja ubistvu... Nekako, v resnici, ko bomo ali pa ko si želim, da bomo čez pet, deset let na neki točki, ko bo to sprejeto, da bo odziv sogovorca samo en tak blag skomig z rameni, koš povedal, da si poliamoren, kot »okej«.

Hvala! Okej, zdaj pa eno tako, zadnji dve vprašanji imam, dobro nama gre... Se tiče institucij in neke take pomoči s strani institucionaliziranih služb. Torej, ali je to na primer psihoterapija ali storitve drugih poklicev pomoči, ki si jih srečal in si imel kdaj kakšno tako negativno ali pa tudi pozitivno izkušnjo, ki je temeljila na tvoji poliamornosti?

V bistvu imam dve izkušnji, ena je izkušnja izkušnja, druga bi pa lahko bila izkušnja, ampak si verjetno nikoli ne bom upal jo spremeniti v izkušnjo. Prva pozitivna izkušnja je, da sem, ko sem dve leti pa pol nazaj začel hoditi na terapijo, sem po naključju našel psihoterapevko, ki je usposobljena za delo z ljudmi v alternativnih oblikah razmerij, torej poliamorija, odprte zveze, svinganje in vse te stvari. Skoraj najboljša stvar, ki se mi je zgodila v življenju in je ena izmed boljših *supportov*, ki sem jih dobil v življenju. Je itak psihoterapija sama po sebi zelo pomaga, ampak da imaš pa še nekoga, ki je na tvoji strani in je celo izučen in odprt v področju poliamorije oziroma alternativnih oblik razmerij, je bilo pa zame neprecenljivo. Druga izkušnja,

ki pa ne bo nikoli izkušnja, je pa izkušnja moje službe. Kjer, imam občutek, da če bi šef in sodelavci izvedli za mojo poliamorijo, bi v bistvu mogoče celo znal izgubiti službo.

Zakaj?

Zaradi tega, ker delam za podjetje, ki snema zelo konzervativne vsebine.

Oh...

Tako da tam skrivam.... ker, zaenkrat mi prinaša zelo dober kruh in je trenutno to v moji fazi življenja mogoče malo bolj pomembno kot to, da se bohotim s poliamorijo in okrog tega v službi.

Samo zaradi tega, ker sva že imela preliminarni intervju, vem, da si imel tudi negativne izkušnje pri iskanju ali pa izzive pri iskanju ustrezne podpore s strani zavračanja ali pa tako neodobravanja poliamorije. Mogoče lahko še malo to poveš, o tvojem iskanju psihoterapevke.

Ja, ja, ko sem začel iskat... Pač, bila je korona, se mi je stanje poslabšalo. Jaz sem se takrat odločil za psihoterapijo, ne iz vidika poliamorije, ta je bila takrat zelo nepomemben faktor pri iskanju terapevta, ampak seveda pač hodiš na uvodne razgovore, uvodne ure, nekako moraš povedati stvari o sebi. Ubistvu sem dobival tudi zelo negativne reakcije na to, kar sem povedal, da sem nemonogamen in je bilo tudi dostikrat to predstavljeno, kot da je to eden izmed problemov, ki jih moram rešiti oziroma kakor da je to eden izmed razlogov, zakaj imam mentalne težave v življenju. Da če bi opustil to idejo in se podal nazaj v monogamijo, da bi se zadeve znale rešit. Jaz sem takrat bil že dosti iskren sam v sebi, da sem vedel, da pač to samo pomeni, da terapevt ni zame, ampak je pa vseeno kar šok, ko to doživiš od nekoga, ki bi moral biti tam za pomoč.

Hm, okej. Kaj pa na področju zdravstva ali pa, zdaj tako široko razmišljam, ampak mislim katere koli institucije ali je bil to CSD, kaj povezano s tvojo poroko in ločitvijo, spolnim zdravjem?

Ubistvu je ena taka zanimiva izkušnja, ker ne vem niti, kako bi se je lotil, ampak je zelo nenavadna, torej. Načeloma je, ne bi rekel pravilo, ampak zelo pametno se večkrat testirat, če imaš več razmerij in moje izkušnje in izkušnje mojih partnerk so bile vedno, da je treba to

testiranje upravičito. Na žalost ne moreš iti reči »jaz bi se testiral«, zdravnik reče »v redu«, ampak moraš podati zgodbo, torej predzgodbo, zakaj je do tega prišlo. In tukaj je »sem poliamoren, imam več partnerjev«, ni dovolj dober razlog, tako da sem se in jaz in moje partnerke izmišljevale zgodbe o avanturi na dopustu z nekom, ki ni imel kondoma in si ne vem, kaj, morali izmišljovati dobesedno stvari, ki se niso zgodile zato, da smo dobili testiranje, ker v nasprotnem primeru moraš iti samoplačniško, kar pa ni poceni.

Oh, to pa je nekaj. In ko sva pri institucijah in sistemu, imam še eno vprašanje: ali vidiš potrebo, da bi se preoblikovali zakoni, da bi lahko omogočali nove oblike partnerstev onkraj mononormativnosti in krvnega sorodstva?

Definitivno, trenutno rešujemo problem zakonodaje s tem, da je malo ne upoštevamo, oziroma da se probamo zmeniti sami. Ampak v primeru nenadne smrti nekoga, ki ima več partnerjev, bi prišlo do velikih zakonskih težav. Kdo deduje, kako se premoženje deli, kdo dobi skrbništvo in vse te stvari, so zakonsko podprte samo za monogamijo in za monogamne oblike razmerij in ni popolnoma nobene sistemske podpore kakršni koli drugi obliki. Šele pred kratkim smo prišli sploh do zakonske podpore istospolnih partnerstev, ki pa še vedno temeljijo na monogamiji. Meni se zdi, to je absolutno nujno, da bi se na tem področju stvari začele spreminjati. Kako, pa kdaj, pa če bo, če se mi sploh zdi, da je neko upanje za to, pa bi rekel, da bo težko, počasi, pa z veliko boja.

In tako sva prišla čez vsa vprašanja. Me pa zanima, ali je tu še kaj, kar bi želel omeniti, kaj takega, ker te nisem vprašala, pa se ti zdi pomembno, glede na to, da ta magistrska temelji tudi na tem, da malo dvigne prepoznavnost, da odpre ali pa približa te boje, stiske ali pa tako razumevanje poliamornih oseb, se ti zdi, da je še kaj vredno, bi karkoli še dodal?

Ja v bistvu, moraš to povedati, da tudi moja osebna pot je bila zelo prepletena s tem, z vzgojo. S tem, kako smo odraščali, s tem katere vrednote so nam starši in okolica in družba dal, ko smo jih vzeli za naravne. Za skoraj večji del smo imeli za božje in tukaj je mogoče nekaj, kar bi mogoče ljudem lahko rekel, je, da so tudi druge stvari, druge oblike, drugačna razmišljanja, ki so legitimna in v resnici jaz vedno rečem, če mi kadar mi kdo reče »meni se pa to ne zdi naravno«, vedno rečem, da »letimo z letali, to je precej bolj nenaravno, kot to, da imaš več ljudi rad.« (smeh)

9.3 OSNO KODIRANJE

RAZUMEVANJE POLIAMORIJE

Osebna definicija poliamorije

- Način grajenja skupnosti in podporne mreže, prijateljev_ic in partnerjev_ic (1)
- Odmik od družbenih norm glede razmerij (1)
- Omogoča povezovanje z več ljudmi (3)
- Omogoča svobodne odnose (5)
- Oseba goji ljubezen do več ljudi (6)

Pogled na poliamorijo

- Brezpogojna ljubezen (2)
- Mnenje in pogledi na poliamorijo se spreminjajo (3)
- Ne predstavlja si več biti v monogamnem odnosu, to bi bilo (pre)zahtevno (12)
- Občutek duhovnosti skozi poliamornost (5)
- Odnosi in ljubezen po meri (4)
- Poliamorija kot stanje, ne le izbira (9)
- Poliamorija prinese svoje izzive (5)
- Število hkratnih odnosov se spreminja (4)
- Zahteva delo na osebni rasti (9)
- Zavestno izbira monogamijo (2)
- Želja po poliamoriji lahko izzveni v prihodnosti (2)
- Živeti poliamorijo napačno (1)

ŽIVLJENJA IN ŽIVLJENSKI POTEKI POLIAMORNIH OSEB V MONONORMATIVNI DRUŽBI

Življenje pred poliamorijo

- Nenaklonjenost monogamiji in odsotnost želje po njej (7)
- Ni vedel_a, da obstaja še kaj drugega, kot monogamija (2)
- Občutek drugačnosti in krivde zaradi občutkov do drugih ljudi (6)
- Občutek stiske v monogamnih odnosih zaradi njihove poliamornosti (4)

- Od nekdanj čutil_a, da se lahko poveže in ima rad_a več ljudi hkrati (3)
- Odprto razmerje (3)
- Prepričanje, da še ni spoznal_a »prave_ga« (3)
- Striktni monogamni odnosi (4)
- Vpliv družine (5)

Začetek poliamorije

Različne vhodne točke v poliamorijo

- Drugačno dožemanje ljubezni (5)
- Navdihnili so jo_ga drugi ljudje (2)
- Pogovor s partnerko_jem (8)
- Povabilo s strani partnerke_ja (2)
- Prepraševanje svojih prepričanj in želja (5)
- Refleksija svojih odnosov (5)
- Spoznavanje spolnih identitet in spolne usmerjenosti (4)
- Za poliamorijo je izvedel_a preko spleta (2)

Informiranje o poliamoriji

- Literatura (5)
- Poliamorna skupnost (2)
- Socialna omrežja, splet (5)
- Učenje v praksi, v razmerju (6)

Različni čustveni in vedenjski odzivi

- Ni se želela identificirati, označevati (1)
- Občutek olajšanja in sprejemanja (4)
- Počutil se je zelo sam in izoliran (1)
- Ob začetku je bilo pomembno razčleniti svoje občutke, misli, ideje (10)
- Slaba komunikacija kot posledica toksične ideje o zmenkovanju (1)
- Spopadala se je z ljubosumjem (1)
- Želja, da gre v poliamorijo počasi (1)
- Želja, da poizkusi vse, kar nemonogamija omogoča (2)

Razne izkušnje v poliamoriji

- Izkoriščanje poliamorije (1)
- Poliamorija ima zanj_o blagodejen učinek (4)
- Poroka (3)
- Raznolike konfiguracije poliamornih odnosov (11)

Trenutni odnosi in razmerja

- Avanture za eno noč (2)
- Egalitarno, brez hierarhije (5)
- Izbira samo-poliamorijao ali si je želi (4)
- Metamorji_ke se med seboj poznajo (7)
- Monogamen odnos (1)
- Primaren odnos/partner_ka (5)
- Samskost (2)
- Usmerja se proti anarhiji razmerij (3)
- Več kot en_a partner_ka (3)

Komunikacija

- Iskren pogovor s partnerji_kami pripomore k navigiranju več hkratnih odnosov (10)
- Komunikacija je odkrita in jasna (13)
- Komunikacija je v odnosih ključna (6)
- Komunikacija v poliamoriji je boljša kot ta v monogamnih odnosih (8)
- Ob začetku odnosa je pomembno skomunicirati svoje meje in pričakovanja (12)
- Svojih potreb ni lahko izražati (2)

Motivacija za poliamorijo

- Bolje odgovori na njihove razne potrebe (5)
- Neomejevanje ljubezni (9)
- Občutek svobodnosti (8)
- Odnosi po meri (7)
- Skladnost z njihovimi osebnimi vrednotami (3)
- Ta podpira kvir identitete (3)
- Večji občutek skupnosti in služi kot podporna mreža (3)

ŽIVLJENJE POLIAMORNIH OSEB V MONONORMATIVNI DRUŽBI

Razkrivanje

Družina

- Družini se ne želi razkriti (5)
- Neodobravanje in/ali nerazumevanje poliamorije (6)
- Neprijetni občutki ob razkritju (2)
- Razkritje družinskim članom (9)
- Sprejemanje poliamorije (10)
- Sproščenost ob razkritju (2)
- Svojim otrokom ne želi skrivati poliamorije (4)

Prijatelji_ce

- Vedo (7)
- Ne razumejo (1)
- Sprejemajo (5)

Spoznavanje ljudi

- Ko spoznava osebe, se ji_mu zdi pomembno, da se kmalu razkrije (3)
- Ni ji_mu pomembno, da vsi vedo o njeni_govi poliamornosti, seksualnosti, spolni identiteti (3)
- Različni odzivi ljudi na razkritje (5)
- Zaradi strahu pred reakcijo se ne upa razkriti v javnosti (3)
- Zdi se ji_mu pomembno, da se na aplikacijah za zmenke opredeli kot poli (5)

Institucije

- Ne outira se v službi, pri ginekologu_inji in/ali šoli, da zaščiti sebe in svoje otroke (4)

Psihosocialna podpora

- Izkušnja pozitivnega odnosa do poliamorije s strani strokovne osebe v pogovoru (6)
- Izkušnja, ko je strokovni_a delavec_ka poliamornost patologiziral_a (3)
- Izkušnja, ko strokovni_a delavec_ka poliamorije ni razumel_a (3)
- Nima izkušenj s tako pomočjo odkar je poli (2)
- Pomembno mu_ji je, da psihoterapevt_ka razume in/ali sprejema (6)

- Psihoterapija mu_ji služi kot podpora v poliamoriji (2)
- Psihoterapijo obiskuje zaradi osebne rasti (4)

Odnos družbe do poliamorije

- Družba bolj sprejema nezvestobo kot poliamorijo (3)
- Eksotizacija, seksualizacija (6)
- Izraženi razni predsodki (7)
- Ljudi poliamorija zanima (4)
- Nepoznavanje (3)
- Nesprejemanje, neodobravanje (15)
- Poliamorija pridobiva na pozitivni prepoznavnosti (4)
- Pozitiven odziv kvir skupnosti (3)
- Splošno nerazumevanje poliamorije (8)

Skupnost

- Aplikacije za zmenke (5)
- Dogodki v tujini (2)
- Druge družbene skupine (2)
- Kvir skupnost preko LGBTQ+ organizacije (5)
- Ne pozna skupnosti in veliko poliamornih oseb (12)
- Nima potrebe in želje po skupnosti (3)
- Poliamorni_e prijatelji_ce (7)
- Skupnost pomaga in je pomembna (3)
- Spletne skupnosti na Discordu, Facebooku in Redditu (8)
- Želi si (več) skupnosti (6)

Spolno zdravje

- Njeno zaupanje za spolno zdravje temelji na tem, da osebo bolje pozna (1)
- Poliamornost ginekologu_inji zamolči (2)
- Strah pred okužbo s spolno prenosljivo okužbo (3)
- Težave z dostopom do testiranja na spolno prenosljive okužbe (2)

Družina in poroka kot družbeni instituciji

Poroka

- Naklonjenost do poroke (4)
- Nima želje po poroki (7)
- Poligamen zakon (1)
- Poroka le iz praktičnih razlogov (6)
- Poroka ni za večno (2)
- Ritual, simbolna poroka (3)

Otroci in družina

- Idealno bi živel_a v skupnosti, kjer si odrasle osebe delijo starševsko skrb, in temeljijo na ljubezni (2)
- Nima potrebe imeti otroke ali graditi družine (4)
- Otrok si ne želi (3)
- Želi si družine (3)

Vpliv družbe

- Družbeno usmerjanje ljudi, da živijo monogamno in imajo otroke (2)
- Instituciji poroke in družine sta sadež kapitalizma (1)
- Na norme pliva krščanska vzgoja (1)
- Pomembno je prerasti družinske vzorce in na norme pogledati z distanco (1)
- Vpliv ideala »svetega« partnerstva in družine (3)

Odziv na mononormativnost

- Ideja partnerja_ke za večno je utopična, še monogamija je serijska (1)
- Ljudje v monogamnih odnosih imajo v zvezah svojevrstne težave (2)
- Monogamija (in taki odnosi) je kot kletka (2)
- Monogamni ljudje na lovu za »ta pravo_ega« hitijo v resna razmerja (3)
- Mononormativne strukture ga ne zanimajo in privlačijo več (1)
- Pravilo monogamije v naši družbi je staromodno (1)
- V taki družbi je lažje živeti monogamno (1)

Spremembe na zakonski ravni

- Legalizacija poligamije (8)
- Legalizacija večstarševstva ali skrbništva več oseb (5)
- Nepravičen privilegij poročenega para (5)
- Nima želje po spremembi in/ali dovolj informacij, da bi si jo lahko zamislil_a (5)
- Pomembno se je odzvati, da se povečajo možnosti izbir in norma monogamije (5)
- Proces cerkvene razveze zakona bi moral biti enostavnejši (1)
- Spremembe niso možne (2)
- Šola bi morala otroke učiti tudi o pojavnostih različnih oblik partnerstev, spolnih orientacij in spolnih identitet (2)

9.3.1 Osnovno kodiranje izoliranega primera: »Jaz ne bi imela težav še enega odnos *furat*, ampak v kontekstu tega razumevanja, kaj to v širši sliki prinese, v bistvu zbiram bolj zdravo izbiro zase.«

Izjave osebe J so vključene tudi k zgoraj prikazanemu osnovnemu kodiranju, a jih zaradi specifičnosti njene situacije za jasnejšo sliko predstavljam še ločeno. Oseba je namreč prej bila v poliamornem odprtem zakonu, zdaj pa s partnerjem izbirata monogamijo.

RAZUMEVANJE POLIAMORIJE

- Čutiti ljubezen do več ljudi
- Izziv je zdržati v monogamni ali pa zdržati ljubosumje v poliamorni zvezi
- Le duhovni lahko čutijo brezpogojno ljubezen
- Odprti odnosi brez obveznih obljub po večnem trajanju
- Poli osebe so nevrološko drugačne od drugih
- Poliamorija kot filozofski ideal
- Poliamorni odnosi ne morejo rasti in doseči take globine, kot jo monogamen odnos
- V poliamornem življenju je preveč nakopičenih zapletov in konfliktov, običajnih za vsa razmerja
- Želja po poliamoriji lahko izzveni v prihodnosti

ŽIVLJENJA IN ŽIVLJENSKI POTEKI POLIAMORNIH OSEB V MONONORMATIVNI DRUŽBI

Motivi za poliamorijo

- Monogamija se ji je zdela kot kletka
- Na splošno ima zelo rada ljudi
- Ne verjame, da lahko komu obljubi večno zvestobo
- Želja po ohranitvi raziskovalnega duha v razmerjih
- Živela v serijski monogamiji, po vsaki zvezi izgubila interes

Začetek poliamorije

- Z možem sta verjela, da sta boljša od drugih, ker zmoreta odprti odnos

- Zanimivo ji je bilo, kar je bilo prepovedano, nato pa izgubila tako navdušenje in potrebo po tem
- V poliamoriji je kompenzirala strah pred zapuščenostjo in samoto
- Svoje potrebe je zadovoljevala z drugimi odnosi in se izogibala kontaktu sama s sabo
- Premalo komunikacije o čustvih je vodilo v razvezo zakona
- Zdi se ji, da je z drugimi odnosi svojemu možu sporočala, da ta odnos ni popolnoma zadovoljiv

Spoznanje, da nekaj ni v redu

- Ob spoznanju, da v trojčku ljudje težko vse izkusijo globok užitek in predanost, je spoznala, da ne želi več toliko odnosov razvijati
- Ko je spoznala duhovni aspekt spolnosti, si ni želela več drugih spolnih partnerjev
- Verjame, da je nemonogamijo izkoriščala in škodila svojemu senzitivnemu sistemu s seksualnimi izkušnjami. Z bivšim možem bila odtujena od občutkov in svojega telesa in tako rušila meje drug drugega in sebe
- Ker z možem nista skrbela drug za drugega, sta se izjemno ranila
- Njeni psihoterapevti_ke in svetovalci_ke v njenih poliamornih odnosih prepoznale globoko travmo
- Njeno nemonogamnost v preteklosti vidi kot posledico travme
- Z bivšim možem sta odšla na partnersko terapijo, kjer sta skupaj delala na komunikaciji o čustvih
- Zdaj s partnerjem spoznavata, da sta bila fanatika, da sta idealizirala odprto zvezo, imela za nekaj lahkega

Napake, ki jih ljudje lahko storijo v poliamornih odnosih

- Hitenje v zveze lahko sproži tudi nevarno navezanost
- Iti v dodaten odnos, ker njihove druge potrebe niso zadovoljene
- Odnosi z drugimi kot avtomatizem, nereflektiranost in hormoni
- Odnosi z drugimi kot beg od dela na primarnem odnosu, za beg od odgovornosti
- Seksualne izkušnje in odnosi z drugimi izčrpavajo
- V novih razmerjih se vedno kažemo (le) v najlepši luči
- Vstopiti v poliamorijo le z namenom spolnega raziskovanja, zaradi novosti

ŽIVLJENJE POLIAMORNIH OSEB V MONONORMATIVNI DRUŽBI

Razkrivanje

- Njena mati je vedela za poliamorijo in poznala vse partnerje
- Oče, ki je bil večkrat poročen in ločen, varal, sprejema
- Partnerjev oče je poliamorijo videl kot znak »frajerstva«
- Tašča je izvedla, ko sta se z možem ločila in je bila v šoku

Izkušnje v poliamoriji

- Ko je spoznala bodočega moža, sta oba kot pogoj za odnos navedla nemonogamijo
- S partnerjem želela poizkusiti vse, za zabavo
- Poročila sta se v odprti zakon in tega s poroko negovala dalje
- V odprtem zakonu sta raziskovala ljubezen in spolnost skupaj z drugimi pari
- Z možem imela odprto hišo in kdorkoli je lahko prišel se družiti, zabavat, prespat
- Partner je osebno poznal druge ženine partnerje
- Otroka z novim partnerjem je spoznala takoj na začetku, da bi videla, ali sta kompatibilna
- Obdobje »lepega raziskovanja odnosov in dinamik, prepletenih z (njenim odprtim) odprtim zakonom«
- Bila je poročena 7 let, nato se ločila za drugega partnerja

Trenutno partnersko življenje

- Danes ji je pomembno družinsko življenje in ne poliamorija
- Ne želi si več drame v razmerju, ki ji jo je prinesla nemonogamnost
- Partner je odkril veliko ideala tudi v monogamiji, v predanosti enemu partnerju, ki šteje več kot trenutne seksualne želje
- Partner pravi, da notranjo svobodo čuti, ko si postavi omejitve
- Partner verjame, da bosta od sedaj naprej le monogamna
- Po izkušnji poliamorije sogovornica zavestno in informirano izbira monogamijo
- S partnerjem izbirata možnost, ki je bolj zahtevna, da se dokažeta kot par, kar je zdaj postala monogamija
- S partnerjem sta zamenjala način zadovoljevanja potrebe (po spolnosti, navdušenju), s festivali na temo seksualnosti, nanizankami, potovanji

- Spoznala je, da ji drugi odnosi vzamejo preveč časa in energije, da bi počela druge njeje pomembne stvari (skrb za otrok, posel, povezava z možem)
- Partner pravi, da ga mononormativna družba usmerja in (preveč) zaznamuje, da bi lahko živel poliamorijo
- Zdaj, ko je v monogamnem odnosu, se je začela udeleževati seks pozitivnih skupin, kjer so tudi poliamorne osebe

Poliamorna oseba v monogamnem odnosu

- Četudi čuti privlačnost do drugih ljudi, se za poliamorno življenje več ne odloča
- Četudi izbira monogamijo, ji je še vedno razburljivo biti v stiku s poliamornimi ljudmi in temami o seksualnosti
- Kljub monogamni vezi čuti, da je poliamornost še vedno močan del nje
- Ko se je naučila biti sama s sabo, je manj hrepenela po drugih odnosih
- Ne more trditi, da bo le eno osebo ljubila, saj naravno ljubi veliko ljudi
- Poliamornost je prevelik del nje, da bo za večno v monogamiji
- Vidi možnost, da bi se razšla z možem, da bi ponovno zaživela poliamorno življenje
- Zdaj vedno, ko jo zamika k odnosu počaka, in vedno jo mine in hormoni se umirijo

Slovenska družba in poliamornost

- Ljudje se na poliamorijo odzovejo z mnogo seksualnimi vprašanji
- Ne želi se etiketirati, ker je nato povezana s skrajnostmi teh skupin in gibanj
- Nestrpnost ljudi do drugačnega, do različnih spolnih praks, oblik razmerij in spolnih identitet
- Malo ljudi si v Sloveniji upa biti poliamornih, družba še ni pripravljena

9.4 OBRAZEC ZA SOGLASJE UDELEŽENKE_CA K SODELOVANJU V RAZISKAVI

OBVEŠČENO SOGLASJE

Soglasje se tiče sodelovanja v raziskavi, ki v okviru magistrskega študija na Fakulteti za socialno delo Univerze v Ljubljani pod mentorstvom prof. dr. Jelke Zorn in somentorstvom as. Anžeta Jurčka. Namen raziskave je zajeti izkušnjo posameznic_kov, ki se definirajo kot poliamorne in tvorijo poliamorne odnose.

V kolikor se odločite za sodelovanje, bo vaša naloga ta, da se udeležite intervjuja in odgovorite na nekaj vprašanj. Sodelovanje v raziskavi oziroma intervjuju bo potekalo približno eno uro, odvisno od obsega odgovorov. Za udeležbo v raziskavi ne boste prejeli nobenega nadomestila. Vaše sodelovanje v raziskavi je v celoti prostovoljno in ga lahko kadarkoli prekinete brez posledic.

Tveganje v raziskavi bi utegnilo biti, da bi vam kakšno vprašanje vzbudilo stisko ali druge manj prijetne občutke. V tem primeru vam ponudim podporen pogovor in boste odgovora upravičeni. Korist sodelovanja v raziskavi pa je odvisna od vas. Morda boste tekom intervjuja pridobili večji vpogled vase in svoje doživljanje. Vselej pa boste koristili stroki in profesiji socialnega dela, saj bo ta obogatena za uporabniško znanje iz vaše osebne izkušnje.

Storila bom vse, da zaščitim vašo zasebnost. Zapisi vaših izkušenj in spremljajoči demografski podatki (npr. starost, spol) bodo shranjeni pod raziskovalno šifro in vaših podatkov po zaključku študije ne bo možno povezati z vašo identiteto. Zbrani podatki bodo v skladu s principi in vodili odprte znanosti lahko objavljeni tudi v javnih repozitorijih, pri čemer podatkov nikakor ne bo možno povezati s posameznimi osebami. Vaša identiteta v nobenem primeru ne bo razkrita.

S podpisom jamčim, da sem izjavo prebral_a in da sem dobil_a priložnost za postavitev vprašanj v zvezi z raziskavo. Potrjujem svojo privolitev za udeležbo v opisani raziskavi *Da ljubimo, smo na svetu – življenja poliamornih oseb v mononormativni družbi* ter dovolim uporabo zbranih podatkov v pedagoške in znanstveno-raziskovalne namene.

S svojim podpisom dovolim, da se zvočni posnetek moje udeležbe uporabi v pedagoške namene.

Podpis udeleženca_ke: _____

Podpis študentke, ki izvaja intervju: _____

Kraj in datum: _____